

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
ZAHRADNICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ZAHRADNÍ A KRAJINÁŘSKÉ ARCHITEKTURY

DIPLOMNÍ PROJEKT
OBNOVA ZAHRAD NA DÓMSKÉM PAHORKU V LITOMĚŘICÍCH

Vedoucí práce: doc. Ing. Dana Wilhelmová
Vypracovala: Bc. Pavlína Vlčková
Lednice 2015-2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci: Obnova zahrad na Dómském pahorku v Litoměřicích vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Lednici dne:

Poděkování:

Velice ráda bych poděkovala všem, kteří mi poskytli cenné rady, nápady a své názory při vytváření této práce. Velké díky patří vedoucí práce doc. Ing. Daně Wilhelmové za poskytnuté konzultace, připomínky a rady k tomuto tématu. Poděkování patří hlavně rodině, která mě podporovala během celého studia.

OBSAH

1. ÚVOD	6	5. 2. 4.NEVEŘEJNÉ PROSTORY	70
2. CÍL PRÁCE	7	6. DISKUZE.....	74
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED	8	7. ZÁVĚR.....	75
3. 1.DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	9	8. SOUHRN, KLÍČOVÁ SLOVA.....	76
3. 2.VÝVOJ ZAHRADNÍHO UMĚNÍ NA ÚZEMÍ ČECH	10	9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	77
3. 3.OBNOVA HISTORICKÝCH ZAHRAD	11	10. SEZNAM OBRÁZKŮ / SCHÉMAT / MAP V TEXTU, SEZNAM PŘÍLOH.....	78
3. 4.METODY PÉČE O ZACHOVÁNÍ PAMÁTEK	12	11. SEZNAM SCHÉMAT, MAP V TEXTU A PŘÍLOH.....	79
3. 5.VEGETAČNÍ PRVKY V CÍRKEVNÍCH AREÁLECH.....	13		
3. 6.ZÁKONNÁ OCHRANA A FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O HISTORICKÉ ZAHRADY.....	14		
3. 7.VÝVOJ CÍRKEVNÍCH AREÁLŮ V ČR.....	15		
4. MATERIÁLY A METODY	16		
5. VÝSLEDKY	17		
5. 1.ROZBOROVÁ ČÁST.....	17		
5. 1. 1.REFERENČNÍ PŘÍKLADY OBNOV OBDOBNÝCH KOMPLEXŮ.....	18		
5. 1. 2.ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY ÚZEMÍ	24		
5. 1. 3.ŠIRŠÍ ÚZEMNÍ VZTAHY	25		
5. 1. 4.PŘÍRODNÍ PODMÍNKY	26		
5. 1. 5.VYMEZENÍ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ.....	27		
5. 1. 6.HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA	28		
5. 1. 7.HISTORICKÝ VÝVOJ AREÁLU.....	30		
5. 1. 8.ANALÝZA SOUČASNÉHO VYUŽITÍ AREÁLU	32		
5. 1. 9.ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU.....	35		
5. 1. 10. PŘEHLED POZEMKOVÉHO VLASTNICTVÍ	37		
5. 1. 11. POHLEDOVÉ VAZBY Z OKOLÍ.....	38		
5. 1. 12. POHLEDOVÉ VAZBY DO OKOLÍ.....	39		
5. 1. 13. ANALÝZA PLOCH ZELENĚ V KONTEXTU MĚSTA.....	40		
5. 1. 14. PROVOZNÍ ANALÝZA	41		
5. 1. 15. PASPORT TECHNICKÝCH PRVKŮ.....	42		
5. 1. 16. INŽENÝRSKÉ SÍŤ.....	43		
5. 1. 17. DENDROLOGICKÝ PRŮZKUM	44		
5. 1. 18. STŘETY V ÚZEMÍ.....	45		
5. 1. 19. NÁZORY VEŘEJNOSTI.....	47		
5. 1. 20. SWOT ANALÝZA / VÝCHODISKA.....	48		
5. 1. 21. VÝCHODISKA ROZBORŮ PRO NÁVRH	49		
5. 2.NÁVRHOVÁ ČÁST	50		
5. 2. 1.KONCEPCE ŘEŠENÍ	51		
5. 2. 2.PŮDORYSNÉ ŘEŠENÍ	52		
5. 2. 3.VEŘEJNÉ PROSTORY	54		

1. ÚVOD

Řešený prostor církevního areálu na Dómském pahorku je unikátní památkový soubor, který v sobě má veliký potenciál. Je to místo, které je významnou dominantou v kontextu celého města, ale zároveň je to místo, ze kterého vyznívá krása historického centra města. Celý komplex byl vždy spíše izolovaným areálem, který se dnes snaží více přiblížit veřejnosti a zároveň veřejnost stojí o nahlédnutí do záhadných koutů uzavřených prostorů v daném objektu.

K obnovám církevních komplexů můžeme přistupovat dle různých metod, avšak veškeré kroky by měly být prověřené jednotlivými analýzami a měly by vycházet nebo alespoň ctít historické podklady, historické stopy a prvky v daném místě. Zásah do takového prostoru by měl být citlivý a neměl by potlačit charakter daného místa.

Práce vychází z podrobných průzkumů v terénu, ze kterých jsou vytvořené závěry, na jejichž pevných základech stojí návrhová studie obnovy.

Práce krajinářského architekta je výjimečná v tom, že postihuje problematiku komplexně. Nezabírá se jednotlivými detaily, ale snaží se prozkoumat všechny problémy a z nich vyvodit nejlepší možné řešení pro daný prostor jak z pohledu majitele, tak z pohledu jednotlivého uživatele. Velice důležité je porozumět historickým a přírodním souvislostem a umět abstrahovat ty nejdůležitější body, ze kterých pak vychází návrh.

2. CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce je vytvoření prostoru, který bude splňovat požadavky většiny uživatelů a zároveň nebude nikterak omezovat nejen uživatele, ale hlavně i majitele. Vytvořit prostor, který bude ctít provozní a majetkoprávní vztahy. Vytvořit prostor, který bude dostatečně reprezentativní a bude ctít jedinečný charakter a genia loci celého církevního areálu na Dómském pahorku.

Cílem práce je vyhledání, shromáždění a vlastní interpretace všech relevantních informací, získaných podrobným prostudováním literárních zdrojů a vlastními analýzami daného prostoru.

Výsledkem bude koncepční studie, která pojedná celý areál a v detailu se zaměří na prostory z uživatelského hlediska nejcennější, což jsou veřejné prostory celého areálu.

V areálu se nacházejí i prostory, které nemají dosud žádnou specifickou funkci. Cílem práce je těmto prostorám přiřadit funkci novou a zkvalitnit tak jednotlivé nevyužité plochy.

Je nutné vypořádat se s veřejnými a neveřejnými prostory celého areálu a zamyslet se nad změnou jejich stavu.

Po konzultaci s vlastníkem velké zahrady naproti rezidenci, tedy Biskupstvím litoměřickým, je dalším cílem práce přizpůsobit zahradu tak, aby mohla být co nejdříve otevřena veřejnosti.

Jednotlivé prostory v areálu mají různou podobu, záměrem práce je prostory sjednotit a navrátit jim řád a harmonii, kterou ztratily.

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED

3. 1. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

BISKUPSTVÍ – v katolické církvi označení pro sídlo či úřad biskupa, litoměřickým biskupem je Mons. Mgr. Jan Baxant, který žije v rezidenci v areálu Dómského pahorku

PROBOŠTSTVÍ – za probošťství je označována budova, kde žili probošťové, proboštem litoměřickým je J. M. can. Jiří Hladík O.Cr., dnes slouží jako sídlo probošťství a k pronájmu kanceláří

KATEDRÁLNÍ KAPITULA – sbor kanovníků (společenstvo kněží), jež koná slavnostní bohoslužby (liturgie) v katedrálním kostele

KANOVNICKÉ DOMY – domy, které byly postaveny jako ubytovací zázemí pro jednotlivé kanovníky kapituly

PARKÁNY – prostor před hradbami, součást hradebního opevnění, prostor umožňoval chráněný pohyb obránců hradeb (lučištníků)

OBNOVA ZAHRAD – uvedení zahrady do původního stavu, celkové zhodnocení zahrady nebo navrácení zahradě funkci, vychází ze znalostí jednotlivých historických slohů a archivních dokumentů, nedojde ke ztrátě historické hodnoty a je zachován jedinečný charakter místa

HISTORICKÁ ZAHRADA – památka zahradního umění, která je spjata s určitým slohovým názorem doby v níž vznikla, historická zahrada, park nebo sad jsou památkami svého druhu jako umělecké dílo architektonizované přírody (PACÁKOVÁ, 2004, s. 11)

je architektonickou kompozicí jejíž materiál je především rostlinný, tudíž živý a jako takový pomíjející a obnovitelný (PETRŮ, 1996, 295-296)

jedná se o takové dílo, kde je již dán přírodní prostor a kde jeho formování odpovídá provozu, zvyklostem, vkusu a výtvarnému výrazu (RIEDL, 2003, s. 10)

CÍRKEVNÍ AREÁL – areál, kde se postupně s historickým vývojem kumulovaly církevní stavby, areál je většinou uzavřený zdmi nebo jinou bariérou proti okolnímu světu

PAMÁTKA ZAHRADNÍHO UMĚNÍ – historická zahrada, park či jiné dílo s architektonicky a vegetačně cennou kompozicí dotvořenou výtvarnou výzdobou, které je, nebo může být, předmětem zákonné ochrany a je významné z hlediska dějin umění (BULÍŘ, 2015, s. 5)

VEGETAČNÍ PRVEK – základní prostorotvorná složka díla zahradní a krajinářské tvorby, je určen fyziognomií (vzhledem), prostorovým uspořádáním rostlin a způsobem pěstování (ŠIMEK, 1998, PEJCHAL, ŠIMEK, 2001)

ve zmiňovaných pramenech jsou rozlišovány primární vegetační prvky jednoduché, složené a kombinované (PEJCHAL, 2004, s. 1)

DŘEVINNÝ VEGETAČNÍ PRVEK – dřevinné vegetační prvky utvářejí stromové i keřové (dřevinné) patro obvykle v každém objektu zeleně, tedy i v objektech řazených mezi památky zahradního umění, v objektech památek zahradního umění mají DVP rozličný původ, prostorovou podobu, velikost, druhovou skladbu, početní zastoupení, stáří atd, jsou v nich rozmístěny zpravidla podle určitého kompozičního nebo funkčního záměru jeho tvůrce (BULÍŘ, 2015, s. 6)

STROMOŘADÍ – řada stromů, nejlépe jednoho druhu a věku, rozteč mezi jednotlivými stromy by měla být stejná

KRAJINA – prostor, místo se kterým se člověk identifikuje, rozumí mu a naplňuje jej významy, je fenoménem, jenž sledujeme od nejstarších období dějin (HENDRYCH, 2000, s. 5)

PAMÁTKA – rozumíme tím díla, která zobrazují vývoj a historii krajinářské architektury, jako jednoho z oborů umění a umění tvorby zahrad, parků a krajiny, jejich význam a umělecká hodnota může být různá (OTRUBA, 2000, s. 57)

KULTURNÍ PAMÁTKA – prohlašuje ji Ministerstvo kultury ČR, mohou to být věci movité nebo nemovité, nemovitými věcmi jsou pozemky a stavby spojené se zemí pevným základem, ostatní věci jsou movité

NEMOVITÁ KULTURNÍ PAMÁTKA – prohlašuje Ministerstvo kultury ČR, jedná se o takové nemovitosti, které jsou významnými doklady historického vývoje, způsobu života a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti (KADLEC, 2007, s. 75)

HISTORICKÁ PAMÁTKA – její význam spočívá v převažující historicko-dokumentární hodnotě (KADLEC, 2007, s. 30)

PAMÁTKOVÁ OCHRANA – pro památkově chráněné či historické zahrady a parky, jimiž se rozumí architektonické a vegetační kompozice významné z hlediska dějin nebo umění, se v odborné terminologii víceméně ustálilo označení památky zahradního umění, vzhledem k tomu, že se jedná o kompozice živých a neživých složek, představují historické zahrady a parky, specifický a svým způsobem, delikátní okruh památek (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003, s. 4)

PAMÁTKOVÁ PÉČE – pojmem památková péče označujeme soubor činností, opatření

a rozhodnutí, jimiž příslušné orgány a organizace státní památkové péče v souladu se společenskými potřebami zabezpečují zachování, ochranu a vhodné společenské uplatnění kulturních památek (MADAR, 1999, s.925)

KONZERVACE, RESTAURACE, REKONSTRUKCE, REGENERACE, REMINISCENCE, jednotlivé metody obnovy památek pro uchování autenticity a dobrého stavu zahrady

TRVALKOVÉ RABATO – dlouhý květinový záhon pravidelného tvaru, používají se různé barvy i výšky rostlin, které vytvářejí hlavní kostru záhonu, záhon může být doplněn o drobnější keřovou výsadbu a výsadbu cibulovin

ICOMOS – Mezinárodní rada pro památky a sídla je nevládní organizací UNESCO, je zastřešující mezinárodní organizací pro otázky teorie a praxe památkové péče, podporuje bádání, identifikaci, ochranu, konzervaci, restaurování, regeneraci, výchovu a prezentaci nemovitých kulturních památek a sídel (VOŠAHLÍK, 2000, s. 3)

ZKRATKY

NPÚ - Národní památkový ústav

EVP - Evropsky významný prvek

VP - vegetační prvek

DVP - dřevinný vegetační prvek

BVP - bylinný vegetační prvek

ČUZK - Český úřad zeměměřický a katastrální

CHKO - chráněná krajinná oblast

PP - přírodní památka

PR - přírodní rezervace

ORP - obec s rozšířenou působností

ICOMOS - Mezinárodní rada pro památky a sídla

SČVAK - Severočeské vodovody a kanalizace

RWE - energetická společnost

ČEZ - dodavatel elektřiny

3. 2.VÝVOJ ZAHRADNÍHO UMĚNÍ NA ÚZEMÍ ČECH

Zahrada je chápána od počátku jako dílo neukončené a uskutečňující se opětovnými dílčími tvůrčími činy. Intenzita těchto zásahů měnících zahradu je v různých slohových obdobích různá a v podstatě se od renesance přes baroko do romantismu 19. století stále více zvětšuje a prohlubuje (DOKOUPIL, 1957, s. 43).

Etymologický původ slova zahrada není těžké odvodit, jedná se o místo zahrazené, chráněné před nepřátelským okolím. Zahrady se vyvinuly z ohrazených enkláv v bezprostřední blízkosti domů, které byly vymezeny plotem proti okolní divoké i obhospodařované přírodě (ŠANTŮČKOVÁ, 2012).

Dominantním symbolem křesťanství se stala rajská zahrada, pochází od starých Peršanů a znamená oblast obklopená plotem (SZILÁGYI, 2012, s. 7).

Z darovací listiny Soběslava I., se dočítáme o našich nejstarších zahradách, a to o zahradě vyšehradské kapituly a z pozdějších záznamů o zahradě biskupského dvora na dnešní Malé Straně. Dále jsou to řady klášterních zahrad. Ze středověkých zahrad se dochovaly pouze drobné prvky jako prostory s kamennými studnami nebo kašnami (PAVLÍK, 1998, s. 261).

S vědomě zakládanými zahradami, které měly nejen funkci užitkovou, ale i okrasnou, i když obě byly v úzkém sepětí, se v českých zemích nejprve setkáme ve středověku (ŠANTŮČKOVÁ, 2012).

Středověké zahrady byly odrazem názorových proudů své doby, jejich základem bylo křesťanství. Vliv církve byl nejvíce patrný v rozvoji klášterních zahrad. (MAREČEK, 1992) Klášterní zahrady byly umístěny uvnitř klášterního souboru, nejčastěji přímo v rajském dvoře, obklopeném křížovou chodbou. Jejich architektonické prostředí se často dochovalo do současnosti. Svůj význam měly také jako zahrady bylinářské a lékařské. Různé druhy pěstovaných bylin vyžadovaly, aby každá z nich měla svůj vlastní záhon, takže celá zahrada byla členěná soustavou nepravidelných polí. Dělení bylo zcela mechanické, bez snahy po výtvarném využití abstraktních měřických zákonitostí (DOKOUPIL 1957, s. 11).

Rajský dvůr byl jedním z nejdůležitějších prostorů kláštera a jako takový byl i upravován. Typické je rozdělení dvěma na sebe kolmými cestami ve tvaru kříže se studnou či stromem v místě jejich křížení, tedy uprostřed rajského dvora. Centrální umístění studny bylo sice časté, ale zdaleka ne jediné možné. Na volných plochách rostly často květiny, jež sloužily na výzdobu oltářů nebo léčivé byliny. Právě dispoziční uspořádání rajských dvorů se přes veškeré pozdější přestavby většiny klášterů změnilo jen málo. V zázemí klášterů pak bývaly další intenzivně obhospodařované plochy: ovocný sad, vinice, zeleninová zahrada, bylinková zahrádka. Postupně začaly vznikat zahrady i u panských sídel. Hrady té doby byly dosti stísněné, čemuž odpovídala i malá rozloha zahrady, byla-li zde vůbec. Tyto zahrady se většinou nedochovaly, neboť byly v pozdějších obdobích buď přestavěny, nebo opuštěny. Podobné, i když mnohem

skromnější, byly i měšťanské zahrady. Vznikly v zadních částech dlouhých středověkých parcel a měšťané zde většinou pěstovali zeleninu a bylinky do kuchyně, mohl zde být i ovocný strom a nějaké květiny. Tyto zahrady byly primárně užitkové, což ovšem nevylučuje estetické hledisko (ŠANTŮČKOVÁ, 2012).

Nové pojetí v zakládání zahrad přinesla filozofie renesance. Její pravoúhlé členění zůstává sevrěno zdmi (PAVLÍK, 1998, s. 261).

Renesanční výtvarné cítění, pronikající k nám zvolna z kulturních center Itálie, měnilo od počátků 16. století středověký ráz našich měst i venkovských vrchnostenských sídel. I když se nedochovaly žádné renesanční zahrady v původní podobě, vyobrazení i terénní zbytky dokazují, že zásady renesančního umění se znatelně projevily i v našich zahradách. Zahrady změnilly celkové pojetí svého prostorového uspořádání i tvary svých detailů. Byly více architektonickým dílem než součástí přírody (DOKOUPIL, 1957, s. 13).

Starý gotický hrad již nevyhovoval nárokům šlechty na pohodlnější životní styl a navíc s rozvojem dalekonosných palných zbraní přišel o svoji nedobytnost. Šlechta proto hrady buď zcela opouštěla, nebo radikálně přestavovala, často za pomoci italských architektů, na moderní renesanční zámky, k nimž patřila i zahrada v novém stylu vybudovaná podle nových zásad (ŠANTŮČKOVÁ, 2012).

Hlavními stavebníky zahrad se od renesance až do počátku 19. století stali členové panovnických a šlechtických rodů, jejichž zahrady v mnohem méně okázalém a velkorysém pojetí napodobovali bohatí měšťané. Význam klášterů z hlediska zahradní tvorby ustoupil do pozadí v důsledku redukce jejich ekonomického potenciálu během husitských válek. Za první renesanční zahradu, jež vznikla v českých zemích se považuje Královská zahrada u Pražského hradu, která byla založena ve 30. letech 16. století (ŠANTŮČKOVÁ, 2012).

V 17. století se již uplatňuje zámek uprostřed prostorné ozdobné zahrady a zušlechtěné obory. Začátkem 17. století vzniklo na území českých zemí několik zahrad, které tvoří přechodný typ mezi zahradou renesanční a barokní (například Květná zahrada v Kroměříži, Valdštejnská zahrada v Praze,..) (PAVLÍK,1998, s. 261).

Barokní výraz dostávají zahrady od počátku 18. století. Vedle italských vlivů je zde patrný i vliv francouzského zahradního umění. Tyto směry se se prolínají a přizpůsobují českému prostředí, kdy vzniká několik děl jedinečné kvality. Například palácové zahrady na Malé Straně, zahrady v Děčíně, zámek v Buchlovicích, zámecká zahrada v Praze Troji. Nelze ani opomenout velkolepé barokní klášterní soubory s bohatými zahradními úpravami například Rajhrad u Brna, Břevnov nebo Hradisko u Olomouce (PAVLÍK,1998, s. 262).

V průběhu 17. a 18. století se k nám dostává nový umělecký směr, který se odrazil ve výtvarném umění, literatuře, hudbě a architektuře, zahrady nevyjímaje. Na jedné straně zde stály reprezentativní a honosné budovy, na straně druhé byli obyčejní lidé nuceni k intenzivnější práci.

Architektura byla stále chápána jako výtvarné dílo a platila pro ni řada pevných zásad. V prostorách zahrad nadále přežívala pravidelnost, kladl se důraz na hlavní středovou osu s vyvrcholením na výrazně zdobných zahradních průčelích paláců, kde se architektonická vazba stavby a zahrady stala základem kompozice. Ve velké míře dochází k posílení vodních prvků nejen v podobě již dlouho vžitých fontán a vodotrysků jako pohledových zvýraznění křížení osových kompozic, ale nově i kaskád a klidných hladin tvořících hlavní i příčné osy prostorů (HENDRYCH, 2000, s. 86).

Nový módní směr je v tvorbě zahrad zaznamenán na konci 18. století, kdy byl detail výzdoby povýšen na rokokové zahrady. Rozvolnění původního řádu mělo za následek rozdrobení kompozice a vytvoření prostoru pro romantické úpravy (PAVLÍK,1998, s. 262).

Přelom 18. a 19. století s sebou přináší orientální užitě umění, kdy se v zahradách objevuje drobná dřevěná architektura a stavby napodobující řecké chrámy i venkovská stavení. Formální pojetí zahrad postupně nahrazoval romantický krajinářský park. Tento směr je charakteristický prvky jako jsou grotty, voliéry, krápníkové stěny nebo přírodní bludiště. Přirozená krajina byla upravovaná, doplňovaná drobnou klasicistní architekturou, památníky nebo plastikami v průhledech. Mezi první krajinářský park u nás se řadí park ve Vlašimi nebo park v Nových Hradech. Zámecký park v Lednici patří mezi krajinářské parky evropského významu (PAVLÍK,1998, s. 262).

V polovině 19. století se v plné míře uplatňuje veřejný městský park. Stále více se veřejnosti otevírají soukromé zahrady, sady nebo obory. Ty se zdokonalují a přizpůsobují novému využití. Příkladem je pražská Královská obora, sady na Petrově a Lužánky u Brna. K těmto účelům se využívají i zrušené městské hradby, na kterých se zakládají promenády s alejemi stromů. Od krajinářských koncepcí se směr navrátil k formálnímu pojetí a vznikly tak historizující zahrady například u zámku v Ploskovicích, částečně v Libochovicích nebo v Lednici (PAVLÍK,1998, s. 263).

Začátek 20. století s sebou přináší snahu o zakládání „zelených měst“, kdy se zakládají nové parky a zahradní čtvrtě. Tato doba se vyznačovala velkým zájmem veřejnosti o zahrady a parky, který byl přerušen druhou světovou válkou. (PAVLÍK,1998, str. 263) Dlouho po válce zůstaly historické zahrady a parky v pozadí zájmu společnosti. Nastala velká společenská proměna, kdy soukromý majetek přechází do vlastnictví státu. Dochází ke střetům původního poslání zahrady s přizpůsobováním potřebám společnosti. Další velká společenská změna nastala v roce 1989, kdy se navracel majetek soukromým osobám (PAVLÍK,1998, s. 263).

3. 3.OBNOVA HISTORICKÝCH ZAHRAD

Zahrada je na jedné straně část krajiny ohrazená proti vlivu lidského sídla a na straně druhé nespoutané přírody. Oba tyto vlivy ji přesto soustavně přetvářely. Během historického vývoje zahrad u nás již od zahrad středověkých hradů a klášterů, se přírodní krajinný fenomén postupně měnil ve formální odraz soudobých stylových výtvarných forem v rostlinném prostředí. Tato reflexe dospěla do podoby barokní architektonizace exteriérového interiéru uprostřed zelených stěn a koberců barevných broderií. Rostoucí rozhled společnosti vedl k návratu do objetí přírody a zahrady se tak otevřely do krajiny. Zahrada se vracela do krajiny zcela záměrně. S postupem vývoje moderního společenského vědění jsou dnes její hodnoty ceněny zejména ve dvou pohledech. Jako cenný prvek našeho současného životního prostředí i jako nedílná součást naší historie, kulturního dědictví. Tyto nové pohledy vedly k zájmu společnosti o zachování zdravotní a biologické, ale i kulturní a umělekohistorické hodnoty zahrad. Tato dvě východiska se stala i východiskem pro obnovu historických zahrad (RIEDL 2005, s. 3).

Pod pojmem obnova se skrývá více významů například uvedení zahrady do původního stavu (rekonstrukce), celkové zhodnocení (rehabilitace) nebo návrat zanedbané zahrady s původní funkcí zpět do života (revitalizace) (REŠ 2009, s. 2).

K příčinám vyvolávajícím potřebu obnovy památek zahradního umění nejčastěji patří expanzivní zásahy, nepřiměřené využívání, nízká kvalita a intenzita údržby nebo její úplná absence kombinovaná s procesem přirozeného chátrání a nevládnuté vegetační proměnlivosti (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003 s. 7).

Současné pojetí obnovy historických zahrad a parků vychází z principů Charty o historických zahradách, tzv. „Florentské charty“, přijaté v prosinci 1981 organizací ICOMOS (International Council on Monuments and Sites). Florentská charta je uvedena definicí: Historická zahrada je architektonická a vegetační kompozice, která je celospolečensky významná a to z hlediska dějin, nebo umění a jako taková je považována za památku. Je architektonickou koncepcí, tvořenou především rostlinným materiálem, který je živý, pomíjející, ale i obnovitelný (PAVLÍK,1998, s. 264).

Pojem historická zahrada a park se objevuje jako protiklad k pojetí zahrady moderní. Obnova historických zahrad představuje plánovitý záměr zhodnotit a vyzvednout jejich kulturněhistorický význam, obnovit jejich biologickou a estetickou hodnotu a zároveň vyhovět současné společenské potřebě. Je proto nutné začlenit je do současné urbanistické struktury obce a krajiny, a to při respektování zásad památkové péče a ochrany přírody. Historické zahrady a parky jsou tak v celém průběhu svých dějin obrazem myšlení a života svých obyvatel právě tak, jako proměny jejich domovů. Aby bylo možné tyto hodnoty zachovat je potřeba znát jejich minulost, poznat jejich hodnoty a stanovit zásady jejich dalšího vývoje (RIEDL, 2005, s. 3).

Prvním úkolem je rozlišení následných vrstev a stanovení jejich vzájemného vztahu a kritické zvážení jejich historické a umělecké hodnoty. Na základě tohoto rozboru pak stanovíme cíl a způsob obnovy (DOKOUPIL, 1957, s. 43).

Jakoukoliv obnovu (restaurování, regeneraci, restituci) nelze zahájit bez důkladné studie, vycházející z průzkumů, eventuálně i archeologických výkopů, a bez shromáždění všech dokumentů týkajících se dané zahrady. Na základě odborně posouzené a schválené studie dojde ke zpracování celého projektu. Zamýšlená obnova musí respektovat vývoj příslušné zahrady a neměla by privilegiovat jedno slohové období na úkor druhého, s výjimkou skutečností, že chátrání a odumírání některých částí může být mimořádnou příležitostí k restituci (PAVLÍK,1998, s. 264-265).

Hlavním pramenem poznání historické zahrady je analýza v terénu, která dovoluje odhalit známky a zbytky z jejího někdejšího stavu – jsou více či méně zachovány stavby, cesty, zařízení, lze zjistit znaky dřívějších tvarových úprav i na porostech apod. Pozůstatky se často překrývají nebo prostupují (DOKOUPIL, 1957, s. 44).

Druhým velmi významným pramenem poznání historické zahrady jsou plány a zobrazení. Dochovaly se v archivech, často bývají i datovány, nebo je lze datovat nepřímo archivními doklady, rozbořením písma nebo jinými prostředky. Plány jsou dvojího druhu: buď jde o plány které vznikly před oním stavem zahrady, nebo jde o plány, které vznikly dodatečně jako zachycení stavu, který v době pořizování plánu odpovídal skutečnosti (DOKOUPIL, 1957, s. 45).

Třetí skupinou zobrazení zahrad představují fantastické malířem komponované zahrady, jež nelze uvést do souvislostí se žádnou existující zahradou a jež jsou jen zvláštní odrůdou dobové krajinomalby. Tato zobrazení fantastických zahrad nemohou být oporou pro přímou rekonstrukci historické zahrady, nicméně jsou cenným zobrazením typu zahrady své doby. Rovněž malířská kresba a grafická zobrazení zahrad jsou častá hlavně v baroku a empiru. Zbývají konečně prameny písemné, popisy, účty, listiny a jiné archivní a literární doklady. Ve vývoji zahrady se často stávalo, že po sobě následovalo i několik založení umělecky, slohově nebo historicky významných, takže rozhodnout se pro nejstarší z nich nemusí být vždy jediné možné a správné (DOKOUPIL, 1957, s. 45-46).

Návrh obnovy se vypracovává na základě podkladů a rozborů, a to na úrovni výtvarně architektonické, zpravidla ve variantách. Tato studie představuje komplexní řešení. Je tvořena částí výkresovou, textovou, vyjádření k etapám realizace, jejich sled a realizační projekt. Studie mohou být doplněny o plastický model nebo počítačovou animaci apod (OTRUBA, 2000, s. 58-59).

Obnova historické zahrady není tedy ve většině případů zcela analogická se stavební obnovou historické architektury. Obnova zahrady není obrácena jen k minulosti, je

zaměřena i k našemu dnešnímu užívání, jež vychází ze zcela jiných představ a odlišné společenské situace (DOKOUPIL, 1957, s. 50).

PROČ OBNOVOVAT

V prvé řadě je třeba si říci, zda máme zájem o obnovu parku či zahrady a do jaké míry tímto zásahem zkvalitníme životní prostředí v oblasti. Čemu taková obnova pomůže, obci nebo městu? Pokud pomineme pozitivní vliv na životní prostředí, může zvýšit návštěvnost a oblast „zviditelnit“ (REŠ, 2009, s. 2).

V ČR je množství historických zahrad, které dnes neplní úkol, jež měly v minulosti, poskytovat utěšené místo oddechu. Jsou v menší nebo větší míře zpustlé, často jsou v troskách. Jejich obnova a navrácení původnímu účelu, spojeným s přehodnocením jejich někdejší společenské funkce, s jejich odevzdáním dnešní společnosti a jejím potřebám, by ve stovkách našich měst, městeček a vesnic poměrně snadno přispěly k podstatnému a významnému zvýšení životní a kulturní úrovně (DOKOUPIL, 1957,s. 53).

Zvyšují estetickou hodnotu prostředí a ztraktivňují danou lokalitu o to více, je-li v blízkosti zámek nebo jiná historická budova. Vyšší biodiverzitou a ekologickou stabilitou zvyšují biologickou hodnotu prostředí. Pokud nejsou oploceny, zlepšují průchodnost daného území pro živočichy. Zajišťují přírodní stanoviště mnoha druhů organismů a mohou tvořit skladebné části územních systémů ekologické stability (REŠ, 2009, s. 2).

CO ZVÁŽIT PŘED ZAHÁJENÍM OBNOVY

Zlepší obnova stávající stav?

Nenaruší se přírodní stanoviště zvláště chráněných živočichů?

Jak zachovat maximum z historické hodnoty zahrady a parku?

Nesníží se zásahem pestrost skladby dřevin parku?

Co přinese obnova městu? (REŠ, 2009, s. 3-4)

Je vhodné konzultovat projekt již ve fázi záměru s příslušnými úřady a odbornými institucemi (Národní památkový ústav, krajská střediska AOPK ČR, na území národních parků a CHKO místně příslušné správy, obce s rozšířenou působností a v konkrétních případech dotčené instituce). Nutným předpokladem při plánování obnovy je památkový záměr, což je výchozí podklad památkové péče (REŠ, 2009, s. 2).

Historická zahrada je součástí kulturního dědictví, jehož přežití vyžaduje maximální trvalou péči zajišťovanou kvalifikovanými osobami (především se jedná o historiky, historiky umění, architektky, zahradní architektky a krajináře a v neposlední řadě zahradníky a botaniky) (PAVLÍK,1998, s. 265).

3. 4. METODY PÉČE O ZACHOVÁNÍ PAMÁTEK

K památkové obnově zahrady či parku by se vždy mělo přistupovat s vědomím kompatibility díla. Volbu metody památkové obnovy a zdařilost obnovného procesu by měl zaručit objektivní výchozí podklad, pořízený na základě všech potřebných průzkumů. Obnovné postupy je nezbytné metodicky ujasnit a usměrnit jednotnými pravidly. Obnovu historických zahrad a parků je třeba podrobit správnému řízení a kolaudovat ji (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003 s. 7).

Zahrada má mezi lidskými výtvy výjimečné místo. Příroda a člověk zde totiž nestojí proti sobě, nýbrž v harmonickém spojení směřují k ideálu. Zahrada je pokusem o rekonstrukci ztraceného ráje, na který vzpomínají mýty celého světa. Civilizační tlak činí ze zahrad osamělé ostrůvky harmonie, kterou často nedokážeme vnímat, po níž však podvědomě stále toužíme. Mnoho historických zahrad zaniklo, nebo se změnilo ve veřejnou zeleň. Jiné jsou zanedbané, zpustlé. Některé tvoří opomíjenou kulisu slavným stavebním památkám a jen několika z nich se dostává přiměřené pozornosti veřejnosti nebo rozpočtů státní památkové péče. V povědomí české veřejnosti chybí i základní informace, že historická zahrada je kulturní památkou rovnocennou historickým budovám a že i ony mají svá pravidla a metody, kterým se jejich obnova musí řídit (DVOŘÁČEK, 2008, s. 3).

METODY ZACHOVÁNÍ A OBNOV KULTURNÍCH PAMÁTEK - Ochrana a uchování kulturních památek a kulturního dědictví jako celku se v 2. polovině 20. století staly záležitostí politické správy ať na úrovni místní, regionální nebo mezinárodní. Jsou zajišťovány na základě obecně závazných předpisů a mezinárodních úmluv (NOVÁK 2009, s. 4).

PURISTICKÁ METODA - Byla využívána v památkové péči v 19. století. V této době se poprvé začaly formovat myšlenky vzniku památkové péče (HEŘMANOVÁ, 2016).

Vycházela z romanticko-historického chápání hodnoty památek a snažila se vzhled středověkých architektonických objektů oprostit od všech pozdějších změn a doplňků a uvést do „původního“ slohově čistého vzhledu. Spolu s obnovou památky však byly zpravidla způsobeny vážné škody na její autentické historické a umělecké hodnotě (KADLEC, 2007, s. 2).

RESTAURAČNÍ A RESTITUČNÍ METODA - Vycházela z respektování individuální umělecké hodnoty každé jednotlivé památky a uskutečňovala obnovovací zásahy, které nenarušily její dochovaný vzhled (např. výměna zchátralých stavebních částí v nové hmotě ve stejné formě i materiálu). Uplatňovala se již v 2. polovině 19. století a také dnes zůstává v převážném užívání při odborných zásazích (KADLEC, 2007, s. 24).

Tuto metodu nelze zahájit bez vypracování důkladné studie vycházející z průzkumů. Musí respektovat vývoj příslušné zahrady. Pokud nejsou zachovány historické prvky, nelze realizovat restituci. Dílo by se v tomto případě inspirovalo z tradičních forem a bylo by vybudováno na místech bývalé zahrady nebo na místech, na nichž dříve žádná zahrada neexistovala (PETRŮ, 1996, s. 295-296).

KONZERVAČNÍ METODA - Po roce 1900 byla reakcí na puristické a restaurační obnovy a vycházela z nového pojetí památkové péče, formulovaného vídeňským historikem Aloisem Rieglem (Der moderne Denkmalkultus, 1903). Připouští – s výjimkou restitucí – v podstatě pouze konzervaci památek v dochovaném stavu s respektovanou „patinou stáří“ (KADLEC, 2007, s. 24).

ANALYTICKÁ METODA - Přeměňuje výtvarný výraz architektonického díla v dokument prezentující objevenými fragmenty některá vývojová období s vazbami pochopitelnými pouze odborníkovi, přinesla nejen výtvarnou újmu, ale i technické ohrožení památky (Architektura klenot, 2016).

Nadsazené hledisko historicko-dokumentární však přitom zpravidla vedlo k narušení celkového uměleckého výrazu architektonického díla (KADLEC, 2007, s. 24).

SYNTETICKÁ METODA - Je myšlenkovým propojením jednotlivých prvků, částí, znaků uměleckého díla v jeden celek usilující o vnesení řádu obnovy architektonické památky začleňované do soudobých životních forem a plnící soudobé funkce. Syntéza chce vnést do každé úpravy památky řád. Chce zachovat prostorovou jednotu a zakrýt vše, co tuto jednotu ruší. Připouští volné napodobování původních článků památky (Architektura klenot, 2016).

Souvisela s šířícím se uplatněním strukturalismu ve vědách o umění od konce 30. let 20. století (KADLEC, 2007, s. 24).

REKONSTRUKČNÍ METODA - Byla vyvolána po roce 1945 potřebou znovuvýstavby památkových objektů a měst zničených válečnými akcemi v jejich historické podobě. Jako hlavní formu obnovy uplatňuje dostavbu či jiné doplnění původního vzhledu (KADLEC 2007, s. 25).

REGENERAČNÍ METODA - Usiluje o komplexní pojetí obnovy památek nejen po stránce odborné, technické a výtvarné, ale též s řešením funkčního uplatnění a všech souvislostí harmonické vazby na soudobý život společnosti. Byla typická pro socialistické pojetí státní památkové péče a uplatňována hlavně při péči o obnovu historických urbanistických celků (KADLEC, 2007, s. 25).

METODA PREVENTIVNÍ OCHRANY PAMÁTEK - Spočívá v předcházení škod na památkách účinnou ochranou a průběžnou péčí o jejich udržení v dobrém stavu podle zásad památkové péče. Je optimální z hlediska odborného, kulturně politického i ekonomického, neboť zachovává památky v maximálně autentickém stavu a vyžaduje minimální náklady i nároky na materiál a pracovní kapacity. Měla by se proto stát hlavní metodou péče o zachování kulturních památek a dojít mnohem širšího uplatnění (KADLEC, 2007, s. 25).

ÚDRŽBA - „Údržba historických zahrad je prvořadou činností, a to nezbytně kontinuálního charakteru. Vzhledem k tomu, že hlavním materiálem jsou rostliny, je možné udržovat dílo v dobrém stavu dílčími náhradami v dlouhodobém výhledu - cyklickou obnovou (umístění již vzrostlých jedinců). Rozhodnutí o výběru druhů stromů, keřů, rostlin, květin, jež mají být periodicky nahrazovány, musí přihlížet ke stanoveným zvyklostem, platným pro jednotlivé botanické a kulturní oblasti ve snaze udržet, resp. vyhledat původní druhy“ (PETRŮ, 1996, s. 295-296).

V souvislosti se společenskými a vlastnickými proměnami došlo u řady zahrad a parků ke změně způsobu a intenzity využívání. Z toho plynoucí rozpory a problémy jsou nejzřetelnější v případech, kdy zahradní či parkové privatissimum určitého druhu (např. zámecká zahrada nebo park, palácová zahrada, klášterní zahrada) bylo zpřístupněno veřejnosti. Bez ohledu na druhovou specifickou je totiž vystaveno tlaku zacházet s ním, jakoby šlo o městský park. Pochopitelně, že zcela nevhodným resp. nepřijatelným způsobem je přetrvávající utilitární využívání, jako jsou zábory pro skladovací zařízení, sportoviště, parkování apod. Paradoxní a neúnosné, nicméně nijak výjimečné je žádné využívání spojené s absencí jakékoliv údržby, progresivní degenerací a v důsledku toho havarijním stavem zahrad či parků. Vhodnost způsobu a intenzity využívání by měla být vždy individuálně posuzována a vážena podle druhu zahrady. Změny ve způsobu a nárůst intenzity využívání je nezbytné kompenzovat režimovými opatřeními, ostrahou a údržbou odpovídající zátěži (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003, s. 7).

3. 5.VEGETAČNÍ PRVKY V CÍRKEVNÍCH AREÁLECH

Vědění o nutnosti pěstování rostlin a jejich nepostradatelnost byla známá již ve středověku hlavně v klášterních zahradách, kdy poutníci přicházeli ze vzdálených regionů a a vyhledávali v kláštřech lékařskou pomoc (SZILÁGYI, 2012, s. 12).

V církevních areálech byly zakládány kuchyňské zahrady, bylinkové zahrady, okrasné zahrady a sady. Sortiment okrasných zahrad měl vliv na pocity a sloužil hlavně pro dekorativní účely.¹ Hlavní funkcí sadu nebyla jen radost, ale také užitek z vlastních produktů (SZILÁGYI, 2012, s. 12).

VEGETAČNÍ PRVKY V PAMÁTKÁCH ZAHRADNÍHO UMĚNÍ - Přestože jsou rostliny „diagnostickými“ prvky památek zahradní a krajinné architektury, nevěnuje se jim v teorii ani praxi památkové péče dostačující pozornost. Až příliš často se setkáváme s vegetačními prvky, jejichž stav je z různých příčin nevyhovující. Důvodem jsou chyby v návrhu, realizaci a systému péče o ně, změna požadované funkce či stanovištních podmínek, poškození nebo vysoký věk (PEJCHAL, 2005, s. 153).

Proces návrhu obnovy VP vychází z ujasněného programu, provozu a kompozice daného objektu a tyto výchozí skutečnosti naopak ovlivňuje (PEJCHAL, 2005, s. 154).

Historické zahrady je nutné neustále udržovat a usměrňovat ve vývoji, protože jako biologické objekty podléhají celkové časové změně, sezónním proměnám a postupnému odumírání. Mnohé zelené plochy dokumentují jednotlivé typy slohů (zahrady renesanční, francouzské, krajinné,..) Při rekonstrukci těchto ploch je architektura objektu prvořadým kritériem, které je třeba respektovat (KUPKA, 2006, s. 142).

ZÁKLADNÍ TYPY DŘEVINNÝCH VEGETAČNÍCH PRVKŮ (DVP) - V objektech památek zahradního umění mají DVP rozličný původ, prostorovou podobu, velikost, druhovou skladbu, početní zastoupení, stáří atd. Jsou v nich zastoupeny zpravidla podle určitého kompozičního nebo funkčního záměru jeho tvůrce (BULÍŘ, 2015, s. 6).

Základní typy dřevinných vegetačních prvků je možné definovat jako :solitéra, skupina, porost.

Solitéra je samostatně stojící jedinec (strom, případně i keř) představující samostatný, základní kompoziční prvek bez zřetelného konkurenčního nebo i podpůrného biologického vztahu k jiným dřevinám v okolí (PEJCHAL, 2004, s. 1).

Skupina je vegetační struktura ze dvou a více jedinců dřevin, které společně tvoří samostatně chápaný základní kompoziční prvek, mezi nimiž existuje zřetelný konkurenční nebo i podpůrný biologický vztah, přičemž jedinci na okraji VP tvoří větší část jeho porostu než jedinci uvnitř (PEJCHAL 2004, s. 1).

Porost plošný je plošné, nepravidelné, husté i rozvolněné seskupení více jak 10 (15)

stromů se vzájemným kontaktem korun. Může to být výsadba keřů nad 40 m², popřípadě kombinace obou životních forem (BULÍŘ, 2015, s. 7).

Porost liniový jsou husté i rozvolněné pásy a pruhy zpravidla stromů i keřů nebo také jen jedné z uvedených životních forem dřevin (BULÍŘ, 2015, s. 7).

ZÁKLADNÍ TYPY BYLINNÝCH VEGETAČNÍCH PRVKŮ (BVP) - BVP mohou být z historického pohledu významnou a současně velice důležitou funkční složkou v památkách zahradního umění. Rozdílná je však forma jejich použití a míra zastoupení. Jedná se převážně o doplňující prvek k pohledově dominantnímu dřevinnému patru, které obvykle vytváří prostorovou kostru objektu. BVP mohou tvořit rostliny z několika pěstitelských skupin, jejichž vymezení souvisí zejména s praktickým zahradnickým a zemědělským využitím. Jedná se o trvalky, letničky, dvouletky, cibulnaté rostliny a v neposlední řadě o plané druhy rostlin (BULÍŘ, 2015, str. 8).

Zeleň je fenoménem urbanizovaného prostředí, který má nezastupitelnou úlohu ve všech formách sídelních struktur. Vstupuje do zástavby z volné krajiny a propojuje tak vlastně volnou přírodu s prostředím, které si člověk beze zbytku přivlastnil pro svoje potřeby (DURDÍK, 2011, s. 7).

BVP vstupují do zahradnické kultury již ve středověku, byť z počátku především jako léčivé, magické rostliny či rostliny pro obřadní účely. Jako okrasné rostliny nacházejí větší uplatnění v zahradní tvorbě až v 19. století (HAMATA, 2014, s. 141).

Většina rostlin měla nějakou další souvislost, praktické využití, vztahovala se k nim určitá symbolika, staré zvyky spojené s jídlem, kořením, léčivými, barvením, kosmetikou, náboženstvím, výzdobami hrobů a slavností, magické rostliny.

Dalším vodítkem může být i literatura, která zpracovává data pro střední Evropu. Rigasová (2009) ve své práci, která je zaměřena zejména na oblast jižní Moravy a přilehlého Rakouska, uvádí seznam cizokrajných druhů, které se vysazovaly společně s domácími na zahrádky. Důležitou informací bezesporu je, že jsou druhy řazeny podle období, kdy se vůbec v běžných zahradách mohly vyskytnout (BAROŠ, 2014, s. 15).

FUNKCE ZELENĚ - Podoba i funkce zahrad se již v minulosti různými způsoby měnila a historické souvislosti jsou jedním z faktorů ovlivňujících jejich současnou podobu. Zahrady v dávné minulosti plnily různé funkce v závislosti na materiálních, kulturních, přírodních a dalších podmínkách. Tradičně byly funkce zahrady zejména zásobní a hospodářské, již ve starověku se však zahrady využívaly jako prostředí skýtající odpočinek, naplňovaly také estetické potřeby člověka. Pobyt v zahradě je spojován s množstvím estetických zážitků a napomáhá k rozvíjení lidské tvořivosti a prohlubování smyslovosti člověka. Také zmiňuje důležitý psychologický aspekt, jímž je možnost pozorovat své dílo od začátku do konce a prožívat potěšení z vlastní tvořivosti. Zahrada poskytuje také prostor pro rekreační trávení volného času, aktivní či pasivní.

Aktivní rekreaci může být nejen sportovní činnost, ale pro některé lidi také samotná práce na zahradě. Zahradní a krajinné úpravy plní rovněž důležitou environmentální a společenskou funkci (HURYCH, 2007, s. 1).

Biologická a rekreativní funkce historických zahrad, parků a zeleně ve městech obecně je důležitá zvláště v místech rychle se rozvíjejícího osídlení, kdy původně izolované zahrady a parky jsou dnes obkloповány městskou zástavbou a rušnými komunikacemi. Nedostatek volných ploch v centrech měst vede k tendencím zmenšovat, nebo dokonce likvidovat vlastní plochy zahrad či parků. Velice často s sebou zveřejnění zahrady provází demolice stavebních omezení, ohradních zdí nebo obestavení, což má za následek negativní působení hluku, exhalaci, ztrátu pocitu bezpečí a intimity (PAVLÍK, 1998, s. 264).

Další funkce zeleně jsou rekreační které mají hlavně rekreační a estetické působení. Funkce hygienická, která ovlivňuje mikroklima, vlhkost ovzduší, teplotní poměry, proudění vzduchu, zachycování poléťavého prachu, vytváří kyslík, tlumí hluk atd.

Prostorotvorná funkce je o vytváření prostoru prostorovým členěním území nebo zvýrazněním významných bodů. Uzavíráním a otevíráním prostoru, zakrýváním nevhodných pohledů nebo rámováním a izolací zajímavých kompozic.

Funkce ekonomická, například při prodeji rostlin, jejich plodů nebo výrobků z nich vytvořených. A v neposlední řadě funkce ekologická, kdy jsou plochy zeleně jako součást územního systému ekologické stability. Plochy zeleně pozitivně ovlivňují biodiverzitu území, jsou jako vhodný biotop pro existenci řady rostlinných a živočišných druhů (MACKOVIČ, 2015).

NEGATIVA ÚČINKŮ VEGETAČNÍCH PRVKŮ - Vegetační prvky mohou přinášet i různá úskalí a problémy. I z krásně navržené funkční zahrady se může stát zahrada neudržovaná, neatraktivní až nebezpečná. Vše je podmíněno kvalitní údržbou navrženého prvku. Dalšími problémy ploch zeleně mohou být například špatně zvolené druhy. Do prostorů, kde se vyskytují například děti, by se měly vybírat druhy, které nemají zajímavé plody nebo nejsou jedovaté. Z tohoto důvodu je důležité aktivně myslet na budoucí uživatele. Stejně pravidlo by mělo platit i při výběru sortimentu do veřejných prostorů. Některé VP mohou způsobovat alergie, a proto by se měly volit druhy méně alergenních rostlin nebo dřevin. Tomu nelze zabránit stoprocentně, ale je možné jejich výskyt alespoň omezit na minimum nebo alergenní druhy nahradit jinými méně agresivními prvky. Velice důležité je vhodně zvolit finální výšku dřeviny, aby strom nebo skupina nezastínila celý prostor, pokud to není žádoucí. Ohled by se měl brát i na kořenový prostor, který tyto DVP potřebují. estli nebudou ohrožovat okolní stavby nebo jiné významné architektonické prvky, kterým by mohly uškodit nebo zapříčinit fatální důsledky na okolní stavby.

¹ Pro dekorativní účely se používaly rostliny například lilie, růže, kosatce atd.

3. 6. ZÁKONNÁ OCHRANA A FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O HISTORICKÉ ZAHRADY

Památky zahradního umění jsou svou biologickou podstatou v rámci všech památek výtvarného umění zcela unikátní a specifické. Unikátnost a specifčnost zahradní a krajinářské architektury se stále a opakovaně promítá nežádoucím způsobem do vlastní tvůrčí práce a zvláště pak do způsobů obnovy památek zahradního umění (MACHOVEC, 2003, s. 15).

Historické zahrady a parky jsou neoddelitelnou součástí areálů památkově chráněných objektů (JANČO, 2009).

Většina hodnotných historických zahrad a parků je prohlášena za kulturní památku a zapsána v Ústředním seznamu kulturních památek. Ochrana se vztahuje i na zahrady a parky, které jsou součástí památkově chráněných území jako jsou rezervace, zóny, ochranná pásma nebo krajinné památkové zóny (REŠ, 2009, s. 2).

Zanedbaný stav zahrad a parků je způsoben především nedostatkem údržby, nezájmem obnovit jejich význam. Ve většině případů zabírání a znehodnocování zahradních a parkových ploch je snadným východiskem k řešení okamžitých potřeb, bez dalších důležitých vazeb (PAVLÍK, 1998, s. 264).

Při obnově historických zahrad a parků je třeba zajistit všechny potřebné náležitosti, zejména povolení ke kácení dřevin, které vydává zpravidla obecní úřad, závazná stanoviska orgánů ochrany přírody a odborné posudky tak, aby nedošlo k porušení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, popř. zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči ve znění pozdějších předpisů (REŠ, 2009, s. 11).

Historické zahrady a parky jsou sice obdobně jako jiné nemovité kulturní památky chráněny podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje formy péče o památky, mezi nimi i povinnost vlastníků starat se o památky tak, aby nebyla porušena jejich podstata. Skutečností však je, že mezi zákonnou a faktickou péčí přetrvávají u památek, natož u památek zahradního umění, značné rozdíly. Péče o zahrady a parky je obtížně zvládnána dokonce i v případech, kdy jsou součástí těch nejvzácnějších památkově chráněných areálů (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003, s. 7).

Jak památky, tak zahrady a parky mají sloužit společnosti, avšak je nutné k nim přistupovat diferencovaně. Lidé v místních správních orgánech si často nedovedou představit způsob aktivního zapojení zahrady do městského života a obávají se možných problémů. Objektívni potíže jako je jejich obnova a následná údržba, nedostatek pracovních sil a mechanizace se dají překonat, existuje-li dostatek zájmu. Subjektívni překážky odstraní systematická, kulturně osvětová práce. Obnovení

zahradní a parkové kompozice se stává atraktivitou nejen pro místní obyvatele, ale velice často i pro turisty, a to jak české, tak ty zahraniční. V posledních letech se stále více historické zahrady a parky stávají dějištěm kulturních a tradičních akcí typických pro určitý kraj nebo město. Naše společnost si stále více uvědomuje potřebu oddechu v klidném a obohacujícím prostředí, které navíc rozšiřuje naši přítomnost o pochopení minulosti a utváří historickou kontinuitu národního i lokálního povědomí (PAVLÍK, 1998, s. 264).

Historické zahrady na sebe váží i řadu dalších uměleckých děl jako sochařskou výzdobu nebo drobnou architekturu. Nutnost ochrany těchto objektů vychází z principů památkové péče, a to úcty k minulosti a odpovědnosti k budoucnosti. Ochranu historických památek zahradní architektury není možné paušalizovat. U každé jednotlivé památky zahradní architektury je nutné rozhodnout, která vývojová etapa je předmětem ochrany a proč (KUPKA, 2006, s. 142).

Kromě koncepčních a věcných potíží, zmíněných v předchozích tematických okruzích, patří k podstatným problémům záležitosti financování. Prakticky jediným zdrojem, z něhož bylo do roku 2001 možné podporovat rehabilitace i údržbu památkově chráněných zahrad a parků byl Fond životního prostředí. Avšak i poskytování prostředků z tohoto zdroje je od roku 2001 omezeno, a to v důsledku změny rozpočtových pravidel nepřipouštějící souběh s jiným zdrojem napojeným rovněž na státní rozpočet. Paradoxní na této situaci je, že péči o památky zahradního umění lze sice omezeně, avšak přece jen, podporovat z prostředků určených pro jiný úsek státní správy, a že programy péče o památky zahradního umění je nutné podřizovat pravidlům, která zásadám památkové péče nemusí zcela vyhovovat. Historickým zahradám a parkům by pochopitelně nejlépe svědčil samostatný program financovaný Fondem záchrany a péče o památky zahradního umění (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003, s. 8).

Dalším zdrojem finančních prostředků jsou dotační programy z EU.

Fondy EU představují hlavní nástroj realizace evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti. Právě jejich prostřednictvím se rozdělují finanční prostředky určené ke snižování ekonomických a sociálních rozdílů mezi členskými státy a jejich regiony (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2012).

Strukturální fondy se skládají ze dvou fondů - Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF), který se zaměřuje na modernizaci a posilování hospodaření, a Evropského sociálního fondu (ESF), který podporuje aktivity v oblasti zaměstnanosti a lidských zdrojů. Ze strukturálních fondů se peníze čerpají v několikaletých cyklech, tzn. programových obdobích, která zpravidla trvají 7 let (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2012).

Nyní probíhá programovací období 2014-2020. Pro toto období byly pro Českou republiku vyčleněny prostředky ve výši téměř 24 miliard eur (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2012).

Na rekonstrukce kulturních památek a výsadbu regenerační zeleně se zaměřuje Evropský fond pro regionální rozvoj (EFRR/ERDF).

Péče o historické zahrady a parky zahrnuje činnosti spadající do několika disciplín. Vyžaduje proto koordinaci a stanovení oborových priorit odvíjejících se od památkové podstaty díla. Účinnost péče na patřičné odborné i organizační úrovni nepochybně závisí na souladu zákonné a praktické péče. K docílení tohoto souladu může významně přispět. Pozitivní posun v individuální i společenské hodnotové orientaci a tedy i tlak na odpovídající zajištění péče o památky zahradního umění v rámci dobře fungujícího systému památkové péče (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003, s. 8).

Ochrana historických zahrad vyžaduje evidenci a inventarizaci. Dále vyžaduje diferencované přístupy k údržbě, regeneraci, restaurování, eventuálně i restituci. Historická zahrada musí být udržována ve vhodném prostředí, je nutné odmítnout takové změny, které ohrožují její ekologickou rovnováhu (PAVLÍK, 1998, s. 264).

Příslušnost historických zahrad, parků k památkám jednoznačně deklaruje mezinárodní charta o historických zahradách, tzv. Florentská charta. Mezinárodní výbor pro památky a sídla ICOMOS zaregistroval Florentskou chartu dne 15. prosince 1981. Doplnil tak starší Benátskou chartu z roku 1964, která se týká zachování a restaurování památek a sídel a pro památky zahradního umění. Zároveň stanovil zvláštní pravidla týkající se jejich údržby a konzervace i restaurování a restituce. Není pochyb o tom, že Florentská charta se vztahuje také na historické parky včetně těch, které nenavazují na budovu. Dokládají to články 6 a 7 charty, které pro úplnost citují: „Čl. 6 Označení historická zahrada náleží stejně tak malým, drobným zahradám jako rozsáhlým tvarovaným nebo krajinářským parkům.“ „Čl. 7 Historická zahrada, ať již je či není připojena k budově – v kladném případě je jejím neoddelitelným doplňkem – nemůže být odtržena od svého vlastního městského nebo venkovského prostředí, a to bez ohledu na to, je-li toto prostředí umělé nebo přírodní“ (PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, 2003, s. 4).

3. 7.VÝVOJ CÍRKEVNÍCH AREÁLŮ V ČR

Církevní architektura se řadí mezi největší hodnoty, které v sakrálním umění vznikly. Je to výraz duchovního života a ideálu. Pro pochopení a oceňování je tedy nutné pochopit a poznat život spjatý s takovými areály (KUTHAN, 2014, s. 7).

Většina českých měst má za sebou mnoho staletí své existence. Jejich vznik je buď historicky doložen, nebo nejsou známy jeho počátky. Města prošla mnoha fázemi vývoje své urbánní struktury, zástavby, volných prostor. Mnoho prvků toho, co kdysi tvořilo město se nezachovalo, a to z důvodu fyzického nebo násilných destrukcí formou pohrom, ať už způsobených přírodními silami nebo člověkem (PAVLÍK, 1998, s. 239).

Z dnešních materiálních torz, odpovídajících různým časovým obdobím, můžeme více či méně rekonstruovat chybějící články a aspekty, které dotvářely celkový obraz městského prostředí (PAVLÍK, 1998, s. 239).

Během poslední války došlo k devastaci velkého počtu cenných památek v sousedních zemích, proto se stávají české památky unikátními. S tímto vědomím je třeba přistupovat k hodnotám, které nám byly svěřeny předchozími generacemi (PAVLÍK, 1998, s. 239).

Od počátku křesťanství v českých zemích, tj. od 8. století, vyvstala potřeba vytvořit kamennou stavbu, která by sloužila náboženským účelům a zároveň představovala centrum shromáždění věřících příslušné farnosti, obce. Takovým centrem se staly kostely, účelové sakrální stavby, které se stavěly jako samostatné budovy. Předrománské a románské opevněné kostely se budovaly na návrších, hradištích nebo jiných významných místech. Později se stavěly v blízkosti sídel a od vrcholného středověku byly součástí návsi, náměstí nebo jiného místa v centru sídla, kde vytvářely výraznou dominantu. Součástí kostelů byly hřbitovy i věže se zvony. Podle jejich funkce a organizace církevní správy se v zásadě dělí na farní, filiální, kolegiální (zřízena kapitula), konventní (řeholní) a katedrálu. Rozlišujeme ale také kostely špitální, poutní, hřbitovní atp (BROUČEK, 2007, s. 397-399).

Jak se vyvíjela organizační struktura církve, rostly i nároky na podobu staveb, které sloužily církevním účelům (fary), ale především jejich hlavním představitelům (biskup, arcibiskup). Vytvářely se tak komplexy několika budov včetně katedrály, paláce (rezidence), kapitulního domu, konzistoře, ambitu nebo probošství. Tyto areály mohly být uzavřené, ohraničené hradbami. Záleželo na charakteru lokality, která byla vybrána pro jejich vybudování. Například v Olomouci byl původní komplex vystavěn v prostoru bývalého hradu, v Litoměřicích na místě přemyslovského hradiště.

Duchovními a kulturními centry, nositeli vzdělanosti a umění se stávaly kláštery církevních řádů. Byly tvořeny komplexem několika budov, určených pro řádový život

společenství řeholníků a řeholnic. V Čechách se první kláštery zakládaly od 70. let 10. století. Na jejich založení se zpočátku podílel panovník, šlechta, církevní představitelé nebo samotný klášter. Dispozice klášterů odpovídaly příslušné řeholi, době svého vzniku, geografickým podmínkám a místním zvyklostem. Například cisterciáci si vybírali pro své kláštery odlehlá místa v údolích v blízkosti vodních toků, které využívali k zajištění vlastní hospodářské činnosti (mlýn, pila, hamr, atp.) – klášter Plasy, Vyšší Brod, Velehrad, ze zahraničních klášter Heiligenkreuz a Zwettl v Rakousku, ve Francii Citeaux a Pontigny.

Naopak benediktini stavěli své kláštery ve většině případů na kopci – klášter Broumov, Sázava, Emauzy, ze zahraničních klášterů například Montecassino v Itálii, Melk v Rakousku. Stavby se řídily vzory mateřských klášterů a jejich řádovými předpisy týkajícími se podoby kostelů a bydlení. V raném období cisterciáci u kostelů nestavěli věže, premonstráti naopak umisťovali dvě věže do západních průčelí a benediktini mezi příčnou loď a východní chór. Rozsáhlé klášterní komplexy vznikaly několik desítek let, jen ve výjimečném případě se je podařilo dokončit během deseti let, jako například premonstrátský klášter v Milevsku v jižních Čechách (PETRÁŇ, 1985, s. 457-478).

Během husitských válek byla řada klášterů vypálena a zničena. K postupné opravě některých klášterů dochází v průběhu 15. století. Rajský dvůr s křížovou chodbou, refektář, kapitulní síň, klauzury jsou v období renesance a baroka doplněny o reprezentativní sály, knihovny, prelatury atp. V 17. a 18. století prošla řada klášterních komplexů nákladnou barokní přestavbou, ale i výstavbou, při kterých se zohledňovala promyšlená podoba areálů. Součástí klášterních komplexů bývaly i hospodářské budovy, umělecké dílny, špitály, školy, hřbitovy nebo koleje. Kláštery disponovaly také zahradou pro pěstování okrasných květin (růže, lilie, fialky), zahradou pro pěstování léčivých rostlin a koření (heřmánek, fenýkl, kozlík lékařský, mateřídouška, tymián, meduňka lékařská, hořec, majoránka, kmín). K této zahradě mohla být přičleněna i zelinářská část, kde se pěstovaly plodiny pro potřebu klášterní kuchyně. Kromě těchto zahrad využívaly kláštery také plochy pro štěpnice (ovocný sad), vinice nebo chmelnice (PETRÁŇ, 1985, s. 457-478).

Veškerý volný čas byl věnován osobnímu zbožnému rozjímání, organizaci chodu areálu, praktickým činnostem, ale též výuce a vlastnímu vzdělávání. V historii klášterního života se dovídáme, že řeholnice žijící v řádových domech se věnovaly ručním pracem, kdy vyšívaly textilie určené pro liturgické účely, nebo vytvářely vlastní výrobky, které sloužily k provozu areálu (KRÜGER, 2008, s. 268-269).

V dobách dřívějších v uzavřených církevních areálech probíhal plnohodnotný život. Počínaje pěstováním vlastních plodin, pečením vlastního chleba nebo vyšívaním vlastních textilií. Církevní areály byly samostatné. Dnešní doba nás vzdaluje od tradičního využívání zahrady.

ZAHRADY DNES - V současné době se z různých důvodů (vyšší stupeň urbanizace, vznik informačních technologií,..) většina lidí odcizila přírodě. Lidé mají pocit že si podmanili přírodu, a že jsou přírodě nadřazení, přitom tomu bylo vždy naopak. Lidé přírodu uctívali, využívali ji k pěstování plodin, dnes je soustavně vystavována lidské destrukci. Dnešní svět nás odděluje od rytmu přírody. Globalizovaný potravinářský průmysl nedodrží tradiční rytmy sezóny. Dnes můžeme koupit téměř vždy cokoliv. Starší generace se učily znalostem o množení rostlin, jejich péči nebo jejich nárokům a vlastnostem. Bylo to dáno i tím, že s rostlinami, s přírodou žily v užší vazbě (SZILÁGYI, 2012, s. 7).

Dnes je to pro mnohé neznámé a nejsme schopni číst rostliny ani přírodu. Dnešní zahrady nejsou vytvářeny s touhou předat poznání, ale jsou vytvořeny hlavně bezúdržbově, pro vlastní pohodlí. Dnešní stromy plní v zahradě funkci sochy a trávničky by měly být jako koberce (SZILÁGYI, 2012, s. 69).

Historické zahrady hrají klíčovou roli v pochopení života a myšlení v historických obdobích. Je velice důležité poznat jak zahrady vypadaly, ale zároveň je velice důležité vědět, jak žili lidé, kteří zahradu vytvořili nebo užívali (SZILÁGYI, 2012, s. 76).

Jaká je budoucnost zahrad? Člověk musí najít cestu zpět do světa zahrady, musíme znovu pochopit přírodu a její rytmy a nároky (SZILÁGYI, 2012, s. 78).

4. MATERIÁLY A METODY

POSTUP PRÁCE - Modelové území církevního areálu na Dómském pahorku bylo stanovené již na začátku práce.

V první části diplomové práce je vytvořen literární přehled, který obecně pojednává o řešené problematice obnov zahrad. Následuje analytická část a část návrhová.

Počátek analytické části práce spočíval ve shromáždění veškerých dostupných materiálů a cenných informací. Byla objednána data z ČUZK,² která sloužila jako podklad pro další zpracování práce. Ostatní mapové podklady byly získány z online internetových serverů.³ Po vytvoření kvalitních mapových podkladů, byly informace podrobeny terénnímu šetření přímo na místě řešeného území, tedy v Litoměřicích. Nejdříve se autorka seznámila s městem a nejbližším okolím řešeného území a s územním plánem města. Následně probíhaly analýzy v areálu Dómského pahorku. Veškeré analýzy vytvořené v terénu byly pečlivě prozkoumány, abstrahovány a dílčí závěry byly převedeny do grafické podoby (schémat). Z obsáhlé skupiny jednotlivých analýz byly vyhodnoceny závěry a byla stanovena východiska pro samotný návrh.

Cenné informace a historické fotografie byly získány z městského muzea v historickém jádru centra a od archiváře Biskupství litoměřického Martina Baruse. Literární zdroje byly vypůjčeny přímo z archivu biskupství, z Národní knihovny v Praze a ze studijní knihovny v Lednici.

K vytvoření vlastního názoru na daný prostor a zpracování kvalitního návrhu patří i studium jiných obdobných komplexů, jejichž obnova již úspěšně proběhla.

VÝBĚR REFERENČNÍCH OBJEKTŮ - Objekty byly vybrány takové, které svým charakterem odpovídají řešenému církevnímu areálu. Česká republika je charakteristická svým historickým vývojem, a tak i utvářením a finální podobou jednotlivých areálů. Řešené území Dómského pahorku bylo původním centrem, kde se začalo formovat město Litoměřice. Většina podobných komplexů v ČR je formována jako klášterní komplexy. Je velice důležité zdůraznit že Dómské návrší nikdy nebylo klášterem a od svých počátků se jednalo o litoměřickou kapitulou a od roku 1655 o litoměřickou diecézi, v čemž je oproti referenčním příkladům areál unikátní. Najít areály, které by byly totožné je asi nemožné, proto pro samotný výběr byly stanoveny následující specifikace. Areál by měl být nově zveřejněný nebo nově obnovený. Měl by být aktivně využíván a aktivně zapojený do dění města. Měl by být v majetku církve nebo v majetku dvou vlastníků. Jeho poloha ve městě by měla být v blízkosti centra a zároveň by měl být areál na vyvýšeném ostrohu.⁴ U areálu by měla být aktivně fungující katedrála, kostel

nebo jiná stavba určená obdobnému účelu. Výše zmiňované požadavky splňuje mnoho areálů, avšak jako referenční objekty byly zvoleny ty, které autorka vyhodnotila jako nejvíce podobné a dle subjektivního názoru autorky nejvíce zdařilé v rámci obnovy. Jedná se o rekonstrukci broumovské klášterní zahrady, klášterní zahrady v Litomyšli a obnovené Denisovy sady a kapucínské zahrady u katedrály sv. Víta v Brně.

Studium referenčních objektů je velice důležitým podkladem, díky kterému autor získá povědomí o aktuálním stavu jednotlivých nově obnovených objektu, jejich potenciálu pro město a o jednotlivých detailech v konkrétních návrzích. Pro práci byla stanovena metodika, která podrobně zkoumá jednotlivé objekty.

METODIKA HODNOCENÍ REFERENČNÍCH OBJEKTŮ - Vybrané areály byly zkoumány z hlediska provozních a majetkoprávních vztahů. Z hlediska vazby areálu na město, s čímž souvisí propojenost areálů s kulturou ve městě. Z hlediska polohy areály vůči historickému centru města. Byla zkoumána funkčnost, oblíbenost areálu a atraktivita místa. Velice důležité ve vazbě na řešený areál je porovnání materiálového provedení jednotlivých komplexů a historických stop v něm. Život v areálu a v neposlední řadě využití, náplň, funkce a základní tvarosloví.

METODIKA INVENTARIZACE ZELENĚ - Polohy stromů byly určeny dle GPS souřadnic. Hodnocení jednotlivých dřevin bylo provedeno dle metodiky Šimek, Pejchal, 2012 (viz příloha č. 1). Zpracováním inventarizace v areálu Dómského pahorku byla získána základní informace o zdravotním stavu jednotlivých dřevin a o jejich celkovém potenciálu pro další využití.

ZPRACOVÁNÍ - Práce byla vytvořena v programu Adobe InDesign CS5. Tabulky a inventarizace dřevin byly zpracovány v Microsoft Excel 2010. Veškeré mapové podklady, schémata a výkresy byly provedeny v AutoCad 2013. Hlavní 3D model byl vytvořen na základě podkladů dwg. v programu SketchUp Pro 2008. Model byl exportován do programu Artlantis Studio 4 a byly vytvořeny základní rendery, které byly v Adobe Photoshop CS5 dopracované a dovedené do finální podoby.

2 ČUZK - Český úřad zeměměřičský a katastrální, který poskytuje základní, tematická a státní mapová díla v klasické nebo digitální podobě.

3 Například z internetových serverů mapy.nature.cz nebo geoportal.gov.cz.

4 Měl by být dominantním prvkem v rámci celého města.

5. VÝSLEDKY

5.1. ROZBOROVÁ ČÁST

5. 1. 1. REFERENČNÍ PŘÍKLADY OBNOV OBDOBNÝCH KOMPLEXŮ

BROUMOV

Klášterní zahrada za hradebním příkopem podél severní strany kláštera byla založena za opata Tomáše Sartoria v roce 1676. Založení zahrady souviselo s dokončením první barokní přestavby kláštera po požáru v roce 1664. Zahrada měla od počátku dnešní rozsah, který je vymezený obvodovými zdmi. Její základní dispozici určil architekt kláštera K. I. Dientzenhofer, který ji situoval na střední osu. Historie zahrady není tak známá jako historie kláštera, ale z dochovaných materiálů je zřejmé, že zahrada prošla v 18. století barokní přestavbou, kdy v přední části u kamenného mostu dominovala okrasná zahrada s plochami stříhané zeleně a s geometricky členěným ústředním parterem broderií a ploch trávniku. Severní část zahrady pak byla tvořena tvarovaným loubím a stříhanými keři do stěn. V 2. polovině 18. století byla zahrada významně poničena v důsledku zřízení polních náspů pruskými vojsky. 19. století nepřineslo zahradě žádný rozkvět a s úpadkem nároků a estetických hodnot se upouštělo od nákladných úprav. Veškerá další výsadba a údržba zahrady se děla bez jakéhokoliv plánu a vznikl tak chaos. Od 50. let 20. století byla zahrada využívána hlavně jako užitková pro potřeby charitativního ústavu pro řeholnice. Větší volné plochy byly využívány jako zemědělská půda pro pěstování brambor a obilí. V této době zahrada nebyla veřejnosti přístupná. V 80. letech zahradu převzalo město a začalo se plánovat s jejím zpřístupněním veřejnosti. V rámci toho proběhly základní úpravy a od roku 2007 je veřejně přístupná (Otte, 2016).

Zahrady se nachází v historickém jádru města Broumov. Hranici celé zahrady vymezují pískovcové zdi, které ji oddělují od vedlejšího Schrollova parku, ze kterého je přístupná veřejnosti historickou bránou ze 17. století. Druhý hlavní vstup do zahrady je přes kamenný most překonávající příkop mezi zahradou a klášteřem. Zahrada má rozlohu asi 2,5 ha a je rozdělena několika terasami, které jsou nesené pískovcovými zdmi. Členění zahrady na jednotlivé terasy je velice charakteristickým rysem zahrady.

V roce 2014 prošla celá zahrada i s klášteřem velkou obnovou. Evropská unie poskytla finanční podporu na opravu jak kláštera, tak klášteřní zahrady a vybudování vzdělávacího kulturního centra. Obnovou prošly veškeré historické stavby (obr. 1, 2, 3, 4, 5, 6) v zahradě, jimž byla navržena původní podoba a vrácena funkce nebo vytvořena funkce nová. Byly zde sjednoceny materiály a zkvalitněny povrchy, mobiliář a osvětlení zahrady. V neposlední řadě byly jednotlivé nefunkční prvky, například vodárenská věž, kašna, historický skleník nebo kuželník, obnoveny a dnes v zahradě plní svou funkci. V zahradě bylo vykáceno několik stromů, které byly vytipovány jako nebezpečné a byly ve špatném zdravotním stavu. Údržbu v zahradě zajišťuje Agentura pro rozvoj Broumova, která pro tento účel zaměstnává i handicapované občany. Intenzita údržby klesá směrem na sever, tedy od kláštera ke krajinářské úpravě parku. Klášteřní zahrada se stala nedílnou součástí kulturního života na Broumovsku.

PROVOZ - Z provozního hlediska lze v areálu vymezit 2 skupiny. Místní občané, kteří jdou do zahrady na kulturní akci nebo jen relaxovat. Návštěvníci města, kteří v rámci prohlídky kláštera navštíví i zahradu.

MAJETEK - Areál broumovského kláštera i klášteřní zahrady jsou v majetku Benediktinského opatství sv. Václava.

ZPŮSOB OCHRANY NEMOVITOSTI - Areál se nachází v CHKO II.-IV. zóně a je nemovitou kulturní památkou.

VAZBA NA MĚSTO, KULTURA - Po zveřejnění se klášteřní zahrada stala nedílnou součástí města, a tak byla i přijata od místních obyvatel. Po rekonstrukci která proběhla v roce 2014 se zároveň zvýšil její potenciál. Zrekonstruováním hospodářských budov a dalších historických staveb vznikly v zahradě prostory ke konání nejrůznějších akcí jako jsou výstavy, divadla, konference, přednášky, další kulturní a církevní události.

POLOHA VŮČI MĚSTU - Klášteřní zahrada je v přímé vazbě na centrum města. Od hlavního náměstí je možné do zahrady vejít do dvou minut.

HRANICE - Zahrada je vymezená vysokou pískovcovou zdí, která byla v rámci obnovy zrekonstruována.

FUNKČNOST, OBLÍBENOST, ATRAKTIVITA - Po obnově je zahrada aktivně využívána jak místními obyvateli, tak návštěvníky města. Zahrada se stala velice oblíbeným místem setkávání, pobytu ale i zábavy.

ŽIVOT V AREÁLU - Broumovský klášter není aktivním klášteřem.

MATERIÁLY - Použity jsou hlavně přírodní materiály. Na všechny zrekonstruované objekty byly použity materiály původní, přírodní nebo podobou blízké původním historickým. Autorka neshledává za šťastné použití modrého štěrkového mlatu, který v lokalitě, kde se těží kvalitní božanovský pískovec, zcela neodpovídá lokálnímu materiálu.

HISTORICKÉ STOPY - Všechny odkazy na minulost jako jsou jednotlivé architektonické objekty v zahradě⁵ jsou zrekonstruovány v duchu historickém. Ctí charakter místa a soudobou formou odkazují na historii. Zároveň je jim navržena jejich funkce, čímž je vytvořen nový program v zahradě.⁶

TVAROSLOVÍ - Zahrada se částečně inspirována tvaroslovím z historických podkladů.⁷ Přední část zahrady je pravidelně členěná, včetně sadu. Zadní část zahrady svým charakterem odpovídá spíše krajinářskému parku.

REŽIM - Zahrada je na noc uzavírána.

5 Prvky jako například historický kuželník, vodárenská věž, hospodářské budovy, skleník, zahradníkův domek atd.

6 Funkce je navržena historickému kuželníku, který opět slouží svému účelu, historickému skleníku, kašně, vodárenské věži, ale i obnovený sad slouží k vlastní výrobě nejrůznějších produktů.

7 Plány Huberta Fortíla z let 1979 -1899.

obr. 1. zrekonstruované fasády domku

obr. 2. vstup od brány zahrady do kláštera

obr. 3. skleník stav před a po rekonstrukci

obr. 4. zrekonstruovaný kuželník

obr. 5. nově postavené hospodářské budovy

obr. 6. opravená kašna a zrekonstruované mlatové cesty

mapa č. 1.

5. 1. 1. REFERENČNÍ PŘÍKLADY OBNOV OBDOBNÝCH KOMPLEXŮ

LITOMYŠL

Prostor dnešních klášterních zahrad patří historicky k proboštskému chrámu Povýšení sv. Kříže, piaristickému klášteru s kostelem Nalezení sv. Kříže a k Augustově tiskárně. Nachází se nedaleko zámku, na který má přímou vazbu. Klášterní zahrady se tyčí nad městem na vyvýšeném ostrohu (obr. 7). Klášterní zahrada sloužila vždy jako užitková a okrasná. V době před výstavbou barokního chrámu měla renesanční úpravu. Později byly úpravy barokní, avšak i tehdy byla v areálu užitková část i štěpnice. V části zahrad u proboštského kostela se nacházely hřbitovy (Město Litomyšl, 2011).

Dnes jsou zahrady uzavřeny opukovými zdmi, které částečně probíhají v místě původního městského opevnění. Ještě ve 30. letech 20. století byly zahrady používány a udržovány. Po odchodu piaristů z Litomyšle v roce 1948 zcela zpustly a nebyly od té doby používány ani přístupné (Město Litomyšl, 2011)

Klášterní zahrady mají velice významné strategické postavení v rámci celého města (obr. 8). Tvoří vedle náměstí s přílehlou zástavbou (obr. 9) a zámeckého komplexu třetí významné území historického jádra v centru městské památkové rezervace. Od roku 1948 byly však zahrady neudržovány a až v roce 1997 se rozhodlo o jejich obnovení do důstojného stavu. V říjnu 1997 byla vyhlášena veřejná soutěž. Cílem bylo vytvořit prostor pro rekreaci návštěvníků i místních obyvatel, vytvořit příjemný prostor v centru zámeckého návrší, které navazuje na kulturní a společensko-konferenční centrum zámku (Město Litomyšl, 2011).

Rekonstrukce klášterních zahrad byla zahájena v květnu roku 1999 a trvala déle než rok. Obnova se striktně neupíná k historické podobě zahrady. Jedná se o dílo soudobé, vsazené do historického prostředí. Vstupy do parku a komunikace v něm vytvořené vychází z logických provozních vztahů a jsou napojeny na širší vztahy ve městě. Velice důležité jsou pohledy mezi interiérem kláštera a exteriérem zahrady. Velice zásadní význam pro vytvoření nové koncepce měla stávající lipová alej v ulici Zámecká.

V areálu se nacházejí prvky jako jsou záhony s trvalkami (obr. 10), altán s výhledem na město, vodní prvek se sousoším⁸ nebo v centru zahrady bazén s mlhovištěm. V prostorách bývalé kočárovny je umístěn prostor s občerstvením, posezením a hygienické zařízení. Dominantou celého areálu jsou velké travnaté plochy, jejichž nezbytnou součástí je automatická závlaha. Důležitým detailem v prostoru je noční osvětlení.

8 Sousoší daroval městu český sochař Olbram Zoubek.

PROVOZ - Z hlediska provozního je možné v areálu vytipovat opět 2 skupiny. Jedná se o místní občany a studenty, kteří v zahradách tráví volný čas, a pak to jsou návštěvníci města.

MAJETEK - Areál klášterních zahrad je v majetku tří subjektů. Plochu u hlavního vstupního schodiště vlastní Českomoravská provincie Řádu zbožných škol - piaristů. Druhým vlastníkem prostoru velké travnaté plochy je Česká republika. Část zahrady, která je u vstupu z jižní strany vlastní město Litomyšl. Hranice parcel státu a města prochází osou centrálního vodního prvku.

ZPŮSOB OCHRANY NEMOVITOSTI - Dle katastru nemovitostí se areál nachází v rozsáhlém chráněném území a je chráněn zákonem o Zemědělském půdním fondu.⁹

VAZBA NA MĚSTO, KULTURA - Klášterní zahrady jsou od své rekonstrukce v roce 2000 přístupné veřejnosti a jsou jí plně využívány. Zároveň se zapojují do kulturního dění města v rámci výstav, koncertů a dalších akcí pořádaných městem Litomyšl.

POLOHA VŮČI MĚSTU - Klášterní zahrada je přímo v centru městské památkové rezervace.

HRANICE - Zahrady jsou v celé své ploše ohrazeny opukovými zdmi, které kopírují místa původního městského opevnění.

FUNKČNOST, OBLÍBENOST, ATRAKTIVITA - Areál klášterních zahrad v Litomyšli je zcela fungujícím objektem, kde se lidé rádi setkávají, relaxují a navštěvují kulturu.

ŽIVOT V AREÁLU - Piaristé opustili Litomyšl v roce 1948. V roce 1972 byl kostel převeden do vlastnictví státu.¹⁰ Piaristický kostel není veřejnosti přístupný. Na počátku 20. století byl litomyšlskému děkanství udělen titul proboštsví.

MATERIÁLY - V areálu jsou použity mlatové cesty, žulová dlažba a dlažba z kamenných valounků, která ovšem není stabilní. Je určena k posezení u kavárny.

HISTORICKÉ STOPY - Historické prvky nebyly v zahradě nalezeny. Jedná se o realizaci zcela soudobou, citlivě vsazenou do autentického historického prostředí.

TVAROSLOVÍ - Obnova klášterních zahrad nevyhází z historických poznatků, protože jich nebylo mnoho, proto dostala soudobý spíše moderní charakter.

REŽIM - Zahrady jsou veřejnosti otevřené dle sezóny od 8:00 do 22:00 hodin.

9 Zákon č. 344/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

10 Od převedení kostela do vlastnictví státu jej spravuje Památkový ústav v Pardubicích.

obr. 7. pohled na vyvýšený areál

obr. 8. pohled na klášterní zahrady a přílehlou zástavbu

obr. 9. stav klášterní zahrady po rekonstrukci travnaté plochy

obr. 10. trvalkové záhony

obr. 11. stav klášterní zahrady po rekonstrukci

obr. 12. vodní prvek

mapa č. 2.

5. 1. 1. REFERENČNÍ PŘÍKLADY OBNOV OBDOBNÝCH KOMPLEXŮ

BRNO KATEDRÁLA SV. PETRA A PAVLA - DENISOVY SADY, KAPUCÍNSKÉ ZAHRADY
Chrám sv. Petra a Pavla (Petrov) se nachází na návrší v místech předpokládaného původního brněnského hradu. Románská bazilika byla v 13. století přestavěna na gotický chrám, který byl v 18. století barokizován. Od roku 1777 slouží Petrov jako sídlo brněnského biskupství (SEDLÁČKOVÁ, 2003).

Ve 20. století byl chrám přestavěn ve stylu novogotiky podle návrhu architekta Augusta Kirsteina. Chrám je velice významnou dominantou města Brna, která se odráží v městském panoramatu. Pod katedrálou sv. Petra a Pavla se rozkládá areál Denisových sadů, parku Studánka a kapucínských zahrad, odkud je krásný výhled na Brno (ADAMOVIČ, 2014-2016).

Denisovy sady jsou prvním veřejným parkem v Čechách a na Moravě založeným veřejnou správou. Původním jménem Park Františkov byl vybudovaný na návrší zvané Puhlík (obr. 13). Vznik parku se datuje dnem 4. 10. 1818, kdy došlo ke slavnostnímu odhalení obelisku v nově upravených sadech. V parku se také nacházela oranžerie, dnešní kolonáda, skleníky a zahradní altán, dnes hudební pavilon (obr. 14) a na jihozápadním úpatí empírová studánka. V roce 1919 byl park přejmenován na Denisovy sady. Na konci 90. let 20. století prošly Denisovy sady velkou rekonstrukcí a byly znovu otevřeny veřejnosti v roce 2003. Součástí parku je Místodržitelská zahrada (obr. 15) a navazují na něj kapucínské zahrady (obr. 16-18), které byly dlouhou dobu veřejnosti nepřístupné (Veřejná zeleň města Brna, 2015).

Kapucínský klášter byl postaven v 17. století. Původně v něm byly umístěny vinice a užitková zahrada. V 60. letech 20. století probíhala rekonstrukce biskupského dvora. Kapucínské zahrady byly veřejnosti nepřístupny. Za komunismu byly zahrady zrekonstruované a otevřené veřejnosti, jenže kvůli narušené statice opěrných zdí se musely opět uzavřít (Veřejná zeleň města Brna, 2015).

V roce 1990 získali kapucíni zahrady zpět do svého vlastnictví a s městem se dohodli, že seženou finance na jejich rekonstrukci a zahrady se zpřístupní veřejnosti a propojí se s petrovskou katedrálou, centrem města a Denisovými sady (Česká televize, 2009).

Jedna terasa je veřejnosti přístupná. Projekt kapucínských teras řeší rekonstrukci a zpřístupnění II. a III. terasy kapucínských zahrad veřejnosti. Spodní část zahrady, tzv. bylinková zahrada, zůstane nadále jen mnichům. Ve zbylých částech bude provedena rekonstrukce pochozích ploch, částí schodišť. Terasy je nutné vybavit mobiliářem. DVP budou použity ovocné plodící, nikoliv jen okrasné (JEŘÁBEK, 2014).

PROVOZ - V areálu soustavy zahrad lze vymezit 3 základní skupiny. Místní obyvatelé, kteří vyhledávají jednotlivé zahrady pro relaxaci a odpočinek. Druhou skupinou jsou návštěvníci města, většinou s průvodcem, a třetí skupinou jsou uživatelé, kteří si přes zahrady zkracují cestu.

MAJETEK - Areál Denisových sadů a parku Studánka je v majetku statutárního města Brno. Kapucínské zahrady jsou v majetku Provincie kapucínů.

ZPŮSOB OCHRANY NEMOVITOSTI - menší chráněné území.

VAZBA NA MĚSTO, KULTURA - V roce 2000 započala rekonstrukce, kdy byl obnoven hudební pavilon a kolonáda.

POLOHA VŮČI MĚSTU - Areál se nachází v přímé vazbě na historické centrum města. Otevřením kapucínských zahrad se vytvořilo nové propojení mezi petrovskou katedrálou a centrem města.

HRANICE - Hranice propojených Denisových sadů a kapucínských zahrad je dána především zrekonstruovaným cihlovým bastionovým opevněním. Z kapucínských zahrad je prozatím zrekonstruovaná a zpřístupněna pouze jedna, do budoucna se plánuje zpřístupnit další zahrady. Přímou návaznost na Denisovy sady má park Studánka, který je od Denisových sadů oddělen Husovou ulicí a to od konce 20. století.

FUNKČNOST, OBLÍBENOST, ATRAKTIVITA - Po rekonstrukci v roce 2000 se stal areál velice významnou součástí městské zeleně. Zvláště oblíbené jsou Denisovy sady, které svou polohou navíc nabízejí překrásné výhledy na celé Brno. Lidé vychutnávají atmosféru místa nejčastěji u historického obelisku nebo na samotných „baštách“,¹¹ které jsou k tomuto účelu přizpůsobené svou šířkou a mohutností. Scházejí se zde hlavně skupinky mladých a zamilované páry.

ŽIVOT V AREÁLU - Areál kapucínských zahrad je součástí kláštera kapucínů. Bratři byli vyhnáni v polovině 20. století. Na přelomu 50. a 60. let byly do areálu přestěhovány depozitáře Moravského muzea. Kapucíni se do kláštera vrátili v roce 1990 a postupně areál rekonstruují a navracejí mu původní barokní charakter.

MATERIÁLY - Všechny historizující prvky byly zrekonstruovány s důrazem na charakter místa. Prostory jsou doplněny o moderní soudobé výtvarné ale zároveň funkční prvky jako jsou moderní odpadkové koše. Cesty jsou z žulových kostek a mlatu.

HISTORICKÉ STOPY - V areálu byly zrekonstruované historické prvky jako je obelisk, hudební pavilon, kolonáda. Ve 20. století byl v areálu kapucínských zahrad slavnostně postaven kamenný kříž.

TVAROSLOVÍ - Kapucínské zahrady i Místodržitelská zahrada mají formální až geometrický charakter, který je vymezen samotnou hranicí jednotlivých zahrad.

REŽIM - Zahrady nejsou na noc uzavírány.

¹¹ Název pro bastionové opevnění užívaný místními obyvateli.

obr. 13. Petrov s Denisovými sady a Kapucínskými terasami

obr. 14. Hudební pavilon - Denisovské sady

obr. 15. Místodržitelská zahrada - Denisovské sady

obr. 16. Kapucínská terasa - zveřejněná

obr. 17. Kapucínská terasa - nezveřejněná

obr. 18. Kapucínská terasa - nezveřejněná

mapa č. 3.

5.1.2. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY ÚZEMÍ

LOKALIZACE - Litoměřice leží necelých padesát kilometrů severozápadně od hlavního města Prahy. Jsou okresní město s rozšířenou působností, které se nachází na soutoku řeky Labe a Ohře (obr. 4) v severních Čechách v Ústeckém kraji. Jedná se o středně velké město s komplexně rozvinutými funkcemi a vyšším zastoupením nevýrobních ekonomických aktivit a nadprůměrnou vzdělaností. Jeho výhodná poloha mezi Prahou a ústecko-teplickou aglomerací zvyšuje jeho sídelní a regionální význam a s tím související dopravní strukturu. Nejužší vztah má město s blízkými Lovosicemi a Terezínem. V průběhu let se město přirozeně členilo na městské čtvrtě. Správní území města zahrnuje katastry samotných Litoměřic a Pokratic (obr. 20), celkem zastavěné území zaujímá 695,7 hektarů což je cca 39 % z celkové výměry správního území města. Od roku 1950 jsou Litoměřice městskou památkovou rezervací. Římskokatolická církev je na území České republiky rozčleněna na dvě církevní provincie - českou a moravskou. Česká provincie má 5 diecézí. Nejstarší a nadřazenou pražskou arcidiecézi, druhou nejstarší litoměřickou a pak královéhradeckou, českobudějovickou a plzeňskou. (obr. 19).

obr. 19. Diecéze v České církevní provincii

obr. 20. katastr Litoměřic

POLOHA MĚSTA - Město leží na jižním úpatí Českého středohoří. Litoměřice jsou město ležící nad pravým břehem největší české řeky, respektive na soutoku řek Labe a Ohře (obr. 21). Strategická poloha, příjemné klimatické podmínky a kvalitní půda přispěly k rozvoji města. Klima je velice příznivé pro pěstování vinné révy, která se zde pěstovala již ve středověku. Ve 13. století byla dokonce oblast velice významná pěstováním této rostliny. Převažuje zde velká pestrost a různost stanovišť, což zapříčiňuje bohatou rozmanitost fauny a flóry. Město se nachází na rozhraní několika fyto geografických okresů. Charakter pravého břehu řeky Labe odpovídá převážně Polabskému bioregionu 1.7.

obr. 21. soutok řeky Labe a Ohře

obr. 22. vrch Radobýl, západní odtěžená strana kopce

ZÁKLADNÍ ÚDAJE - Celková rozloha města je cca 18 km². Nadmořská výška okolo 136 m n. m. Ve městě žije necelých 25 tisíc obyvatel. Litoměřice se skládají ze čtyř místních částí. A to Litoměřice město, Za Nemocnicí, což je Dómský pahorek, předměstí a Pokratic. Město se rozkládá na dvou katastrálních územích, a to Litoměřice a již zmiňované Pokratic. Okres Litoměřice se skládá ze 105 obcí, ORP z 40 obcí.

Tradují se dvě teorie, jak vznikl název města. Jedna říká, že to bylo podle údajného kmene Liutoměřiců. Druhá verze, ke které se historici přiklání spíše je, že jde o název hradu Liutomír pojmenovaný podle osoby z vedoucí vrstvy společnosti.

Okolí města Litoměřice se dělí na různé stupně CHKO, kde se nacházejí velice cenné přírodní hodnoty. Ty tvoří přirozené pohledové dominanty. Jedná se například o PP vrch Radobýl (obr. 22), PR Kalvárii nebo zajímavou pamětihodnost čedičovou kupu Plešivec (obr. 4). Samotné město Litoměřice vytváří pohledovou architektonickou kulisu těmto přírodním skvostům (obr. 23).

obr. 23. pohledové dominanty

5. 1. 3. ŠIRŠÍ ÚZEMNÍ VZTAHY

Litoměřice jsou jedním z nejstarších českých měst. Leží v malebné oblasti Českého středohoří na soutoku řeky Labe a Ohře. Je to právě řeka a vrcholky Českého středohoří na opačné straně, které určují přirozenou hranici města a tím určují i oblast jeho možné expanze. V průběhu let se město přirozeně členilo a vznikaly tak vnitroměstské čtvrtě. Tato oblast je také označována jako Zahrada Čech. Velice ceněná je dostupnost z Prahy, která je jak automobilovou dopravou, tak po železnici. V Litoměřicích jsou 3 vlakové zastávky, a to na jižní straně města zastávka Litoměřice město, na severní straně Horní zastávka a na straně západní zastávka Cihelna, která se nachází mezi průmyslovou zónou a sídlištěm. Železnice je zároveň limitní prvek, který tvoří bariéru jak na severní straně města, tak na straně jižní u soutoku řek. Pod historickým jádrem města je veden bývalý železniční tunel (0), který přestal sloužit po přeložce trati roku 1958, dnes je využíván jako sklad a garáže. Tunel je veden jako technická památka. Průmyslové oblasti jsou odsunuty na okraji města. V centru města se větší plochy zeleně téměř nevyskytují. Oproti tomu sídlištní celky zasahují téměř až do historického jádra města. Z jižní strany směrem od Prahy je město přístupné pouze dvěma mosty přes řeku. Historické jádro města je od roku 1950 městskou památkovou rezervací. V centru je několik významných architektonicky cenných budov, které se podílejí na panoramatu města.

CENTRUM MĚSTA - Náměstí s mírně nepravidelným obdélníkovým až lichoběžníkovým půdorysem o rozměrech cca 80 x 185 m a rozlohou 1,8 hektaru patří k největším v Čechách. Na náměstí, které sloužilo již od svého založení jako tržiště (rynek) i shromaždiště (fórum) se nachází spousta významných budov. Téměř celé náměstí je vydlážděno černou dlažbou z místního čediče. Náměstí je okolo dvou kašen a morového sloupu osázeno lípami malolistými (*Tilia cordata*). V současnosti slouží náměstí spíše jako parkoviště než společenské centrum města (Kotýza, 1999, s. 9).

PAMĚTIHODNOSTI - Velice pozoruhodné je zmiňované Mírové náměstí, na němž jsou k vidění architektonicky velice významné stavby. Zajímavou budovou je litoměřická radnice (1), na které najdeme řadu prvků blížících se gotice. Nyní v ní můžeme navštívit Oblastní muzeum v Litoměřicích. Dům Kalich zvaný též Pod Bání (2) nyní sloužící jako sídlo Městského úřadu v Litoměřicích. Renesanční dům Černý orl (3) si zachoval svůj vzhled se skvostnými sgrafity. Dům U Pěti panen (4) patří mezi nejkrásnější barokní měšťanské domy. Kostel Věch svatých (5) se zachovalou gotickou věží byl původně gotický nyní přestavený do barokního stylu. Barokní kostel Zvěstování Panny Marie (6) a v jeho blízkosti barokní budova jezuitského semináře a koleje. (7) Dominikánský klášter a s ním spojený kostel sv. Jakuba (8) je taktéž barokní stavba, dnes v něm sídlí Státní oblastní archiv. Kapucínský kostel sv. Ludmily (9), kostel sv. Vojtěcha (10), městské divadlo K. H. Máchy (11) atd. Samozřejmě do výčtu patří i budovy na Dómském pahorku, kterým se budou věnovat následující kapitoly (12). Jedná se jen o velice stručný výčet zajímavých budov ve městě.

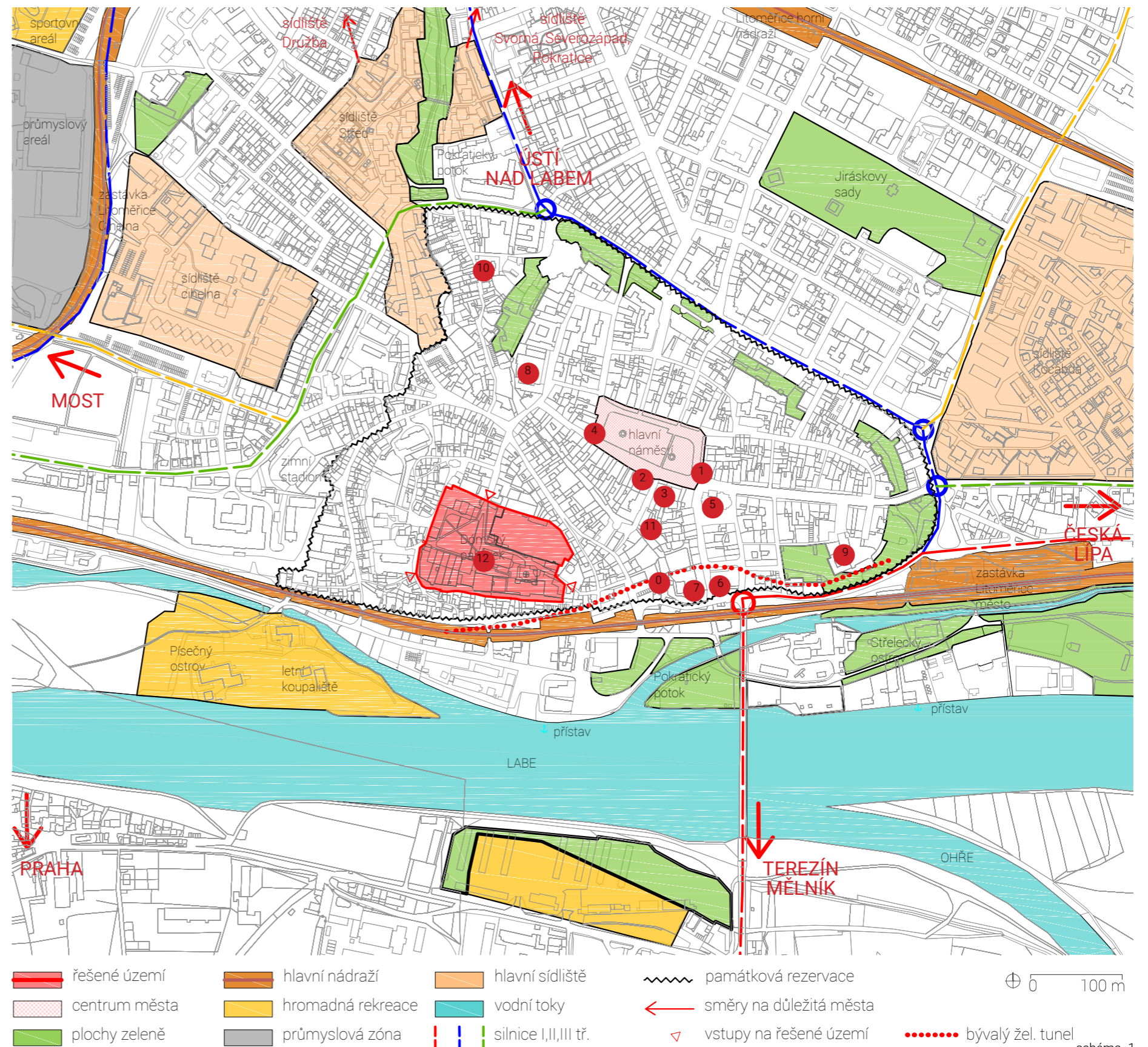

schéma 1.

5. 1. 4. PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

Přírodní podmínky ovlivňují vlastní uspořádání krajiny. Jsou limitujícím faktorem jak pro koncepci uspořádání krajiny, tak pro celkové urbanistické řešení. Jde především o klimatické, geologické a geomorfologické, pedologické a hydrogeologické faktory. Řešené území leží na rozhraní dvou biogeografických regionů ČR. 1.3. Úštěcký a 1.7 Polabský bioregion. Okrajová část pravého břehu řeky Labe je charakterem blíže 1.7 Polabskému bioregionu a podle toho je tak přístupováno ve zpracování přírodních podmínek.

POLOHA A ZÁKLADNÍ ČLENĚNÍ - „Bioregion leží ve střední části středních Čech, zabírá Terežínskou, Mělnickou a Nymburskou kotlinu a rozkládá se v nejnižší části české Tabule. Má výrazně protáhlý tvar ve směru ZSZ-VJV a celkovou plochu 1183 km². Typickým rysem bioregionu je katéna niv, nízkých a středních teras. Biota patří do 2. bukovo-dubového vegetačního stupně, vlivem substrátu ovšem bez buku“ (Culek a kol.,1995, s 53).

GEOMORFOLOGICKÉ PODMÍNKY - Území leží na rozhraní dvou geomorfologických soustav (subprovincií) Krušnohorské soustavy a České tabule. Levobřežní část území je typická erozními sníženinami, kdežto část na pravém břehu řeky Labe má ráz členitých pahorkatin. Nejnižší místo se nachází na Labi, kde řeka opouští katastr Litoměřic (145 m n. m.). Nejvyšší bod je v oblasti Mentaurova (455,2 m n. m.).

GEOLOGICKÉ POMĚRY ÚZEMÍ - Povrch bioregionu tvoří z velké části sedimenty kvartéru, jednak v různé míře písčité až jílovité hlíny labské nivy, jednak štěrkopísky až písky nižších teras, které pokrývají rozsáhlé plochy. Na hranách teras a svědeckých vyvýšeninách nacházíme výchozy staršího podloží, které naprostou většinou pozůstává z turonských slínů a slínovců. Bioregion zaujímá široké dno ploše rozvěveného údolí Labe, tj. vlastní nivu a nízké terasy. V rovině nivy a nízkých teras se uplatňují drobné tvary - ramena, hrany teras a písčité přesypy (Culek a kol.,1995).

RELIÉF - „Reliéf má charakter roviny s výškovou členitostí do 30 m, pouze v oblasti výskytu svědeckých vrchů má charakter ploché pahorkatiny s členitostí 30-75 m. Nejnižším bodem je koryto Labe u Lovosic s kótou 140 m n. m., nejvyšším kóta cca 235 m jihovýchodně od Mělníka. Typická výška bioregionu je 145-200 m“ (Culek a kol.,1995, s. 53).

PEDOLOGICKÉ POMĚRY

V labské nivě převládá typická fluvizem. Na terasových štěrkopíscích vystupují chudé (oligobazické) arenické kambizemě, na vátých písčích málo vyvinuté půdy typu kyselých rankerů. Černozemě a hnědozemní šedozemě se váží na pokryvy spraše a sprašových hlín (mapa č.4) (Culek a kol.,1995, s. 54).

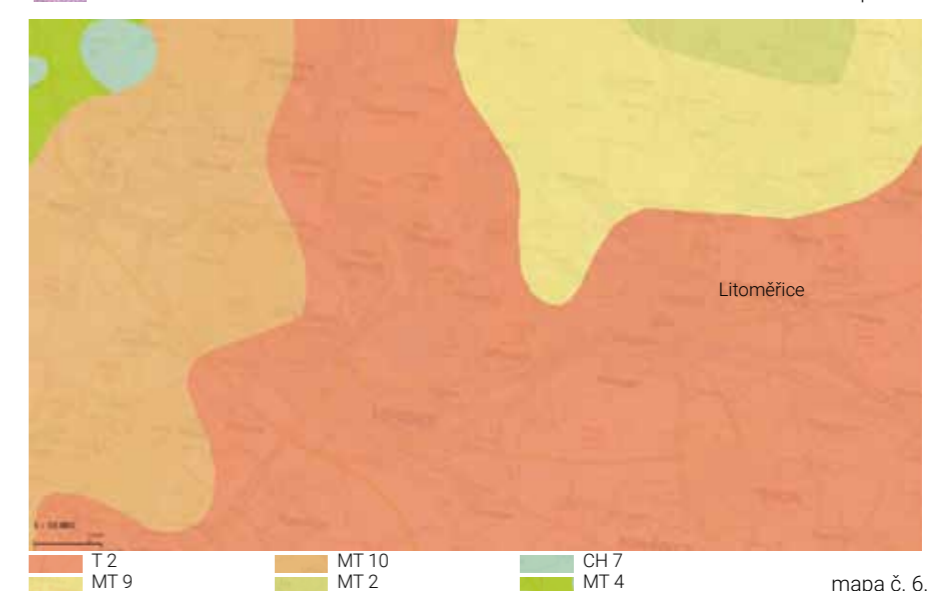
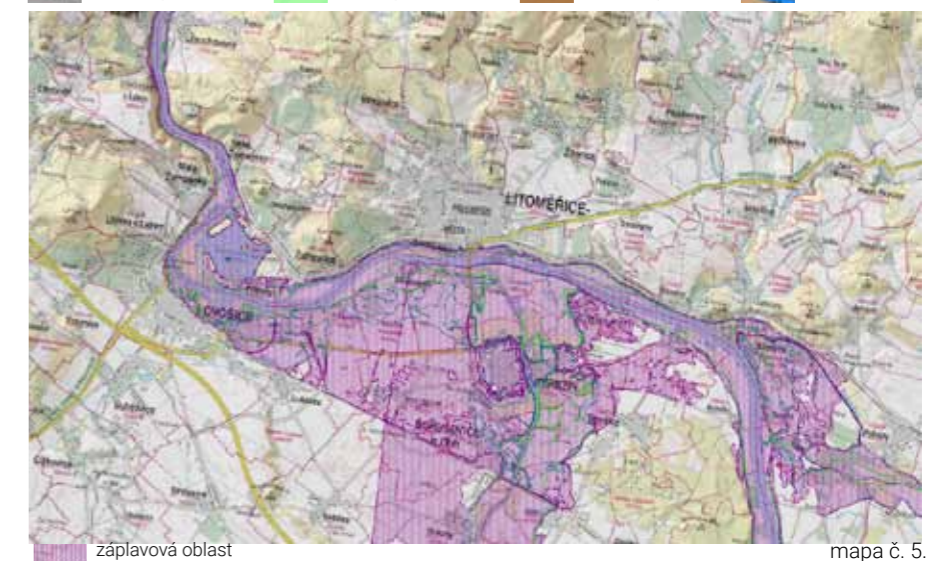
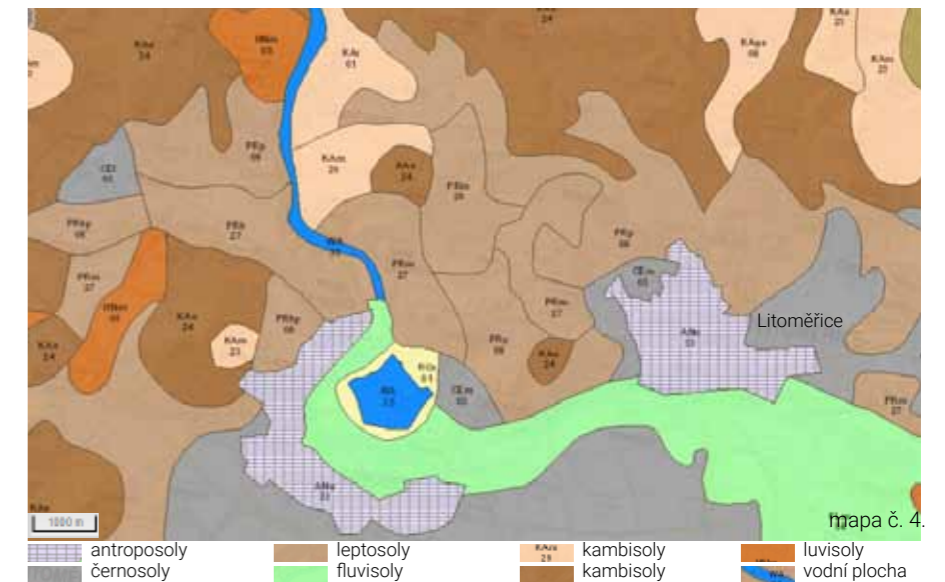
HYDROLOGICKÉ POMĚRY - Hlavním tokem v oblasti je řeka Labe, do které se vlévá Ohře. Z pravé strany do řeky přitéká Pokratický potok a Močidla. Ze strany levé přitéká zmiňovaná Stará Ohře. Řeka Labe je významnou dopravním uzlem vymezeným na základě zák. č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě. V územním plánu je vymezeno záplavové území pro řeku Labe a Ohři (mapa č. 5).

KLIMATICKÉ POMĚRY - Dle Quitta leží celý bioregion v teplé oblasti T2, je značně teplý a má nejvyšší průměrné teploty v Čechách (Mělník 8,7 °C). Srážky stoupají od západu k východu. Litoměřice 473 mm, Bukol 493 mm, Mělník 527, Poděbrady a Kolín 560 mm. Proto má bioregion ráz xerothermní (Culek a kol.,1995, s. 53).

Klima Litoměřic je mírně teplé, suché s mírnou zimou. Nejchladnější měsíc je leden (-1,5°C), nejteplejší červenec (18,3°C). Nejvlhčím měsícem je červenec. Od průměrných hodnot se velmi liší místní klima, které je závislé na orientaci ke sklonu svahu.(Kotyza a kol.,1997, s. 33).

Celé území Litoměřicka je charakteristické nízkými teplotami dlouhodobých průměrných srážkových úhrnů. V údolích se projevují teplotní inverze (mapa č. 6).

BIOTA ÚZEMÍ - Potenciální přirozenou vegetací říčních niv jsou lužní porosty podsvazu *Ulmenion* (*Ficario-Ulmetum campestris*), které se na nejvlhčích místech střídaly s ostrůvkovými vrbín svazu *Salicion albae*. Na slatinách, nepřeplovovaných každoročními záplavami, jsou potenciální vegetací olšiny svazu *Alnion glutinosae*. Na vyšších terasách jsou potenciální vegetací acidofilní doubravy (*Genisto germanicae-Quercion*). Přirozená náhradní vegetace vlhkých luk je představována různými typy, které náležejí svazům *Calthion* i *Molinion*, často přecházejí i do ostricových porostů svazu *Caricion gracilis*. Na slatinách jsou typické různé asociace svazu *Caricion davallianae* (např. *Juncetum subnodulosi* a *Seslerietum uliginosae*). Na suchých stanovištích jsou to zejména suché trávníky svazu *Plantagini-Festucion ovinae*, které přecházejí na otevřenějších místech do vegetace svazů *Corynephorion* a *Koelerion glaucae*. Pouze na opukových elevacích se vyskytuje vegetace svazu *Cirsio-Brachypodium pinnati* (Culek a kol.,1995, s. 54).

5. 1. 5. VYMEZENÍ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

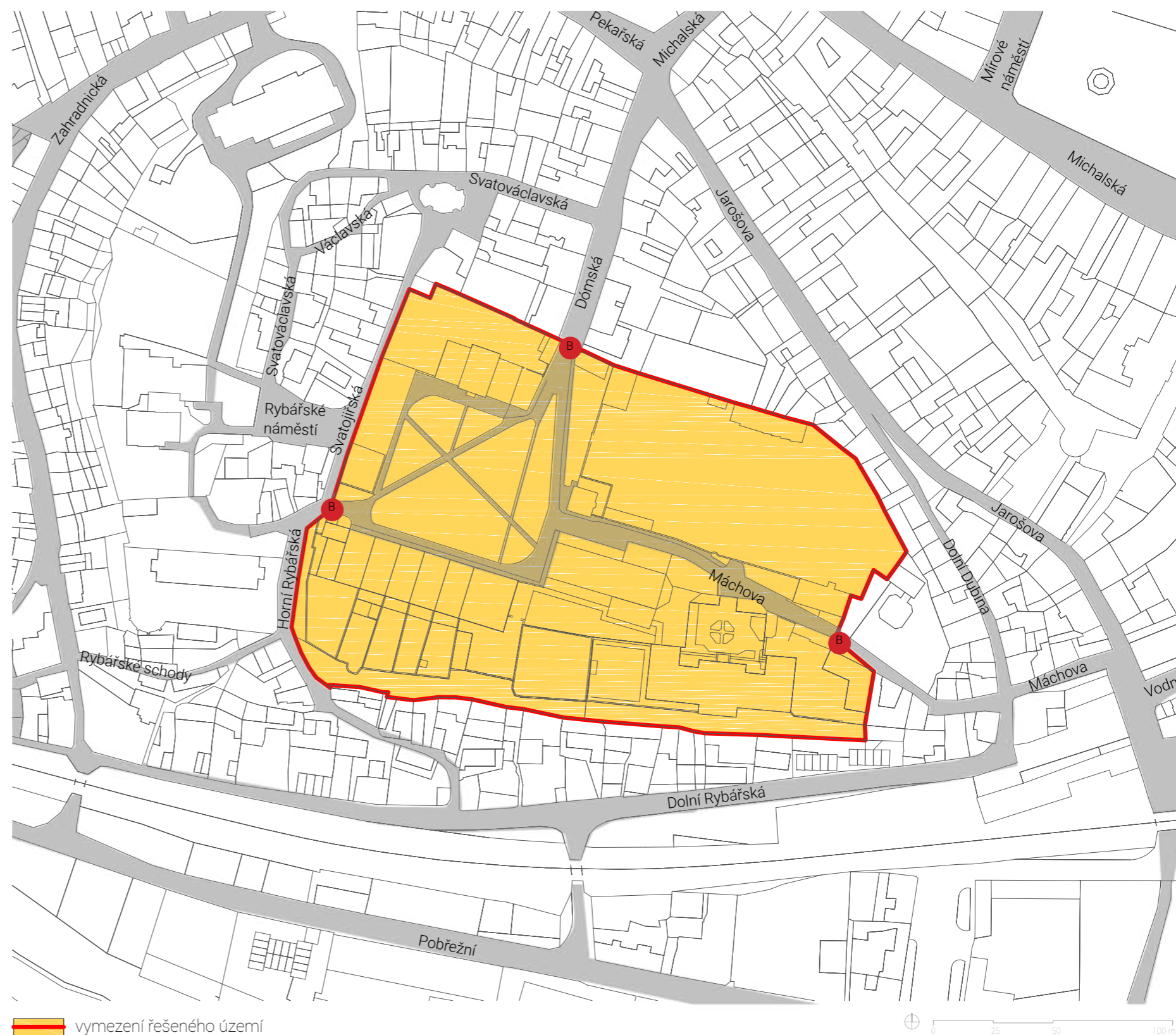
VYMEZENÍ ÚZEMÍ V RÁMCI MĚSTA - Dómský pahorek, dříve zvaný jako hora svatého Štěpána, je labská vyvýšenina na pravém břehu řeky Labe. Jako samostatná část města je vedena pod názvem Za Nemocnicí. Dómský vrch se nachází v západní části historického jádra centra Litoměřic nedaleko Mírového náměstí.

VYMEZENÍ HRANIC ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ - Pro práci byly zvoleny hranice území logicky vyplývající ze stávající situace (obr. 24). Celý Dómský vrch má jasně definované hranice, a to jak obvodovými stěnami vlastních domů, tak ji tvoří pozůstatky historického kamenného opevnění (jižní a severovýchodní strana). V jižní části území je hranice posunuta pod historické opevnění, a to z důvodu majetkových vztahů. Prudký svah pod historickým opevněním patří oběma majitelům celého areálu, z tohoto důvodu byl do koncepčního řešení začleněn i tento příkrý neudržovaný svah.

Celý areál je přístupný pouze 3 hlavními, půlkruhově klenutými historickými branami (B). Tyto brány nejsou v současné době osazeny vratovými křídly, tudíž se nedají zcela uzavřít. Brány jsou z ulice Dómská, Máchova a Svatojirská. Těmito vstupy do areálu je možný i vjezd pro automobilovou dopravu. Hlavní přístup od centra města (Mírové náměstí) je ulicí Dómská. Z této ulice je patrný největší příliv návštěvníků právě ze zmiňovaného Mírového náměstí. Většina obvodových i vnitřních zdí, které určují charakter místa a zároveň oddělují majetkové hranice celého pahorku spadá do nemovitých kulturních památek tak jako téměř všechny budovy v areálu.

obr. 24. letecký pohled na Dómský pahorek od severozápadu, v pozadí řeka Labe

 vymezení řešeného území

 brány

schéma 2.

5. 1. 6. HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA

Slovanské osídlení Litoměřicka je archeologicky doloženo již do doby před 8. stoletím. Na začátku labské soutěsky bylo situované lužické hradiště na Hrádku, jehož poloha vyhovovala sice obranným a strategickým účelům, ale nemohla se stát skutečným střediskem osídlení. Těmto potřebám naopak vyhovovala poloha litoměřického Dómského pahorku (od 13. století zvaného Hora sv. Štěpána). V polovině 10. století zde bylo založeno nové hradiště, které se postupně vyvinulo v jedno z nejvýznamnějších hradišť na území Čech. Založeno bylo přemyslovským knížetem Boleslavem I. Přemyslovci přivedli do města nové hrnčíře, kteří dali vznik tzv. litoměřické keramice nebo vinaře, které získala nově založená kapitula. Litoměřický místní trh se vázal na dálkový obchod probíhající po Labi, v němž hrál velice důležitou roli dovoz soli. Široká řeka byla překonávána přívozy. Proměna Litoměřic ze vsi na město proběhla v letech 1219-1228.

První kamenné domy se objevily až v 2. polovině 13. století, kdy bylo město osídleno františkány a dominikány. Za hradbami se pěstovala vinná réva. Nový rozvoj města podpořila po husitských válkách stavba prvního dřevěného mostu v roce 1452. Roku 1512 začalo budování parkánové hradby kolem celého města. V letech 1514-1517 získalo město zajímavou dominantu v podobě vystavěné či přestavěné velké věže kostela Všech svatých.

Z dob vlády Karla IV. patří k Litoměřicím vrch Radobýl s okolními pozemky a vinohrady. Pod jeho povrchem vybudovali nacisté rozsáhlou podzemní továrnu Richard. Pro účely výstavby podzemní továrny Richard nacisté v Litoměřicích zřídili menší koncentrační tábor“.

Vlastní město se v 15. a 16. století již půdorysně nevyvíjelo. Litoměřice se díky hospodářské prosperitě staly městem, kde se v Čechách nejčastěji uplatnila renesance v městské výstavbě. Obecně se to tak stalo díky velkému požáru, který v roce 1537 zničil téměř celé město, avšak jednotlivé domy byly přestavovány ještě dříve.

V polovině 16. století působili ve městě stavitelé, zedníci a štukatéri ze severní Itálie a oblasti dnešního Švýcarska. Nejvýznamnějším renesančním stavelem byl Ambrož Balli, jehož díla jsou především na Mírovém náměstí. Obchodní ruch vedl k budování skladovacích sklepů, které byly postupně zvětšovány a hloubeny až do třech podzemních poschodí. Staly se také součástí obranného systému a patří mezi nejdelší v Čechách.

Ve 20. letech 17. století byla společenská struktura prosperujícího a kulturně vyspělého města bezohledně narušena rekatolizací, kvůli níž do roku 1626 odešlo do exilu mnoho rodin. Destruktivní válečné akce třicetileté války začaly roku 1631 saskou okupací, pokračovaly v roce 1634 příchodem Švédů, vytlačených císařským vojskem. Roku 1639 však město znovu obsadili Švédové. Město zůstalo pobořeno a do značné míry vyliďněno. Švédové vydrancovali domy, zničili mosty, cihelny, sady, vinice i některé kostely a městská opevnění. Přesto se Litoměřice za poměrně krátkou dobu dokázaly vzchopit k velkolepé barokní přestavbě. Hybnou silou nebylo měšťanstvo, ale katolická církev. Mezi mnoha italskými mistry se v Litoměřicích prosadil Giulio Broggio a jeho syn Octavio, kteří se stali tvůrci severočeského vrcholně pozdního baroka, které se uplatňovalo až do 60. let 18. století.

V 18. století nastává nový rozvoj lodní dopravy po Labi, což vyvolalo stavbu velkých obilných sýpek. Město zaznamenalo i proměnu infrastruktury.

Barokní přestavba neměla přímý vliv na půdorys města (vyjma kapucínského kláštera). Výrazně se však změnila hmotová kompozice městského panoramatu řešená pro pohled od řeky, která zůstávala důležitou dopravní tepnou. Litoměřické panorama tak ovládly monumentální horizontální dominanty biskupské rezidence s katedrálou a blokem kanovníckých domů na Dómském pahorku a komplex jezuitské koleje s dvouvěžovým chrámem.

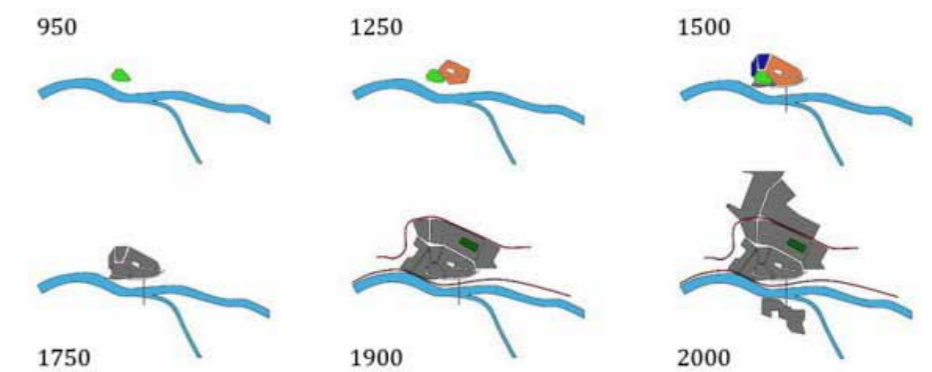
Ve 2. polovině 18. století již stavební činnost spíše ustávala. Do vývoje města negativně zasáhly jak slezské války, tak válka sedmiletá. Území stoupající dále k severu od městských hradeb bylo přirozenou územní rezervou pro nový urbanistický růst města. Roku 1846 byl stromy osázen i dosud holý východní svah hory Radobýlu.

V letech 1872-1873 byla budována pravobřežní polabská železnice z Lysé nad Labem do Děčína (obr. 26). Litoměřice po celou 2. třetinu 19. století a zejména v 70. letech 19. století výrazně rostly. Teprve roku 1885 byly položeny základy cílené urbanistické regulace. V letech 1883-1889 byla vystavena novorenesanční zvonice, která se zapojila do panoramatu města. Severně od města bylo vybudováno hlavní nádraží. V letech 1890-1892 byl založen městský park (dnes Jiráskovy sady). Důležitou změnou se stala v letech 1906-1910 stavba nového mostu Františka Josefa I., který vedl přes Labe. V letech 1944-1945 byly ve vápencových štolách na úpatí Radobýlu zřízeny tři koncentrační tábory.

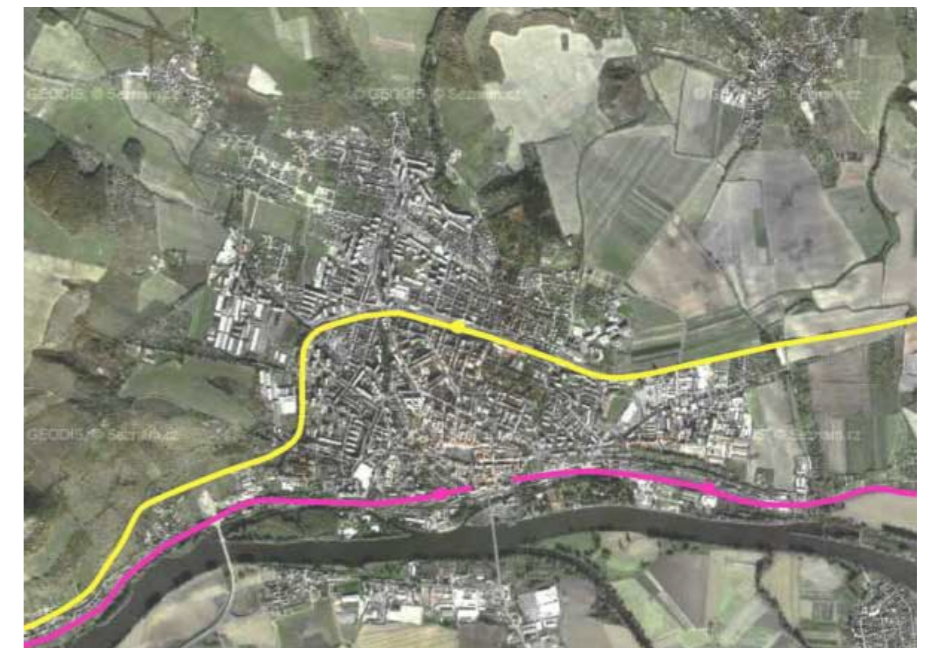
Od počátku 50. let 20. století obnovu historické části města, která se od roku 1950 stala městskou památkovou rezervací, mimořádně citlivě koncipovali O. Votoček a M. Reichert. Od poloviny 50. let 20. století se však rovněž datují velmi necitlivé zásahy do městské struktury. Nadcházející bytová krize znamenala období vzniku panelových sídlišť (obr. 27). V letech 1967-1969 vyrostlo první poměrně zdařilé panelové sídliště Kocanda. Velkou plochu zde zabralo i sportoviště a fotbalový stadion. Další sídliště rostla závratnou rychlostí. Postupně byla budována další sídliště. Východně od bývalých kasáren byl založen výstavní areál „Zahrada Čech“. Severozápadním směrem se město začalo rozrůstat rodinnými domky bez občanské vybavenosti. Roku 1989 byl na severovýchodním okraji města vybudován nový areál nemocnice. S přibývajícím počtem obyvatel rapidně vzrostla intenzita dopravy, čemuž musela být přizpůsobena kapacita komunikací. K dotvoření vnitřního okruhu přispěl v roce 2009 nový západní most přes řeku v návaznosti na dálnici D8. V

Přes popsané urbanistické škody se Litoměřice dodnes právem řadí mezi nejkrásnější a památkově nejbohatší česká města. V první řadě to platí o vnitřním městě, které je spolu s oblastí Dómského pahorku a Zásady vyhlášeno městskou památkovou rezervací, znovu vyhlášeno v roce 1978 ve výrazně větším rozsahu.

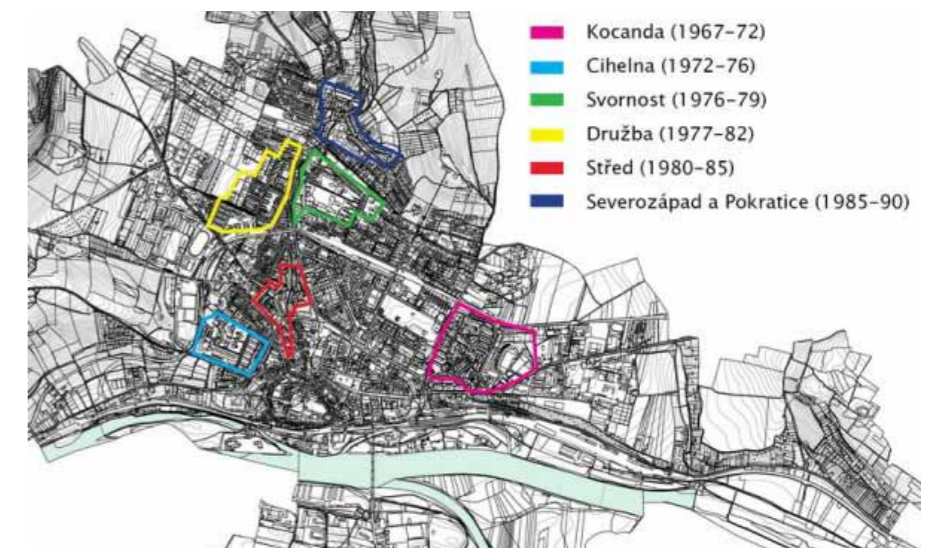
Zachycení města na jednotlivých historických vyobrazeních (malbách, fotografiích, kresbách,..) (obr. 28-35) (KŮČA, 2011).

obr. 25. schéma expanze Litoměřic

obr. 26. ohraničení intravilánu železnicí

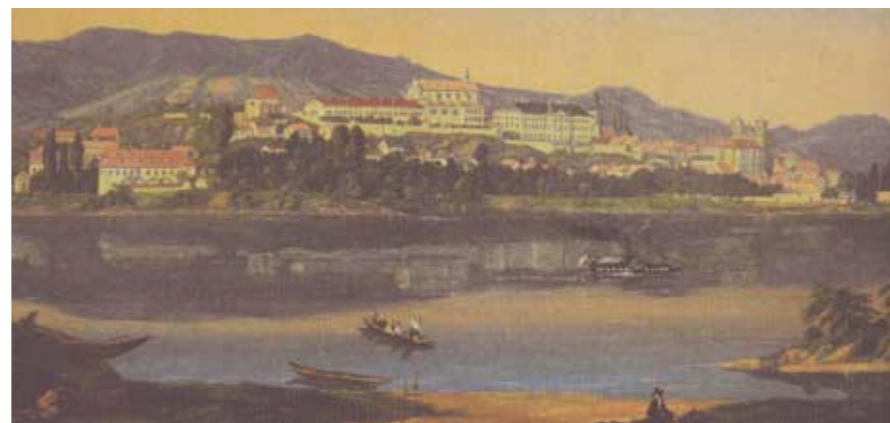

obr. 27. socialistická sídliště 1967-1990

5. 1. 6. HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA / HISTORICKÁ ZOBRAZENÍ

obr. 28. ideální rekonstrukce Litoměřic kolem roku 1200

obr. 31. Emil Zvěřina, Panorama Litoměřic od Mlékojed, 1850

obr. 34. kresba F. B. Wernera z poloviny 18. století

obr. 29. vyobrazení Litoměřic podle hlavičky cechovního dřevorezového formuláře z konce 18. století

obr. 32. Dómské návrší přes řeku Labe r. 1916

obr. 35. Litoměřice z r. 1820 století

obr. 30. zálaví dopisního papíru 1862-1870

obr. 33. Litoměřice z r. 1845

obr. 36. Litoměřice dnes

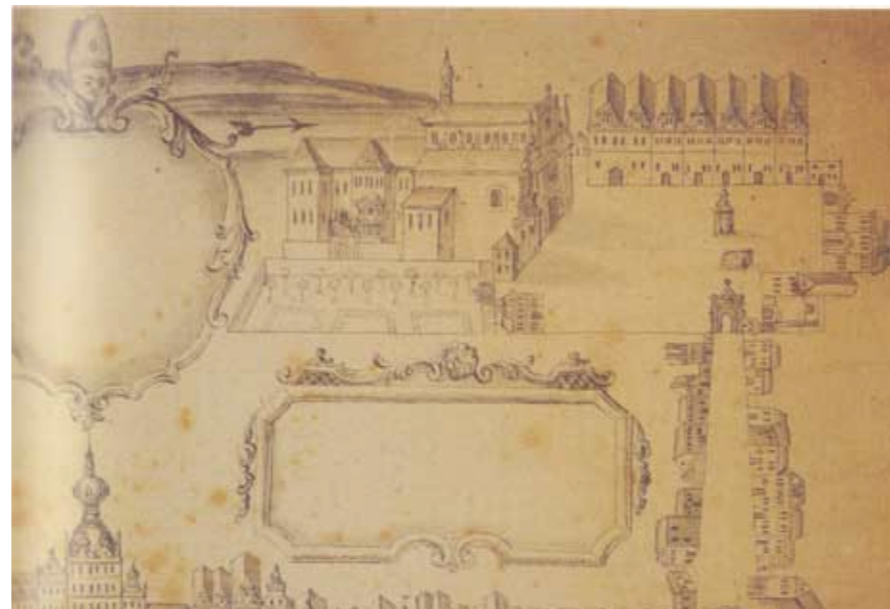
5. 1. 7. HISTORICKÝ VÝVOJ AREÁLU

Dómský vrch je místem, kde se nacházelo na cca 6 hektarech původní knížecí přemyslovské hradiště (starý hrad), připomínané roku 1096, které zmizelo beze stopy. Vrch byl vyčleněn božím služebníkům už od 11. století, kdy tu vyrostla románská bazilika jako součást zdejší kapituly sv. Štěpána, která byla založena kolem roku 1057 knížetem Spytihněvem II., což dosvědčuje tzv. Zakládací listina kapituly litoměřické, dochovaná v originále ve zdejšímu archivu. Prvním kapitulním proboštem byl Lanc, kterého jmenuje kronikář Kosmas v souvislosti s kandidaturou hodnosti biskupské, což dokládá jeho významné postavení. Později byl na místě hradu vystavěn rybářský kostel sv. Jiří uváděný roku 1387 a zbořený roku 1876. Sousední část hradiště byla připojena k městu a nově osídlována v letech 1253 až 1262 jako Nové Město, jehož středem se stal kostel sv. Václava. Krátce po vzniku diecéze v roce 1655 pak nechal 1. biskup Maxmilián Rudolf Schleinitz na místě vystavět 750 m dlouhou hradební zeď se třemi branami, která ohraničovala areál veliký cca 3 hektary. Hlavní severní brána z Dómské ulice pochází z roku 1662 a nese znak prvního biskupa Schleinitze. Západní branka v barokním stylu je menší a východní je v dnešní podobě z roku 1808. Tam se pak postupně kumulovaly církevní stavby a vytvořily tak unikátní památkový soubor. Uprostřed všeho stojí majestátní zvonice, z níž je krásný pohled na celé areál Dómského pahorku. Je to nejvyšší vyhlídkový bod v Litoměřicích. Věž patří k nejmladším stavbám na Dómském náměstí, byla postavena na místě barokní dřevěné zvonice v novorenesančním slohu v 80. letech 19. století. Při stavbě katedrály ve 2. polovině 17. století měla mít dvouvěžové průčelí. Kvůli nestabilitě podloží stavba začala praskat a věže musely být strženy. Katedrála je k nahlédnutí po objednání. V areálu se dále nachází architektonické skvosty jako biskupská rezidence, kapitulní konzistoř (původně seminář z roku 1735 od Octavia Broggia), nové proboštství z r. 1886 a na jihu kanovnícké domky z let 1674 až 1717. (KŮČA, 2011)

Z příložených historických plánů z 18. a 19. století (obr. 37, 38, 39) je čitelné pravidelné členění velké zahrady naproti biskupské rezidenci. Její pravidelný charakter se vytrácí mezi 19. a 20. stoletím, kdy na historické ortofotomapě z roku 1954 (obr. 40) je zahrada už jako plocha užitková s ovocným sadem. Mezi 20. a 21. stoletím se vytratila i tato funkce (obr. 41, 42) a dnes zahrada není ani užitková ani okrasná a zdaleka není pravidelně členěna, jak tomu napovídají předešlá mapová zobrazení. Zděná stavba, dnes nazývána jako „zahradní domek“, je v zahradě vedena již na císařských otiscích, avšak její podoba byla na počátku 70. let 20. století přestavěna do dnešní neutěšené a architektonicky nevhodné podoby. Z katastrální mapy města z roku 1726 (obr. 37) je čitelné, že již v 18. století bylo na samotném Dómském náměstí uskupení několika stromů s centrálním prvkem. Zároveň podklad dokládá pravidelné členění soukromých zahrad za kanovníckými domy a soukromé zahrady biskupské a proboštské. Z mapy z roku 1843 (obr. 39) je patrná už i příčná osa Dómského náměstí a stromová alej, která uvozuje samotnou katedrálu. Příčná osa je od tohoto roku čitelná již na všech mapových podkladech a je velice důležitým provozním směrem v rámci areálu. Zachycení Dómského návrší na jednotlivých historických vyobrazeních. (obr. 43-50)

obr. 37. katastrální mapa města z roku 1726 (Johann Glockperger, výřez)

obr. 38. Josef Hollmann, původní plán Litoměřic z roku 1788

obr. 39. Císařský povinný otisk stabilního katastru roku 1843

obr. 40. ortofotomapa 50. léta

obr. 41. ortofotomapa 2002-2003

obr. 42. orfotomapa 2012

5. 1. 7. HISTORICKÝ VÝVOJ AREÁLU / HISTORICKÁ ZOBRAZENÍ

obr. 43. Litoměřice na dřevorezu Jana Willenberga kolem roku 1600

obr. 44. Areál kapituly v roce 1648

obr. 45. výřez z půdorysu města z roku 1742

obr. 46. Fotografie kostela sv. Jiří od východu. kolem roku 1870

obr. 47. katedrála sv. Štěpána se starou zvonící

obr. 48. Josef Hollmann, původní plán Litoměřic z roku 1788

obr. 49. průhled východní branou na Dómského návští

obr. 50. fotografie ateliéru Porkert - konzistoř kolem roku 1870

5.1.8. ANALÝZA SOUČASNÉHO VYUŽITÍ AREÁLU

SOUČASNÉ VYUŽITÍ CÍRKEVNÍHO KOMPLEXU

- 1 Katedrála sv. Štěpána
- 2 Věž - novorenesanční zvonice s vyhlídkou
- 3 Dům čp. 12 - jednopatrový barokní dům s mansardovou střechou slouží jako nájemní dům
- 4 Dum čp. 11 - přízemní empírový domek - dříve loutkové divadlo, dnes nevyužitý
- 5 Probošství čp.10 - novorenesanční novostavba z roku 1886, úřad probošství a pronajímané kanceláře
- 6 Dvůr probošství
- 7 Biskupská konzistoř čp. 9 - sídlo úřadu biskupství
- 8 Dvůr biskupství
- 9 Kanovnické domy čp. 4-8, jeden nájemník
- 10 Děkanství čp.3, proboštův byt
- 11 Dómské náměstí
- 12 Biskupská rezidence čp. 1 - barokní dvoupatrová budova
- 13 Hospodářský dvůr rezidence
- 14 Dům čp. 2 - prostá pozdně barokní stavba, původně pro personál, dnes využíván jako nájemní dům
- 15 Zahrada náležící k rezidenci, dnes slouží jako rozpadlý ovocný sad
- 16 Domek v zahradě - dnes pronajatý jako ateliér sochařky a zázemí zahradníka
- 17 Soukromá zahrada biskupa
- 18 Soukromá zahrada probošta
- 19 Prudký svah, dnes zarůstá sukcesivní vegetací

obr. 51. Dómské náměstí od východu

5. 1. 8. ANALÝZA SOUČASNÉHO VYUŽITÍ AREÁLU

SOUČASNÉ VYUŽITÍ JEDNOTLIVÝCH STAVEB V AREÁLU DÓMSKÉHO PAHORKU

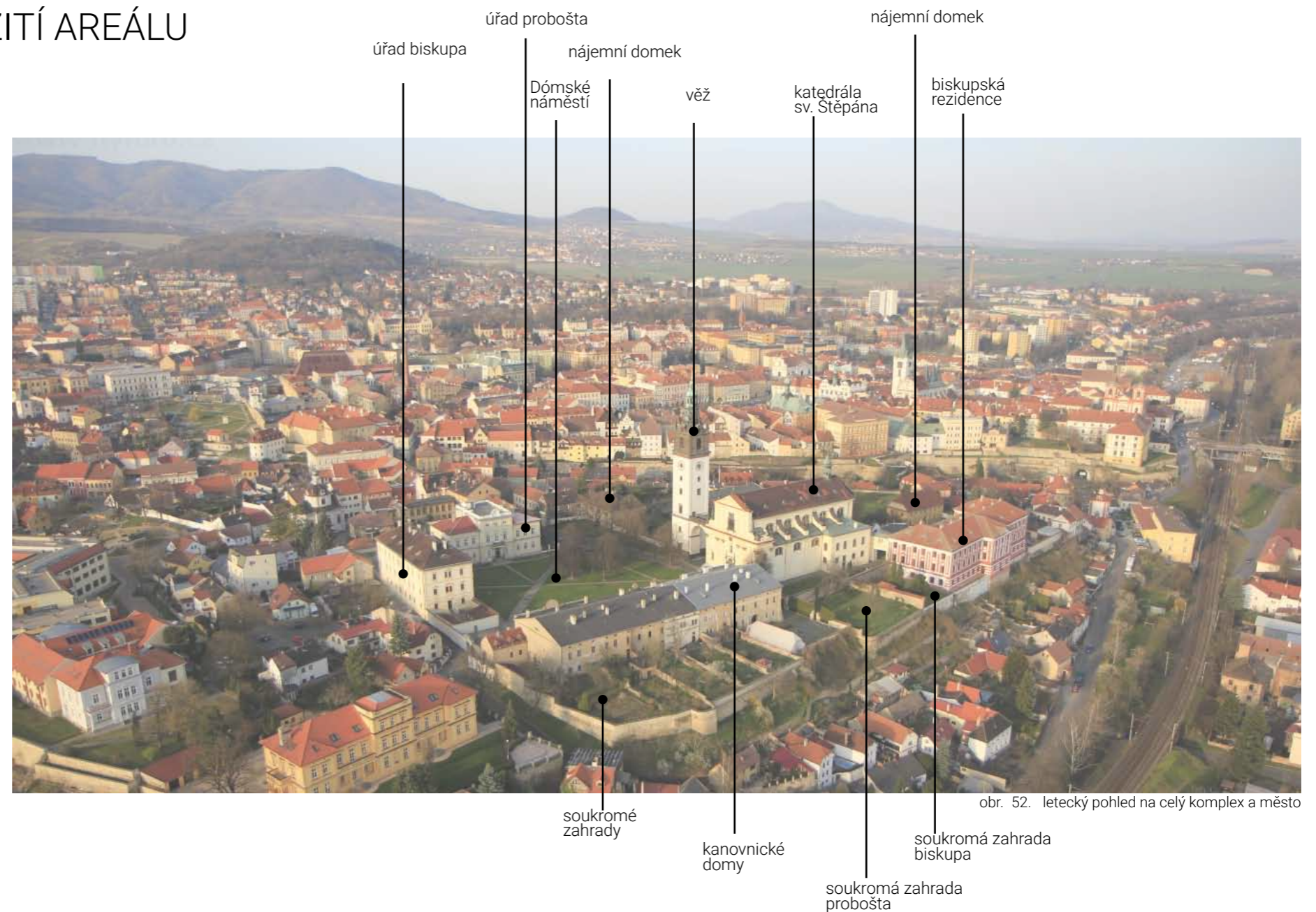
ÚŘADY - V areálu Dómského náměstí sídlí úřad biskupství a probošství. Zaměstnanci úřadu nemají pevně vytyčený prostor pro parkování automobilů, z tohoto důvodu parkují před samotnou katedrálou sv. Štěpána a na travnaté ploše, ve vstupní části od města, z ulice Dómská, kudy přichází běžní návštěvníci areálu. Oba úřady mají vlastní dvory, které nejsou nijak využívány a nejsou veřejnosti přístupné (obr. 57). Probošství pronajímá ve svých prostorách kanceláře soukromé firmě. V biskupství se pohybuje cca 30 zaměstnanců.

KANOVNICKÉ DOMY - Jednopatrové raně barokní domy, které jsou ve špatném technickém stavu. Jedním z hlavních problémů je jejich narušená statika, kvůli které v domech nikdo nebydlí. Pouze v prvním domě u katedrály (dům čp. 3) bydlí probošt a o dva vchody vedle (čp. 5) bydlí nájemnice, která má v zahradě naproti rezidenci, pronajatý sochařský ateliér. Tyto dva domy jsou relativně v udržovaném stavu. Všechny domy jsou ze strany od Dómského náměstí sjednoceny kulisovou secesní fasádou. Domy mají sklepní prostory, které vedou přímo pod náměstím. Každý dům má svou soukromou zahradu, která odpovídá stavu budov. Je možné vidět v nich pozůstatky drobných staveb. Ty blíže k domu sloužily zřejmě převážně účelově. U menších objektů umístěných dále od domu je možné, že se jednalo o okrasný, rekreační nebo duchovní charakter staveb. Z jednotlivých zahrad jsou krásné výhledy do okolní krajiny na soutok řeky Labe a Ohře. Každá zahrada má jen jeden vstup, a to z domu, kterému náleží. Samotné domy i jejich zahrady jsou veřejnosti nepřístupné.

KATEDRÁLA SV. ŠTĚPÁNA - Jedna z nejvýznamnějších kulturních památek města. Katedrála slouží pro církevní účely. S biskupskou rezidencí je spojena průchodem kudy má biskup přístup do vlastní kaple. Katedrála má celkem tři průchozí kaple. Prostor okolo katedrály není dostatečně reprezentativní vzhledem k významnosti stavby a událostem, které jsou v katedrále vykonávány. Katedrála po většinu času není veřejnosti přístupná.

VĚŽ - „Zvonice“ katedrály má čtvercový půdorys a je vysoká 65 metrů. S katedrálou je spojena propojovacím obloukem. Věž je zpřístupněna jako vyhlídka od roku 2010. Výstavba věže probíhala ve dvou etapách. První v 18. století a dokončení proběhlo až v letech 1879 - 1881. Z věže je krásný výhled na město Litoměřice a na jeho blízké i vzdálené okolí. K tomu je ale potřeba překonat 118 kamenných a 83 dřevěných schodů.

DÓMSKÉ NÁMĚSTÍ - V současné době není na náměstí (obr. 53) omezený návštěvní řád. V celém areálu chybí mobiliář, ten byl z bezpečnostních důvodů odstraněn. Jedná se o opatření proti nechtěnému shlukování lidí v centrální ploše Dómského náměstí. V této ploše je kruhovitě uspořádaná skupina lip a stromořadí uvozující samotnou katedrálu. Cesty slouží výhradně jako funkční provozní tah a mají různé povrchy.

obr. 53. Dómské náměstí (vlevo Kanovnické domy, uprostřed úřad biskupství vpravo probošství)

5. 1. 8. ANALÝZA SOUČASNÉHO VYUŽITÍ AREÁLU

BISKUPSKÁ REZIDENCE - Barokní podélná dvoupatrová budova propojena s katedrálou zděnou chodbou. V západním křídle rezidence je včleněna kaple sv. Vavřínce. V prvním patře je situovaná historická knihovna. Rezidence je podsklepena několika patrovými sklepy, které dříve sloužily ke skladování vína. Přes hlavní dvůr (obr. 55) přijíždějí do rezidence návštěvy a čestní hosté. Rezidence i s čestným dvorem a hospodářskými budovami je od veřejných prostor oddělena vysokou zdí se dvěma branami. První se vstoupí do čestného dvora rezidence a druhou do zmiňované hospodářské části. Z této části vede branka, kterou se dá vejít na svah pod jižní zdí, který je ovšem prudký a ne příliš dobře přístupný (obr. 56).

JIŽNÍ SVAH POD HISTORICKÝM OPEVNĚNÍM - Z majetkoprávního hlediska patří svah pod jižní zdí proboštví a biskupství, jak je vidět na mapě vlastnických vztahů v kapitole 5.1.10. Svah je přístupný z hospodářské části v rezidence, a to pouze malou brankou v historickém opevnění (obr. 54 B). Svah je v současnosti neupravovaný a částečně zarůstá sukcesivními rostlinami. Jeho orientace k jižní světové straně naskytá možnosti jeho využití jako potenciální terasovitě vinice, jež bývaly součástí církevních komplexů.

ZAHRADA NAPROTI REZIDENCI - (obr. 58) Jsou zde patrné snahy o vytvoření užitkové zahrady, ale není využit celkový potenciál a velikost zahrady. V zahradním domku sídlí sochařský ateliér a zahradník. Ze zahrady je krásný výhled na katedrálu s věží a zároveň severovýchodně na město. I tato zahrada je veřejnosti nepřístupná. Část zahrady je oddělena živým plotem a je určena pro nájemní dům čp. 12. Ve východní části zahrady je branka, která vede přímo do modlitebny Církve adventistů sedmého dne.

ZAHRADA BISKUPA - (obr. 59, 61) Obvodové zdi této zahrady jsou ve špatném technickém stavu. Původně byla zahrada vytvořena Octaviem Broggiem za biskupa Emanuela Arnošta na počátku 18. století. Její nynější úprava je novodobá. Do zahrady je jediný přístup z biskupské rezidence, a to přímo z přízemí ze sala terreny. Zahrada není běžně užívána a není k tomu přizpůsobena, avšak přesto neztratila své kouzlo intimního prostoru. Zahrada slouží výhradně pro potřeby biskupa a není veřejnosti přístupná.

ZAHRADA PROBOŠTA - (obr. 59, 62) Zahrada sousedí se zahradou biskupskou. Jsou od sebe odděleny vysokou zdí. Přístup je umožněn brankou, která je ze dvora prvního kanovnického domu. Zahrada opět není využívána a není využit její potenciál. I tato zahrada je zcela veřejnosti nepřístupná. Z obou zahrad jsou krásné výhledy, jako ze zahrad kanovnických domů na řeku Labe a její okolí.

NÁJEMNÍ DOMKY - Jedná se o domy čp. 12. a 2. V domě na východní straně pahorku (čp.2) žije pouze jedna nájemnice. V domě, který je součástí Dómského náměstí nikdo nežije. Domy tak chátrají a není využit jejich potenciál. Jsou to jediné dva domy, které nemají žádnou funkci, která by je naplňovala a určovala tak jejich význam (obr. 60).

obr. 54. veřejné prostory Dómského pahorku

obr. 55. biskupská rezidence s čestným dvorem

obr. 56. jižní svah pod historickým opevněním

5.1.9. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

obr. 57. pohled do soukromého dvora z úřadu biskupství

obr. 60. nájemní dům čp.2

obr. 58. velká zahrada naproti rezidenci, pohled ze zvonice

obr. 61. soukromá zahrada biskupa

obr. 59. zahrada biskupa a probošta, pohled z propojovacího můstku

obr. 62. soukromá zahrada probošta

5. 1. 9. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

obr. 63. pohled z nadchodu mezi rezidencí a katedrálou

obr. 66. čestný dvůr biskupské rezidence

obr. 64. pohled na zaparkovaná auta vedle katedrály

obr. 67. diagonální cesty na Dómském náměstí

obr. 68. neveřejný prostor na jižní straně katedrály

obr. 65. pohled od východní brány

obr. 69. pohled z věže (na pravé straně v pozadí Labe, biskupská rezidence, katedrála, ulice Máchova směrem k východní bráně a zahrada naproti rezidenci)

5. 1. 10. PŘEHLED POZEMKOVÉHO VLASTNICTVÍ

PŘEHLED VLASTNÍKŮ DOTČENÝCH PARCEL V ŘEŠENÉM ÚZEMÍ

1. Biskupství litoměřické
Dómské náměstí 1/1, Za Nemocnicí
41201 Litoměřice
- parcely: 463, 464, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 474, 478, 494, 495, 497
2. Katedrální kapitula u sv. Štěpána v Litoměřicích
Dómské náměstí 9/9, Za nemocnicí
412 01 Litoměřice
- parcely: 475/1, 465, 466, 473, 476, 477, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 496
3. Město Litoměřice
Mírové náměstí 15/7
41201 Litoměřice
- parcely: všechny cesty v blízkém okolí řešeného území jsou ve vlastnictví města Litoměřice
4. Soukromé vlastnictví
- parcely: vlastnické vztahy mezi soukromým subjektem a církevními subjekty jsou jasně definované obvodovými zdmi Dómského pahorku, jediná hranice, která není jasně definována jsou pozemky pod jižní zdí (tzn. pozemek č. 496, 497)

Na řešeném území byl proveden komplexní přehled vlastníků. Všechny parcely jsou v majetku Biskupství litoměřického a Katedrální kapituly u sv. Štěpána v Litoměřicích. Přehled byl vyhotoven na základě údajů z katastru nemovitostí (www.cuzk.cz). Na mapě jsou zobrazeny i vlastnické vztahy v těsné blízkosti s vymezeným územím. Sousední vlastníci jsou město Litoměřice nebo soukromí vlastníci. Jak je vidět na mapě, hranice pozemku je striktně vymezena zdmi, za kterými je vlastnické právo pouze dvou církevních subjektů. Problematické se jeví parcely č. 496 a 497, které se nacházejí na jižní straně směrem k řece Labe. Tyto pozemky jsou na prudkém svahu a nejsou oploceny. Zároveň navazují na pozemky soukromníků, kteří je využívají ve svůj prospěch bez souhlasu vlastníka.

Dalším kritickým pozemkem se může jevit parcela č. 467, která se nachází u východní části katedrály. Jedná se o parcelu, která je v majetku biskupství, avšak přístup na ní je pouze přes pozemky katedrální kapituly (č. 465), které jsou uzamčeny branou mezi katedrálou a kanovníckými domy.

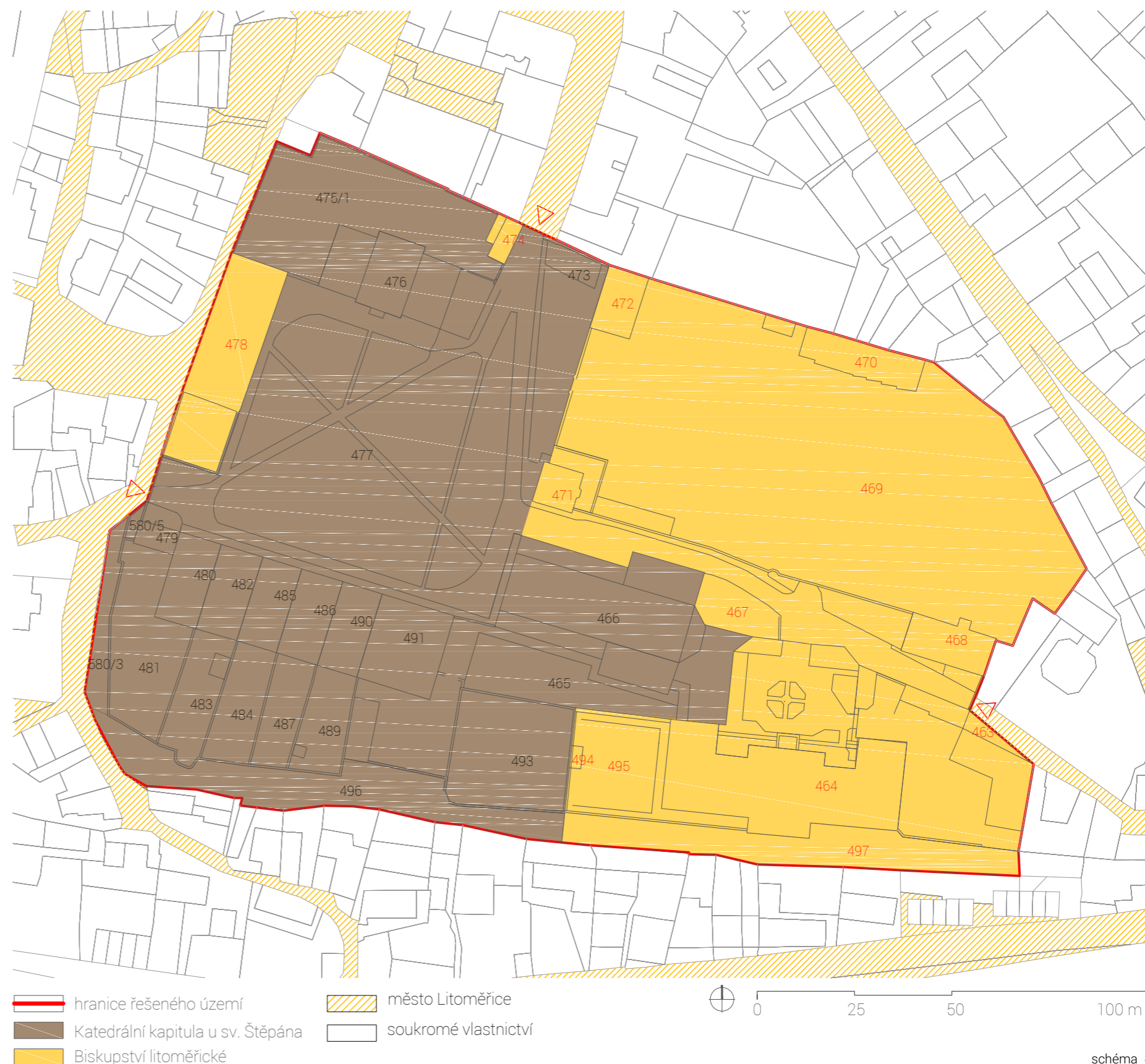

schéma 4.

5. 1. 11. POHLEDOVÉ VAZBY Z OKOLÍ

Velice důležité je uvědomit si pohledové vazby, které se váží na celý Dómský pahorek. Zvonice Dómského náměstí se stala od 19. století nejvyšším bodem celého města. Velice výrazně, avšak citlivě, se zapojila do celkového panoramatu města (obr. 70, 71). Od roku 2010 je přístupná pro veřejnost jako vyhlídkový bod, ze kterého je vidět okolní krajina a samotné historické centrum města.

Nejen zvonice je pohledovou dominantou celého Dómského pahorku. Také ostatní historicky a architektonicky cenné stavby jsou pohledovou dominantou daného prostoru. Velice výraznou je i biskupská rezidence, která se od svých sousedních staveb v areálu odlišuje i svou výraznou barevností.

Pohledovou dominantou je areál i od řeky Labe (obr. 72), kdy se v letních měsících po řece konají plavby, které proplouvají právě okolo celého areálu. Přes řeku je vidět jižní část areálu tedy kanovnícké domy, katedrála sv. Štěpána a biskupská rezidence. Téměř celý areál je možné zhlédnout při příjezdu do města směrem od Prahy z D8, kdy se rozprostírá pohled právě na zvonici a samotnou biskupskou rezidenci. Areál je taktéž možné vidět z nedaleké vyhlídky Mostka (obr. 73).

Velice významné jsou pohledy z města na samotný areál Dómského pahorku. Výhled se naskýtá z vyhlídkové věže Kalich (obr. 74), která je umístěna v litoměřické radnici v Domě pod bání v samotném historickém centru města. Vyhlídka Kalich se stala symbolem města, kdy má připomínat velice silnou vinařskou tradici celého Litoměřicka. Tato vyhlídka je veřejnosti přístupná i s velice zajímavým výkladem.

Z věže je krásný výhled na město Litoměřice, hrad Hazmburk, horu Říp a další významné dominanty v okolí. Zároveň je z vyhlídky výhled na aktuálně veřejnosti nepřístupnou velkou zahradu naproti biskupské rezidenci. Tato zahrada je výrazným pohledovým bodem a měla ctít charakter historických a architektonicky velice cenných staveb v celém areálu Dómského pahorku. Aktuální stav této zahrady je neutěšený. Zahrada postrádá hlavní funkci, význam ale i základní tvarosloví, které by bylo čitelné na první pohled právě z této městské významné vyhlídkové věže.

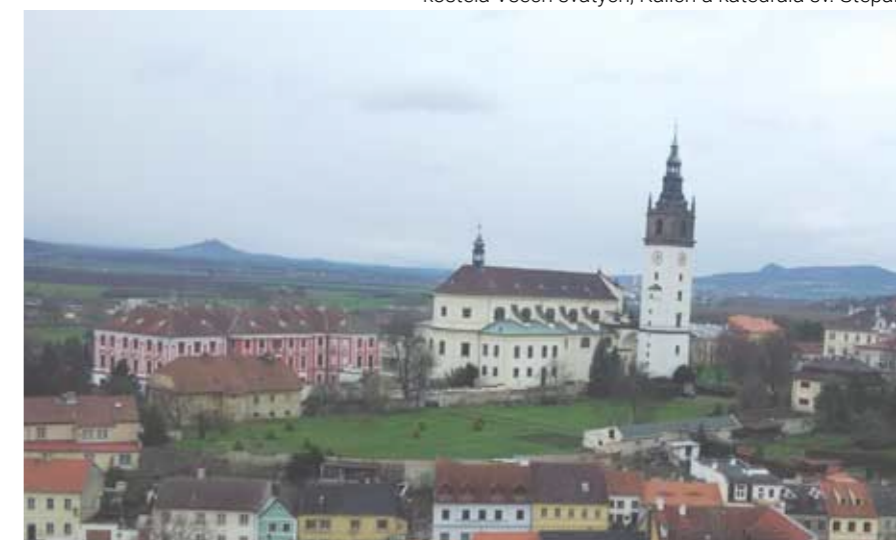
obr. 70. pohled na město ze západu

obr. 73. pohled na město z rozhledny Mostka (z r.1910) kostel Zvěstování Panny Marie, věž kostela Věch svatých, Kalich a katedrála sv. Štěpána

obr. 71. pohled na město a okolní krajinu z východu (vpravo Lovoš a za ním Milešovka)

obr. 74. pohled na soukromou zahradu, od divadla K. H. Máchy

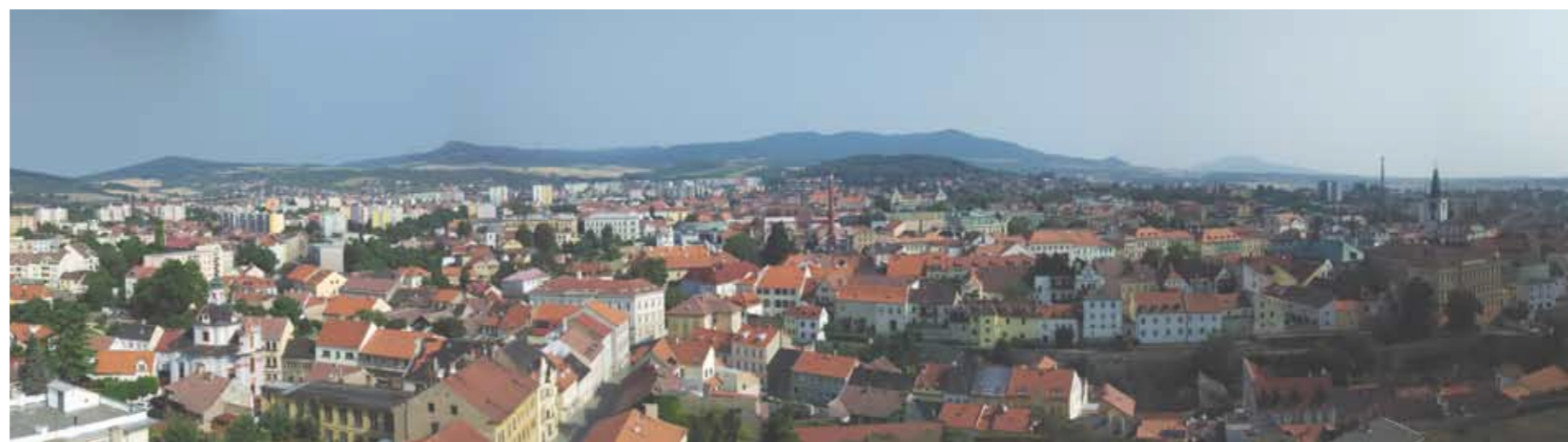
obr. 72. výhled přes řeku Labe (v popředí biskupská rezidence, za ní katedrála a vlevo kanovnícké domy)

5. 1. 12. POHLEDOVÉ VAZBY DO OKOLÍ

V areálu Dómského náměstí se nachází věž katedrály, která je se svými 65 metry nejvyšším vyhlídkovým bodem celého města. Jedná se o již zmiňovanou zvonici, postavenou na konci 19. století. Z této věže je velice krásný výhled do širokého okolí celého Litoměřicka. Věž katedrály je přístupná běžným návštěvníkům od roku 2010, kdy se Biskupství litoměřické rozhodlo zvonici zpřístupnit. Z vrcholku věže je krásný výhled téměř všemi směry. Asi nejvíce zajímavý se jeví výhled na sever, kdy se v zorném pohledu rozprostírá celé město Litoměřice v pozadí s kulisou Českého středohoří (obr. 75). Hlavní krajinnou dominantou města Litoměřice a přilehlého okolí je osamoceně stojící vrch Radobýl (399 m n. m.). První forma přírodní ochrany se mu dostala v letech 1966 a 1969, kdy byl zachráněn před těžbou kamene. Za přírodní památku byl vyhlášen v roce 1992.

V areálu se nacházejí i další místa, ze kterých jsou krásné výhledy do okolní krajiny. Tyto prostory nejsou veřejnosti přístupné a nejsou ani svými vlastními uživateli využívány. Jsou to soukromé zahrady za kanovníckými domy a soukromé zahrady biskupa a probošta. Z těchto zahrad jsou překrásné výhledy jižním směrem na řeku Labe a blízké Lovosice a Terezín (obr. 76).

Úplně odlišný charakter výhledu je z velké zahrady naproti biskupské rezidenci. Tato zahrada je také veřejnosti nepřístupná avšak je z ní krásný výhled na vysoké budovy v historickém centru města a na zrekonstruované parkány José Rizala, které jsou součástí hradebního opevnění, které se nachází vedle divadla K. H. Máchy. Výhled z velké zahrady na centrum města je možný téměř po celém obvodu severovýchodní hranice areálu. Významnou dominantou tohoto výhledu jsou hlavně vyhlídka Kalich, již zmiňované divadlo K.H.Máchy a v neposlední řadě bývalá jezuitská kolej a kolej s kostelem Zvěstování P. Marie (obr. 77). Výhled je velice cenným prvkem samotné velké zahrady a zároveň je zahrada významná z pohledu právě ze zmiňované vyhlídky Kalich.

obr. 75. výhled z věže Litoměřice na České středohoří v popředí Vrch Radobýl

obr. 76. výhled z biskupovy zahrady směrem k řece

obr. 77. výhled z užitkové zahrady na město (věž kalich, kostel Zvěstování panny Marie s Jezuitskou kolejí)

5. 1. 13. ANALÝZA PLOCH ZELENĚ V KONTEXTU MĚSTA

ZELEŇ MĚSTA LITOMĚŘICE - Město postrádá větší množství veřejné zeleně, která by byla v přímé vazbě na samotné město. V centru města se nachází park Václava Havla a drobné prvky zeleně, které však nemají pobytovou funkci. Velice významným a oblíbeným místem jsou Jiráskovy sady a Mostná hora, ta je 2 km vzdálená od samotného centra města a obě tyto lokality jsou určeny hlavně pro místní obyvatele.

JIRÁSKOVY SADY (1) - Nově obnovený park nabízí upravenou cestní síť, nový mobiliář, dětská sportovní ale i dopravní hřiště nebo originální vodní prvky. Park je prostorem určeným k setkávání lidí a k pobytu. Je v blízkosti škol, takže je i velice cenným místem pro studenty, pro ale i místem k relaxaci a odpočinku.

PARK VÁCLAVA HAVLA (2) - Park v blízkosti gotického hradu byl zrekonstruovaný v létě 2008. Má rozlohu cca 0,8 hektarů. Parčíku dominují dvě jezírka s vodními rostlinami. Vodní prvek je překlenut dřevěným můstkem. Park je veřejnosti otevřen nepřetržitě, je osvětlený a sledovaný kamerovým systémem a navštěvovaný jak místními občany, tak návštěvníky města.

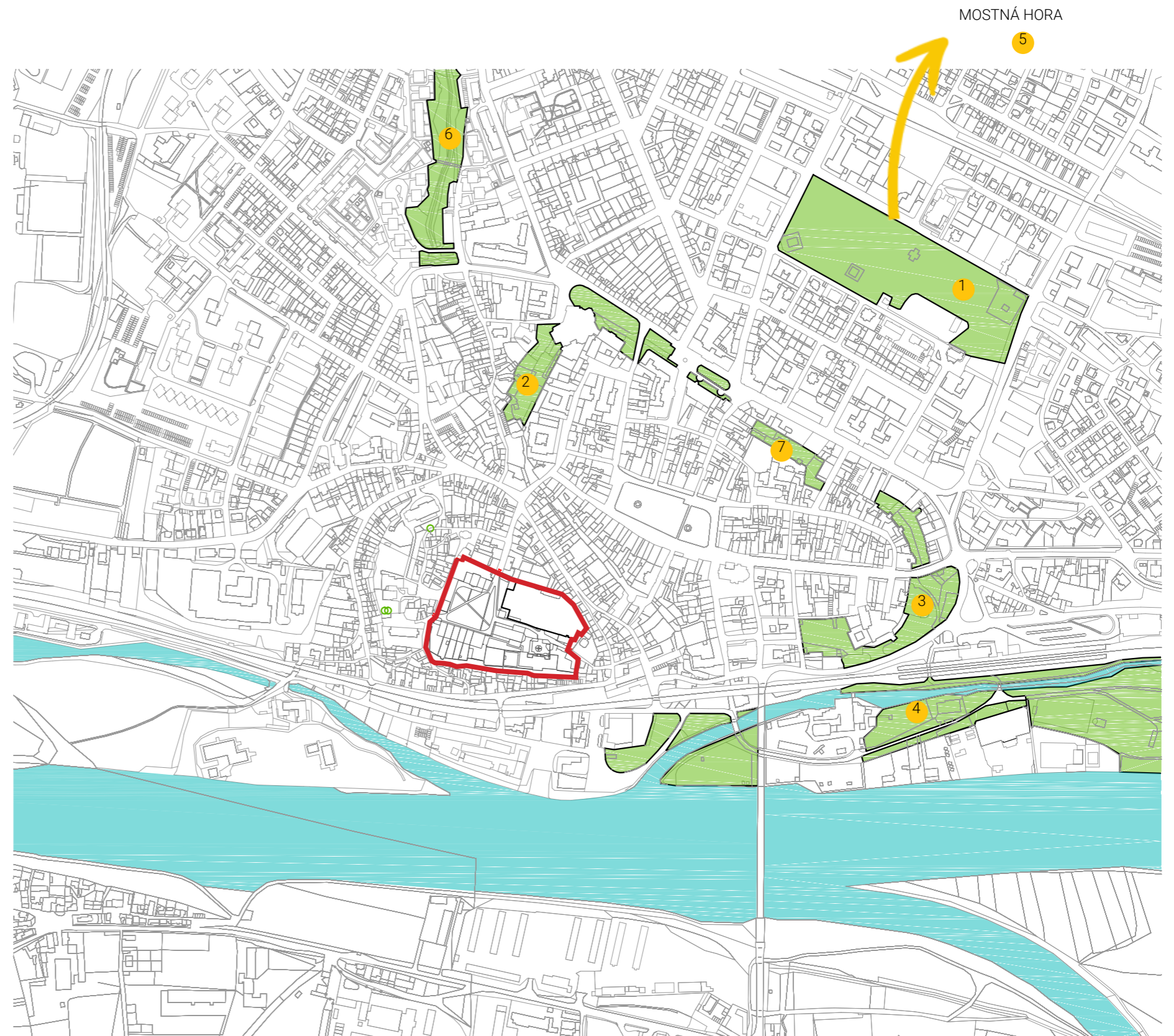
MĚSTSKÉ HRADBY (3) - Prostor jedné z nejdochovalejších částí městského opevnění. Nachází se zde parkánová podkovovitá bašta, která byla užívána jako věžeňská kaple. Plocha je vedena v územním plánu jako veřejná zeleň. Prostor není určen k pobytu.

STŘELECKÝ OSTROV (4) - Je říční ostrov na řece Labe. Jde o jeden ze dvou říčních ostrovů, nad kterými se tyčí Dómský pahorek. Ostrov je užíván především k rekreaci, sportu a pobytu občanů a návštěvníků města. Jeho východní část má povahu lesoparku se vzrostlými stromy. Nejvýznamnějším prvkem je letní kino a malá restaurace, které slouží ke konání koncertů a hudebního festivalu.

MOSTNÁ HORA (5) - Je to lesem zarostlý kopec zvaný Mostka (272 m n. m.), který se nachází na severním okraji Litoměřic. Na počátku 20. století na něm byla postavena restaurace s rozhlednou, která je oblíbeným výletním místem.

ZELEŇ OKOLO POKRATICKÉHO POTOKA (6) - Spíše doprovodná vegetace Pokratického potoka, který v některých místech města není zatrubněn. V územním plánu jsou tyto plochy vedeny jako sídelní zeleň veřejná, nicméně tato plocha není určena k pobytu, není vybavena mobiliářem a dalšími prvky.

DROBNÁ ZELEŇ (7) - Opět se jedná o zeleň, která je v územním plánu vedena jako sídelní veřejná zeleň, avšak není k tomu přizpůsobena. Je to zeleň doprovodná hlavní páteřní komunikaci města. Plochy jsou vybaveny základním mobiliářem.

- řešené území
- řeka Labe
- plochy zeleně ve městě

0 100 m

schéma 5.

5. 1. 14. PROVOZNÍ ANALÝZA

VSTUPY - Celý církevní areál se rozkládá asi na 3 hektarech a je vymezen kamennou hradební zdí, která je přibližně 750 m dlouhá. Hradba je prostupná třemi půlkruhově zaklenutými branami. Hlavní brána je na severní straně směrem k Mírovému náměstí. Další dvě jsou na straně jihovýchodní a jihozápadní, které slouží převážně jako zkratky pro obyvatele do přilehlých okrsků.

DOPRAVA - V rámci celého komplexu Dómského pahorku je zakázána automobilová doprava. Do areálu mají povolen vjezd pouze vozidla se zvláštním povolením. Ve většině případů se jedná o zaměstnance areálu, kteří spadají pod biskupství nebo proboštsví. Dále do areálu mohou vjet vozidla se zvláštním povolením jako jsou například návštěvy zmíněných institucí a zásobování. Parkování je v současné situaci velkým problémem. Doprava v klidu není v rámci celého komplexu vhodně vyřešena, respektive není řešena vůbec. Vozidla parkují mezi stromořadími, která uvozují hlavní vstupy a dominantu celého komplexu barokní katedrálu sv. Štěpána. Nevhodně se jeví i parkování v těsné blízkosti katedrály a na volných travnatých plochách historického náměstí, které je jedním z významných turistických bodů města a spadá pod památkovou ochranu.

PĚŠÍ PROVOZ - Z hlediska pěších provozních vztahů na řešeném území lze celý prostor rozdělit do 4 skupin dle uživatelů, kteří se v území pohybují. Hlavní skupinou jsou zaměstnanci biskupství a proboštsví, kteří se zde pohybují v pravidelných intervalech daných pracovní dobou. Zaměstnanci biskupství se pohybují mezi rezidencí (č. 7.) a sídlem biskupského úřadu (č. 1.). Jedná se čistě o nejkratší a nejrychlejší zkratky mezi jednotlivými budovami. Další skupinou uživatelů jsou členové proboštsví, kteří se většinou pohybují mezi katedrálou sv. Štěpána (č. 5.) a domem kapitulní konzistoře (č. 2.), kde sídlí proboštsví a kanovníckými domy (č. 6.), kdy v domě nejbližší u katedrály bydlí probošt. V provozu neméně cennou skupinou jsou návštěvníci města, kteří se zde kumulují převážně kvůli architektonicky bohatým a zajímavým stavbám, kterými jsou téměř všechny budovy na Dómském pahorku. Nejčastější trasa návštěvníků je od hlavního náměstí ke katedrále s věží (č. 5., 4.), a pak směrem na jihovýchod k biskupské rezidenci a zpět na Dómské náměstí. Poslední skupinou pohybující se na náměstím jsou místní obyvatelé, kteří si zkracují cestu domů. Jejich trasa určuje diagonální směr samotného Dómského náměstí a je čitelná již z povinných císařských otisků z 19. století (obr. 39).

ZÁVĚR - Z analýzy vyplývá, že celý areál je aktivně využíván všemi čtyřmi vytipovanými skupinami uživatelů. Mělo by se tedy jednat o prostor dostatečně reprezentativní, ale zároveň i z provozního hlediska funkční, jak pro návštěvníky, tak pro běžného každodenního uživatele. Nabízí se vypořádání se s dopravou v klidu, která celému komplexu brání v kvalitní a dostatečně reprezentativní výpovědní hodnotě.

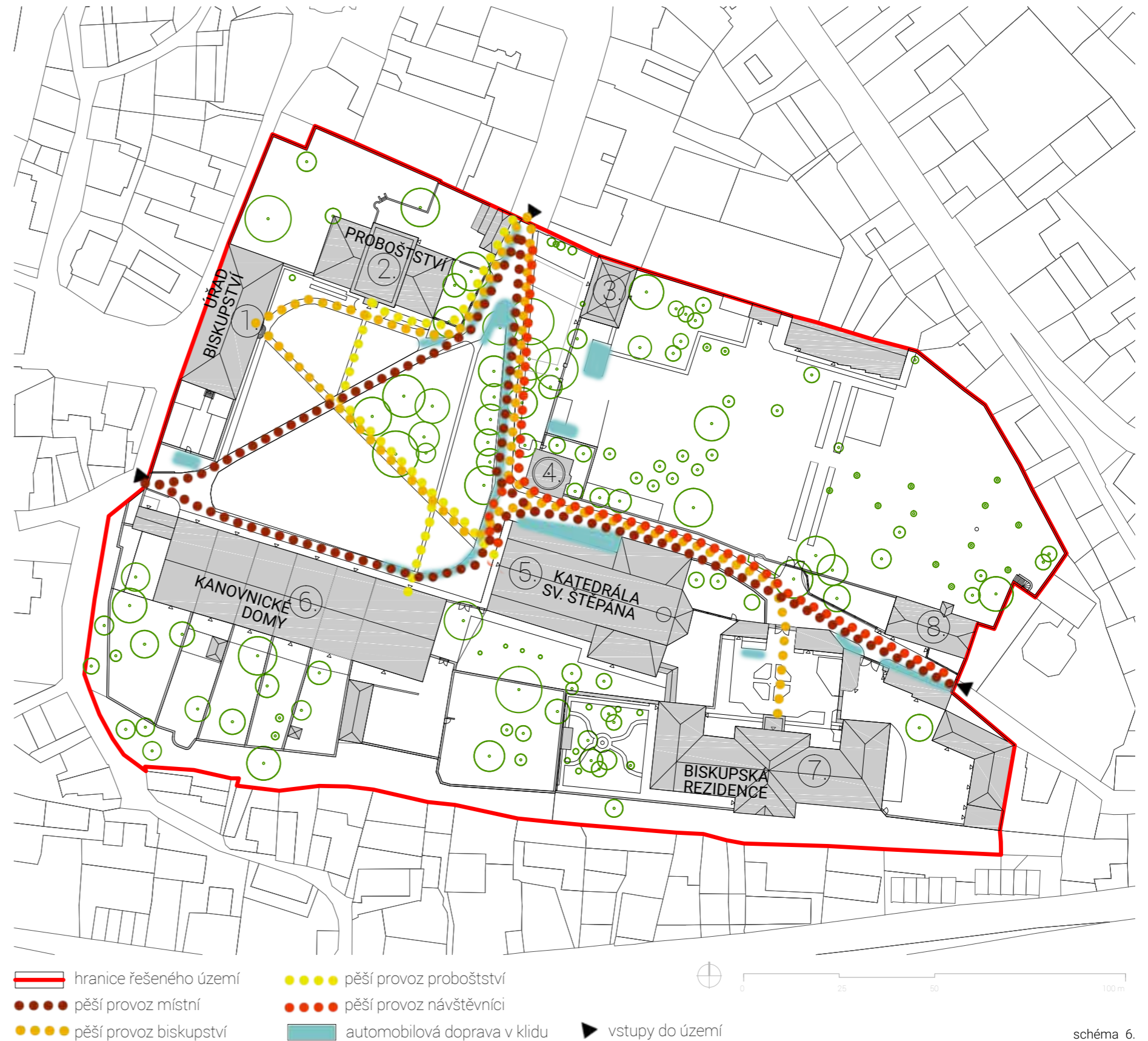

schéma 6.

5. 1. 15. PASPORT TECHNICKÝCH PRVKŮ

V celém areálu řešeného území je velkým problémem nejednotnost materiálů. Jen na Dómském náměstí je možné vidět štětovou čedičovou dlažbu dvou velikostí, žulovou kostku, pískovcovou dlažbu, historickou cihlovou dlažbu nebo štěrkovou cestu. Tyto materiály jsou ve velice špatném technickém stavu. Z hlediska občanské vybavenosti v celém areálu zcela chybí mobiliář, který byl odstraněn cca před dvěma lety z obavy shlukování občanů. Osvětlení je dostatečné historizujícími lampami petrolejové barvy, které je sjednoceno ve všech veřejných prostorech celého areálu.

Plochy trávníku jsou rozděleny do dvou skupin, kdy je možné vidět v areálu travnatou plochu intenzivně udržovanou, která se nachází na Dómském náměstí. Druhou extenzivně udržovanou plochou jsou jednotlivé dvory, velká zahrada, prostor okolo katedrály a soukromé zahrady probošta a biskupa. Zahrady za kanovníckými domy jsou opuštěné a tomu odpovídá i jejich stav jak technický, tak i vegetační složka. Jsou to plochy spíše sukcesivních porostů. Sukcesivní porosty dominují i na prudkém svahu pod soukromými zahradami.

TECHNICKÉ PRVKY

zpevněné cesty	- cihlová	450 m ²
	- chodníky (malý štět)	609 m ²
	- štětová	2641 m ²
	- pískovec	735 m ²
	- štěrková	838 m ²
	- žulová	939 m ²
mobiliář (lavičky, odpadkové koše)		0 ks
osvětlení		13 ks
plocha budov		7850 m ²

VEGETAČNÍ PRVKY

stromořadí		1 x z 12 stromů
počet stromů		120 ks
keře		26 ks
intenzivní travnatá plocha		4350 m ²
extenzivní travnatá plocha		10000 m ²
sukcesivní plocha		4882 m ²
záhony		520 m ²
živý plot		60 m

celkem plocha 33 346 m²

schéma 7.

5. 1. 16. INŽENÝRSKÉ SÍTĚ

Schéma inženýrských sítí bylo vyhotoveno na základě podkladů o existenci stávajících sítí získaných od jednotlivých institucí.

Všechna získaná a dostupná data byla překreslena do elektronické podoby.

Byly zaslány požadavky na SČVAK, od kterých byly získány informace o trasování kanalizace a vodovodu. Žádost byla podána na RWE kvůli trasování plynu a od ČEZu byla získána data o elektrickém vedení.

Autorka si je vědoma, že jednotlivé informace o trasování inženýrských sítí nejsou zcela kompletní, ale pro stupeň studie je povědomí získané z této analýzy dostatečné.

- VODOVOD
- KANALIZACE STÁVAJÍCÍ
- PLYNOVOD
- PODZEMNÍ VEDENÍ NN DO 1 kV
- VEŘEJNÉ OSVĚTLENÍ
- TELEFONICA - METALICKÝ KABEL
- TELEFONICA - OPTICKÝ KABEL

5. 1. 17. DENDROLOGICKÝ PRŮZKUM

Téměř v celém areálu se vyskytují dřeviny věkového stádia (VS) 4 vyvinutý jedinec s charakteristickými znaky taxonu. Je zde také hojně zastoupení VS 2 (odrostlá výsadba). Tato skupina se vyskytuje hlavně ve velké zahradě naproti rezidenci a zároveň v soukromých zahradách kanovníckých domů, kde jsou již stabilizované náletové dřeviny.

Na samotném Dómském náměstí jsou zastoupeny rody *Tilia* a *Robinia*. Rod *Tilia* je kosterní a jsou z něho vytvořeny dvě základní skupiny. V centrální ploše Dómského náměstí je to skupina kruhovitě uspořádaná, která se nachází uprostřed travnaté plochy (obr. 78). Druhá skupina je stromořadí uvozcující samotnou katedrálu. V celém areálu je velice charakteristický rod *Taxus*, který tvoří velice významní a staří jedinci. Ve velké zahradě naproti rezidenci převažují ovocné dřeviny s kuželovitě rostoucími formami rodu *Thuja*. V soukromé zahradě biskupa jsou vytipované dřeviny, se kterými by bylo vhodné do budoucna počítat (rod *Magnolia*, *Taxus*). Ostatní dřeviny nemají z kompozičního ani zdravotního hlediska význam. V zahradě probošta se nacházejí pouze ovocné dřeviny a zástupci rodu *Juglans*. V soukromých zahradách za kanovníckými domy je tomu obdobně avšak většina jedinců rodu *Juglans* jsou již stabilizovaní jedinci, kteří se zde vyskytují z důvodu neobhospodařování jednotlivých ploch.

DENDROLOGICKÝ POTENCIÁL - Za předpokladu odpovídající péče je objekt aktuálně i dlouhodobě dostatečně zajištěn. Objekt je nejčastěji lokálně poškozen, kdy je nutné zajistit novou vegetaci DVP, které v celém areálu zcela chybí.

Stromořadí na Dómském náměstí je tvořeno z dřevin rodu *Tilia*, kdy bylo nelogicky v minulosti doplněno o rod *Robinia*. Tyto dřeviny jsou ve velice špatném zdravotním stavu a jsou navrženy k odstranění (viz příloha č. 11.3 návrh dřevin k odstranění). Během zpracování diplomové práce byly z areálu odstraněny některé dřeviny. Jedná se o dřeviny, které jsou v dendrologickém průzkumu označeny SH5 a v mapě asanační jsou navrženy k odstranění. Jsou to převážně dřeviny nacházející se na Dómském náměstí.

obr. 78. dřeviny na Dómském náměstí, vlevo kruhovitě uspořádaná skupina lip, vpravo stromořadí

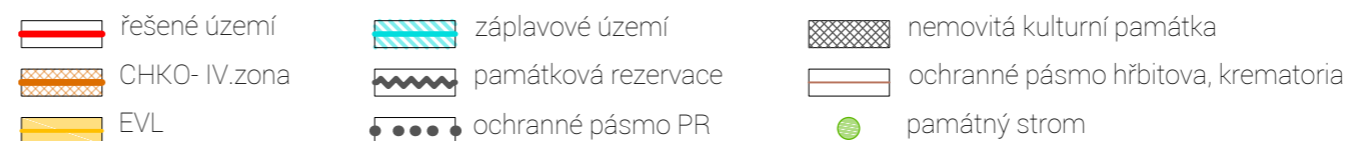
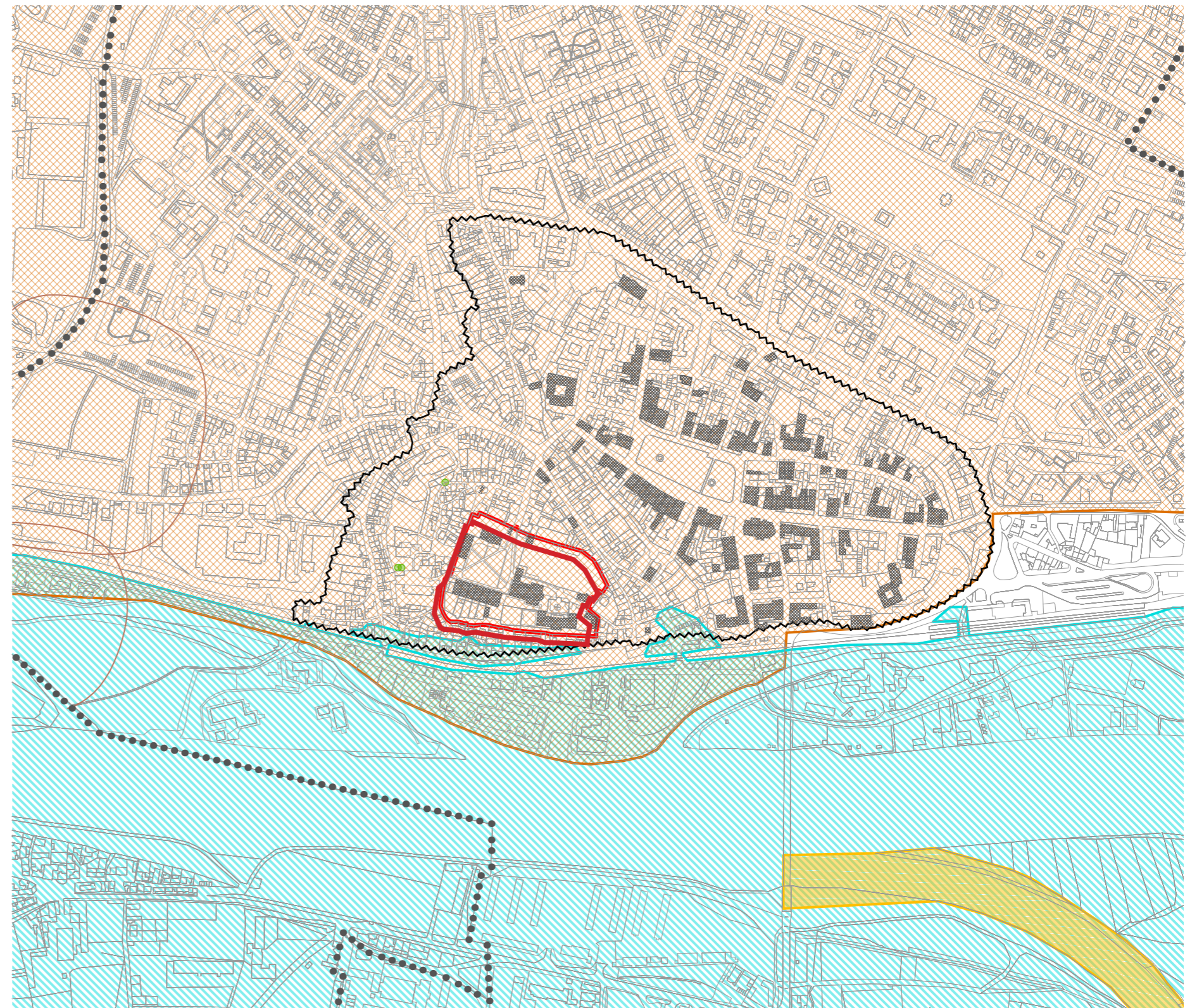
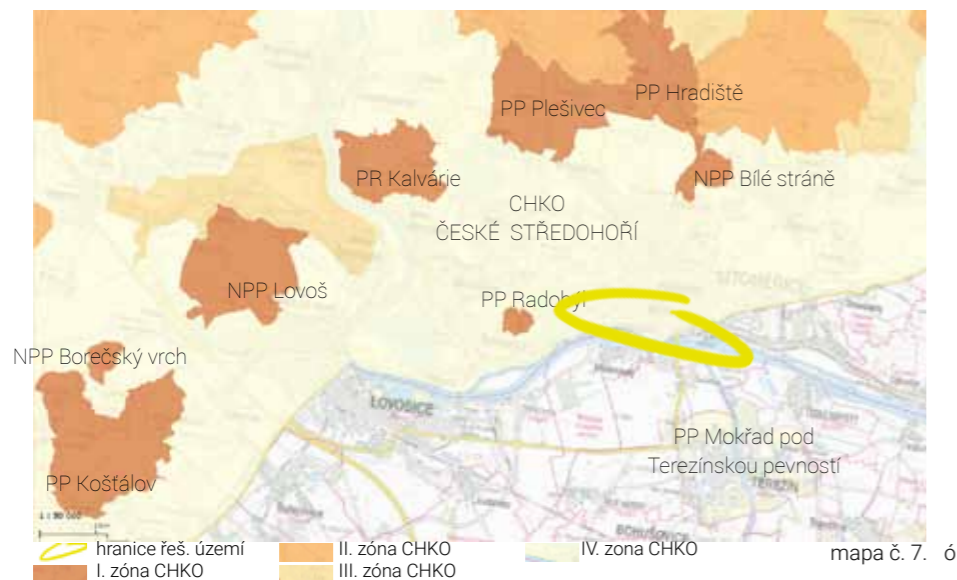
schéma 9.

5. 1. 18. STŘETY V ÚZEMÍ

Celé okolí města Litoměřice se dělí na různé stupně chráněné krajinné oblasti. Město Litoměřice spadá do IV. zóny ochrany, CHKO Středoohoří (mapa č. 4). Oblasti s vyšším stupněm této ochrany jsou pak v blízkém okolí města a jsou to například přírodní památka Radobýl, národní přírodní rezervace Lovoš nebo přírodní rezervace Kalvárie. Řešené území nelimitují žádné přírodní podmínky. To se ovšem nedá říci o kulturních limitech. Celé území Dómského pahorku i s historickým jádrem města je od roku 1978 výnosem ministerstva kultury ČSR čj. 22 260/78-IV/1 ze dne 27. 10. 1979 prohlášeno za památkovou rezervaci. K této hranici ještě náleží širší záběr vlastního ochranného pásma, které téměř kopíruje hranici katastru.

Národní památkový ústav vede ústřední seznam kulturních památek. Ten je veden na základě zákona č. 20 1987 Sb. o státní památkové péči. Údaje jsou průběžně aktualizovány na stránkách monumnet.npu.cz. Za kulturní památky prohlašuje Ministerstvo kultury ČR nemovité a movité věci, které jsou významnými doklady historického vývoje a pro svou jedinečnost představují největší hodnoty archivního bohatství naší země. Téměř všechny stavby a obvodové i vnitřní zdi areálu Dómského pahorku jsou vedeny v seznamu nemovitých kulturních památek, a tudíž se k nim musí podle toho přistupovat. Zároveň i celé historické centrum města Litoměřice je vedeno jako nemovité kulturní dědictví a je vyhledávaným turistickým cílem.

ZÁVĚR - Veškeré ochrany, které se blíže dotýkají řešeného území jsou limitujícími. Při dalším postupování v navrhování je nutné brát je v potaz a patřičně s nimi nakládat. Každá hodnota je chráněna určitými pravidly a zákony, které musí být dodrženy a návrh je nesmí ignorovat a být s nimi v rozporu. Samotná studie musí být před realizací schválena Národním památkovým ústavem.

0 100 r

schéma 10.

5. 1. 18. STŘETY V ÚZEMÍ/PROBLÉMOVÝ VÝKRES

Veškeré střety v území vychází z důkladných rozborů řešeného areálu. Základní otázkou je, jestli je správně rozdělen prostor veřejný s tím neveřejným. Nikdo nemůže soukromým majitelům přikázat, aby svůj majetek zveřejnili nebo jakkoliv přizpůsobili pro ostatní občany, ale každý prostor by měl mít nějakou funkci. Pokud ji nemá, je zbytečný a upadá snaha se o něj starat a obhospodařovat ho, nebo udržovat. To právě nastalo zde v prostorách, které postrádají funkci a význam. Jedná se hlavně o jednotlivé dvory, které neslouží ničemu, ani nikomu a o velkou zahradu naproti rezidenci. Ta kdysi měla nějaký účel, který dnes odezněl a zahrada je spíše na obtíž a majitelé do ni musejí akorát vkládat finance a energii. Proto je důležité, aby všechny prostory měly funkci, a zároveň tím pak může dojít k jejich naplňování a snaze o vylepšení.

PARKOVÁNÍ - Mezi další veliký problém Dómského pahorku patří nevyřešené parkování v areálu. Vzniká zde kolize mezi potřebou prostor vyhrazených pro dopravu v klidu a historickou a architektonickou hodnotou místa, které je tou provozní degradováno na jinou, zcela horší úroveň. Z tohoto důvodu je velice nutné, aby vznikly nové prostory, kde by bylo umožněno parkování automobilů v místech, kde by nezastírala hodnoty Dómského náměstí a katedrály samotné.

ABSENCE MOBILIÁŘE - Dómský pahorek jako celek se stále více otevírá pro veřejnost. Svědčí o tom například zpřístupnění zvonice katedrály. Na druhou stranu v celém areálu není jediná lavička nebo odpadkový koš. To napovídá o jistém strachu právě ze vzrůstající koncentrace skupin lidí, kteří by areál navštěvovali.

RŮZNORODOST POVRCHŮ - V celém areálu je mnoho rozličných materiálů, které jsou ve velice špatném technickém stavu. Nacházejí se zde materiály, které jsou historické, které by měly být podpořeny. Dále tu jsou materiály, které jsou novodobou náhražkou právě těch drahých historických, a ty by měly být potlačeny nebo uvedeny do takového stavu, aby neškodily těm historicky významným. Zároveň je zde snaha za každou cenu chránit právě ty historicky významné materiály. Tato snaha nesmí být na úkor vytvoření něčeho nového, co by chránily další generace jako odkaz dnešní doby.

ZDI - Celý areál je charakteristický rozdělením jednotlivých prostor zdmi. Avšak v některých částech jsou zdi ve velice špatném technickém stavu. V jiných částech jsou nelogicky postavené. Například vysoká a mohutná zeď mezi katedrálou a biskupskou rezidencí, která nelogicky odděluje dva pozemky jednoho vlastníka a zabraňuje vlastníkově vstoupit na svůj vlastní pozemek. Zároveň odděluje prostor, který byl dříve veřejný a který přímo navazuje na katedrálu.

schéma 11.

5. 1. 20. SWOT ANALÝZA / VÝCHODISKA

STRENGTHS (SILNĚ STRÁNKY)

- kompaktní prostor, ale oddělený
- uzavřeny areál-celiství
- silný potenciál
- aktivně využívány (práce, turisté, místní)
- krásné výhledy
- veřejné i neveřejné prostory
- různorodost prostorů
- poloha vůči městu
- silná historie a architektura
- katedrála (církevní události)
- oblíbenost

OPPORTUNITIES (PŘÍLEŽITOSTI)

- parkování vyřešit
- mobiliář sjednotit
- povrchy a materiály sjednotit
- trasování cest, centrální plocha
- využít neveřejných nevyužitých prostor ke zveřejnění
- vytvořit prostor před katedrálou
- spojitost s centrem
- nevyužité prostory

WEAKNESSES (SLABÉ STRÁNKY)

- údržba
- materiály a povrchy
- mobiliář
- stísněnost prostoru
- oddělenost od centra - komunita
- uzavřenost
- nevhodné parkování
- absence společenského centra (náměstí neplní funkci)
- nekonají se žádné události - nevybavenost
- špatný stav historických budov a zdí (kanovnické domy)
- absence vody

THREATS (HROZBY)

- doprava v klidu
- majetkové vztahy
- vandalizmus -> denní režim přístupnosti
- špatné trasování v prostoru
- ztráta genia loci

obr. 82. špatný technický stav zdí

obr. 83. špatný technický stav materiálů

obr. 80. velká zahrada naproti biskupské rezidenci, ovocný sad

obr. 81. prostor před katedrálou

obr. 84. prostor od centra, u hlavního vstupu do areálu

5. 1. 21. VÝCHODISKA ROZBORŮ PRO NÁVRH

ANALÝZA REFERENČNÍCH PŘÍKLADŮ - Porovnáním obdobných areálů je velice důležité uvědomit si, jakými cestami se dá postupovat při obnově konkrétního prostoru. Autor byl seznámen s různými typy areálů. S jejich novou podobou, ale hlavně funkcemi a využitím. Ze zvolených příkladů je patrné, že v dnešní době stále stoupá snaha otevírat církevní areály a jejich zahrady veřejnosti a zapojit je do kulturního dění města. Například obnovená klášterní zahrada v Broumově se stala nedílnou součástí městské sídelní zeleně nebo kultury. Konají se tam tradiční trhy, soutěže pro děti, divadla, výstavy ale i svatební obřady a kulturní akce spojené jak s klášterem, tak s městem. V areálu řešeného území jsou prostory, které postrádají funkci, a které by bylo možné zpřístupnit. Avšak je velice důležité, aby zpřístupnění bylo omezeno speciálním režimem. Na noc by bylo vhodné nově zpřístupněné prostory uzavírat, aby se zabránilo vandalismu.

SOUČASNÉ VYUŽITÍ - Areál je v rukou dvou vlastníků. Biskupství litoměřické a Katedrální kapitula u sv. Štěpána. Oba dva vlastníci mají soukromé prostory, které nejsou využity a neplní funkci. Prostory jsou neutěšené, prázdné a dost často zanedbané. V návrhu by bylo vhodné s těmito prostory počítat a vytvořit jim funkci, která by je naplňovala. Z hlediska přístupnosti je celý areál rozdělen na prostory veřejné (Dómské náměstí a Máchova ulice) a prostory soukromé (kanovnické domy, úřady, prostory okolo katedrály (obr. 85), samotná katedrála, soukromé zahrady, rezidence a velká zahrada naproti rezidenci). Velkou otázkou se jeví velká zahrada naproti biskupské rezidenci, která nemá svou historickou podobu ani žádnou funkci (obr. 86).

POHLEDOVÉ VAZBY - Celý areál je velice cennou pohledovou dominantou města. Věž katedrály je vidět snad ze všech míst v širokém okolí. Z věže je vidět na celé město a okolní krajinu. I z tohoto důvodu je areál vyhledávaným turistickým bodem. Z věže jsou vidět významné historické budovy na hlavním Mírovém náměstí. Nejen z věže je ale krásný výhled na město. I z velké zahrady naproti biskupské rezidenci jsou vidět obnovené Máchovy schody, část historického opevnění a již zmiňované stavby v centru města. K vytvoření celkového potenciálu velké zahrady je nutné využít tento velice významný pohled na město a zahradu koncipovat i pro pohled z města.

STAV ZELENĚ - Z hlediska zeleně se v historickém centru vyskytují drobné prvky vegetace a park Václava Havla. Nedaleko centra jsou velice ceněné a aktivně využívané Jiráskovy sady. Zpřístupněním zahrady na Dómském pahorku (naproti rezidenci) by historické centrum bylo doplněno o další prvek veřejné vegetace a stoupl by tak celkový potenciál, kvalita a oblíbenost místa.

PROVOZNÍ ANALÝZY - Řešené území se nachází nedaleko hlavního centra města Litoměřice. Provoz je limitující faktor určující charakter celého místa. Je to jeden z hlavních limitních faktorů daného prostoru. Je velice důležité zachovat provozní vztahy na Dómském náměstí. Hlavním provozním směrem je diagonální směr, který určují místní obyvatelé. Směry mezi jednotlivými budovami (které jsou důležité z hlediska zachování provozu schopnosti pro zaměstnance jednotlivých úřadů). V neposlední řadě trasování pro návštěvníky areálu. Z hlediska provozu a z hlediska majetkoprávního je špatně oddělena parcela, jejímž vlastníkem je biskupství. Na svou parcelu, kterou má oddělenou zdí (obr. 87) od ostatního vlastnictví se dostane pouze přes pozemky náležící proboštství.

PASPORT TECHNICKÝCH PRVKŮ - Z hlediska technických prvků v celém areálu zcela chybí mobiliář. Je to z obavy shlukování lidí na Dómském náměstí, ale pokud chtějí majitelé více začlenit Dómské náměstí do kulturního a městského života, ke shromažďování lidí v tomto prostoru vždy docházelo (obr. 79) a docházet by mělo hlavně v prostoru před samotnou katedrálou. V celém areálu je patrná nejednotnost povrchů, která by se měla sjednotit se zachováním právě důležitých historických stop v materiálech.

DENDROLOGICKÝ PRŮZKUM - Z hlediska dendrologického průzkumu jsou v areálu převážně dospělí jedinci, kteří potřebují základní péči. V celém řešeném území se téměř nevyskytuje nová výsadba, což z dlouhodobého hlediska vede k celkové degradaci zeleně na řešeném území. Stromy aktuální věkové skupiny 4 (dospělí jedinci) se musejí postupně začít nahrazovat novou generací DVP.

STŘETY V ÚZEMÍ - Na celém území je konflikt pouze kulturních limitů. Celý areál je nemovitou kulturní památkou a památkovou rezervací. To ovlivňuje a podřizuje si veškeré změny a zásahy, které budou v koncepční studii navrženy. Návrh by měl být zkonzultován s odborem památkové péče a neměl by být v rozporu s jeho požadavky.

NÁZORY VEŘEJNOSTI - Všichni dotazovaní se shodli na názoru, že Dómské náměstí je pro ně velice cenným místem, které má svého genia loci. Z jejich strany je velice patrný zájem o větší zapojení celého areálu do přímé vazby na město a zapojení areálu do kulturního života města. Ovšem v aktuální stav tomu není přizpůsobený. Měli by zájem o prostor, kde by mohli trávit volný čas, nebo kde by se pořádaly společenské akce typu tradičních farmářských trhů atp.

obr. 85. prostory okolo katedrály

obr. 86. velká zahrada naproti biskupské rezidenci

obr. 87. zeď oddělující majetek jednoho vlastníka, biskupství

5. VÝSLEDKY

5.2. NÁVRHOVÁ ČÁST

5. 2. 1. KONCEPCE ŘEŠENÍ

Studie obnovy jednotlivých prostorů na Dómském pahorku řeší uživatelské, provozní, majetkové, ale i další vztahy. Ty podrobně analyzuje a přichází s možným řešením, jak tyto prostory obnovit, ale zároveň nepřipravit místo o genia loci. Zároveň se snaží vyhovět všem uživatelům a dalším dotčeným institucím, které jsou s areálem úzce spjaty. Koncepce přihlíží na požadavky vnitřních i vnějších uživatelů. Tím jsou myšleny požadavky, které jsou kladeny od vlastníků, ale i od návštěvníků, a to místních i náhodných. Řeší i požadavky odboru památkové péče, které jsou pro návrh limitní. Právě z hlediska uživatelského bylo pojednání prostoru velice náročné, protože prostor neslouží jen jedné skupině uživatelů, ale musí splňovat podmínky vlastníku, ale i dvou skupin návštěvníků, tedy místních občanů a turistů.

Hlavní inspirací při návrhu koncepční studie byly historické podklady (strana 30, kapitola 5.1.7 Historický vývoj areálu). Tyto podklady jsou abstrahovány a v menším či větším měřítku jsou aplikovány na jednotlivé konkrétní prostory.

Z podrobných analýz, které byly zpracovávány na místě vzešly závěry, které jasně definují problémy, které koncepční studie řeší. Hlavní cílem koncepčního návrhu daného prostoru je řešení veřejných a neveřejných prostor. Oba tyto prostory jsou jasně definované zdi, které se nachází v celém areálu. Tyto zdi od sebe oddělují místa, kam veřejnost smí a prostory, jež jsou striktně privátní a návštěvník nemá možnost se do nich podívat. Pro návrh byly asi nejpodstatnější analýzy provozní (viz schéma 6 na straně 41), majetkové vztahy (viz schéma 4 na straně 37) a pohledové vazby jak z okolí na areál, tak z areálu do okolí (viz stránka 38,39), přesněji řečeno na město. Dále bylo nutné ujasnění si funkce a náplně všech prostor v areálu. Z toho vycházejí konkrétní závěry, se kterými koncept dále pracuje a detailně je rozvíjí.

Jedná se především o rozdělení veřejných (obr. 88) a neveřejných (obr. 89) prostor, a zároveň funkční využití dnes nevyužívaných částí v areálu. Ke zveřejnění se nabízí velká zahrada naproti biskupské rezidenci, která dnes postrádá svou původní funkci i podobu a je tedy prostorem, který musí být pouze pravidelně udržovaný, ale nepřináší žádný užitek ani pozitivita.

Dalším velice významným podkladem k vytvoření studie byla analýza městské zeleně (viz schéma 5 na straně 40) a veřejného mínění místních obyvatel (viz strana 47). Areál Dómského pahorku je svou lokalizací i rozlohou velice atraktivním místem, které je v samotném historickém centru města, tudíž je atraktorem jak pro místní obyvatele, tak pro cizí návštěvníky města. Zeleně v samotném historickém centru města není mnoho, z tohoto důvodu by zveřejnění prostor na Dómském pahorku ocenili místní občané, kteří by uvítali zveřejnění právě velké zahrady naproti biskupské rezidenci, což vyplývá i z dotazníků (viz strana 47).

Návrhem se mění funkce některých prostorů, Dómské náměstí má funkci průchozího bodu a zároveň funkci shromažďovací, ale k tomu není celý areál přizpůsobený. Vlastník si ani nepřeje, aby měl prostor funkci pobytovou. Z tohoto důvodu by zveřejnění právě velké zahrady (obr. 90), která aktuálně nemá funkci žádnou, přebralo funkci pobytovou a zároveň reprezentativní vůči charakteru celého areálu.

Studie se dále zabývá prostory neveřejnými, kterými jsou jednotlivé dvory u budov na Dómském náměstí, soukromé zahrady za kanovníckými domy, soukromé zahrady probošta a biskupa a čestný dvůr před biskupskou rezidencí. Jsou to převážně prostory jižně od katedrály, které zůstávají běžným návštěvníkům nepřístupné.

Z hlediska funkcí jsou tyto neveřejné prostory pozměněny oproti stávajícímu stavu, kdy se jedná většinou o opuštěné plochy, které nemají žádné využití. Dvůr proboštsví, který je aktuálně pouze travnatou plochou bez jakéhokoliv využití je nově navržen jako parkovací plocha. Jednotlivé malé dvory u úřadu, které nemají využití jsou koncipovány jako dvory s pobytovou funkcí právě pro zaměstnance jednotlivých úřadů.

Zahrady za kanovníckými domy jsou ve velice špatném technickém stavu, tak jako samotné kanovnícké domy. Po zrekonstruování domů by bylo vhodné byty pronajmát jako ubytovací zařízení pro hosty areálu nebo pro návštěvníky města. Zahrady by měly zůstat v pravidelném rastru jak tomu bylo v minulosti, což dokládá obr. 37 na straně 30.

obr. 88. veřejné prostory v areálu

obr. 89. neveřejné prostory v areálu

obr. 90. nově zveřejněná zahrada

5. 2. 2. PŮDORYSNÉ ŘEŠENÍ

VIZUALIZACE 1 - axonometrie celého areálu

LEGENDA

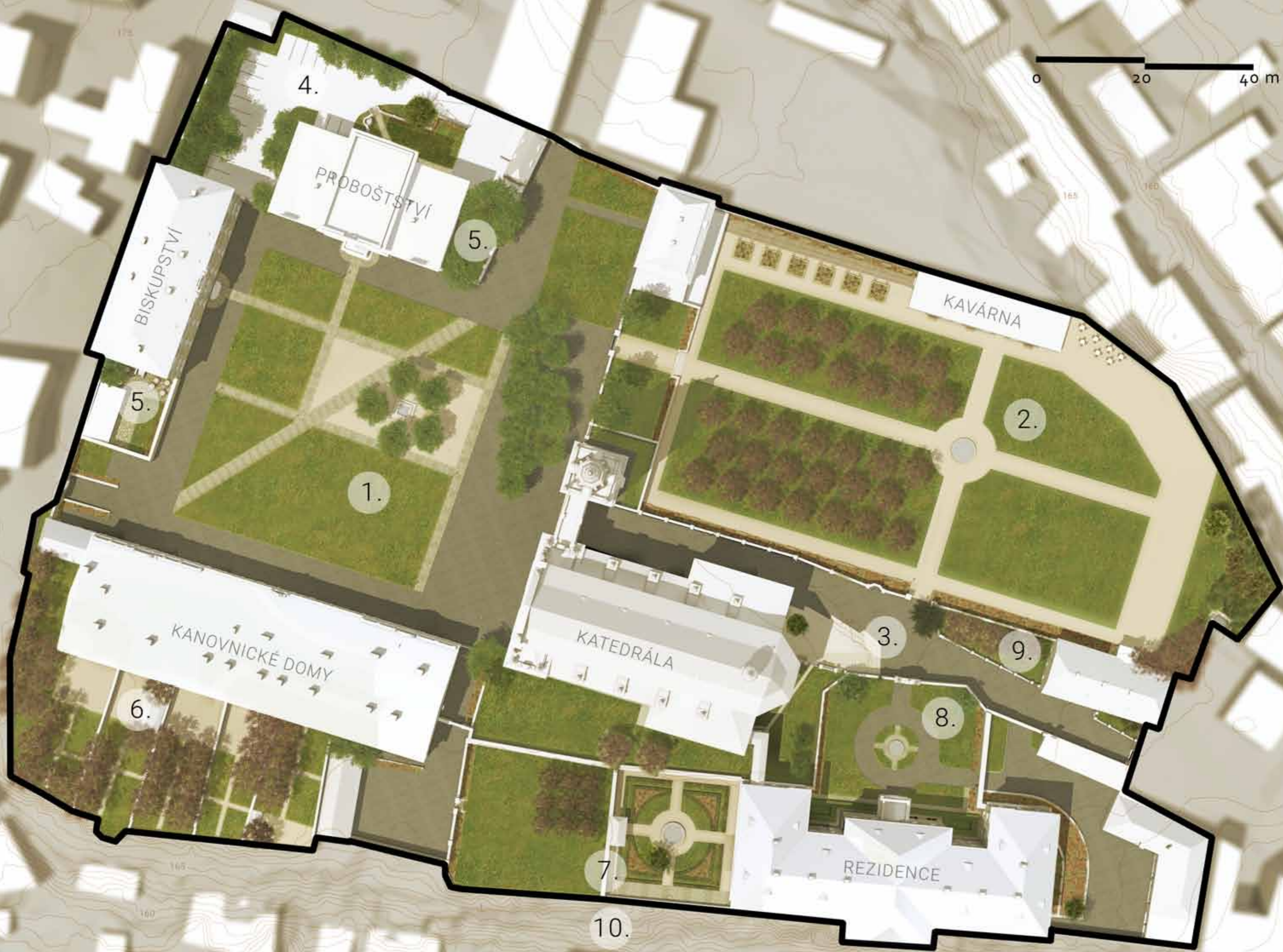
	travnatá plocha		vodní prvek
	dlažba - štět		schodiště
	dlažba - cihla historická		zdi
	mlat		domy
	stromy		hranice řešeného území
	ovocné stromy		posezení
	dřevěné záhony		střížené plůtky
	trvalkové záhony		vrstevnice

VEŘEJNÉ PROSTORY

- 1 DÓMSKÉ NÁMĚSTÍ
- 2 VELKÁ ZAHRADA
- 3 MÁCHOVA ULICE

NEVEŘEJNÉ PROSTORY

- 4 DVŮR ZA PROBOŠTSTVÍM
- 5 DVORY U ÚŘADŮ
- 6 ZAHRADY U KANOVNICKÝCH DOMŮ
- 7 SOUKROMÉ ZAHRADY
- 8 ČESTNÉ NÁDVOŘÍ BISKUPSKÉ REZIDENCE
- 9 SOUKROMÝ DŮM
- 10 VINICE VE SVAHU

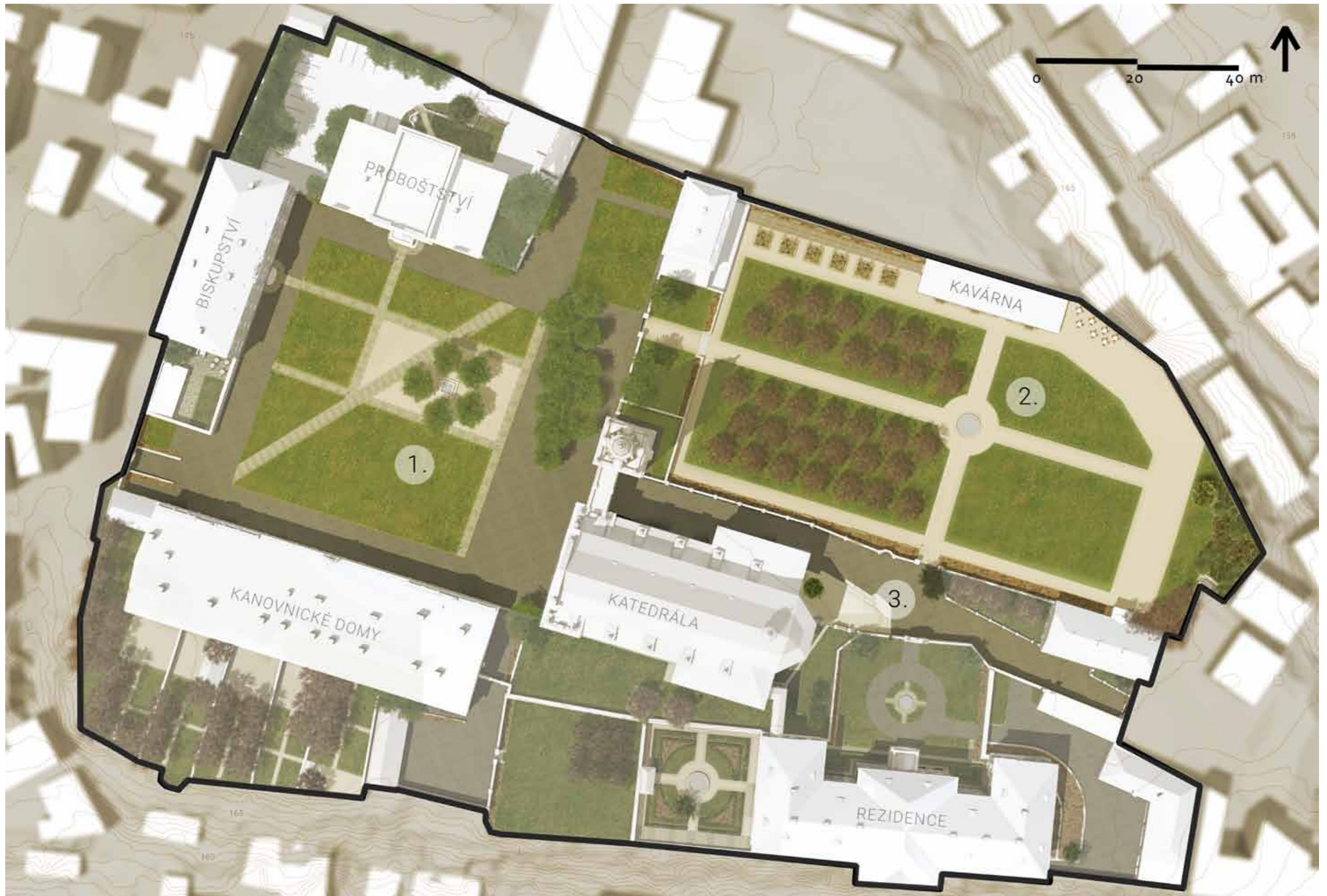
5. 2. 3. VEŘEJNÉ PROSTORY

VIZUALIZACE 2 - Dómské náměstí, axonometrie

DÓMSKÉ NÁMĚSTÍ(1) - Aktuální stav Dómského náměstí je pouze provozním řešením, které sice ctí tyto směry, avšak nenabízí nic jiného. Na Dómském náměstí chybí veškerý mobiliář a je zde použito několik typů povrchů (viz analýza pasportu zeleně v kapitole 5.1.15 na straně 39). Celé náměstí je místem, kde projde za den několik lidí, podívají se na architektonicky významné budovy, místní projdou náměstím a všichni odcházejí. Prostor zcela postrádá nějaký prvek nebo místo, které by návštěvníkovi nabídlo plochu k pobytu nebo alespoň krátkému setrvání na místě. Koncepce Dómského náměstí je jednoduchým řešením, které vychází hlavně z provozních vztahů, které jsou limitujícím faktorem celého prostoru. Tyto hlavní směry jsou abstrahovány a geometrizovány v jeden kompaktní celek. Dómské náměstí mělo vždy funkci hlavně shromažďovací a tuto funkci by si mělo zachovat a měla by se podpořit. Z tohoto důvodu není travnatá plocha centricky umístěna do středu areálu, ale je od dominantní katedrály v dostatečné vzdálenosti a vytváří tak prostor právě pro shromáždění lidí před katedrálou, když si to situace žádá. Jedná se například o obřady, koncerty nebo tyto zpevněné prostory mohou být využívány v rámci farmářských trhů. Volný a hlavně reprezentativní prostor vzniká i u nově vytvořeného hlavního vstupu do velké zahrady.

Středová travnatá plocha je od historických staveb v dostatečné vzdálenosti a nechává tak vynít jejich majestátnost a nepotlačuje je, což je pro daný areál velice důležité. Travnatá plocha je rozčleněna cestami, které jsou vytvořené na základě hlavních provozních tahů na Dómském náměstí. Všechny tyto cesty jsou vytvořené z historické cihlové dlažby. Každá travnatá ploška se ke středu mírně zvedá, aby nepůsobily ploše. Po konzultaci s odborem památkové péče jsou všechny tyto centrální cesty navrženy z historické cihlové dlažby, která bude přeskládána a v patřičné kvalitě doplněna o dlažbu novou. V centrální části travnaté plochy vznikne pobytová plocha, která bude vytvořena z mlatu. Centrum této plochy je umístěno pod korunami kruhovitě uspořádaných stromů s centrálním vodním prvkem. Vodním prvkem je čtvercovitá kašna, která je prvkem novodobým, nikoliv historizujícím. Pískovcová kašna je odkaz na vodní prvek, který na tomto místě mohl být v minulosti, na což odkazuje obr. 47 na straně 28. Kašna má dva schodišťové stupně, které jsou určeny k sezení a pobytu. Dále jsou zde umístěny tři lavičky, které doplňují chybějící mobiliář na Dómském náměstí s výhledem na historickou cennou architekturu kanovníckých domu a katedrály. Jako odkaz minulosti je zde zachována kruhovitě uspořádaná skupina lip a stromořadí, které rozbíjí pravidelnost a striktnost celého prostoru. Tato alej uvozuje návštěvníka na nejvýznamnější prvek Dómského náměstí, na katedrálu. Po obvodu celého Dómského náměstí je použita čedičová štětová dlažba, která je typická v celém městě a která je v současné době nejvíce používaná na samotném Dómském náměstí. Stávající inženýrské sítě na Dómském náměstí jsou vedeny pouze po obvodu pod zmiňovanou čedičovou dlažbou (viz. schéma 8). Osvětlení celého prostoru zůstává stávající v podobě historizujících lamp, které jsou po celém městě a které se zrenovují nenápadnou barvou.

VIZUALIZACE 3 - Dómské náměstí, od západního vstupu

VIZUALIZACE 4 - Dómské náměstí, vodní prvek

SCHÉMATICKÝ ŘEZ DÓMSKÝM NÁMĚSTÍM

±0.000 172 m n. m.

0 5 10 15 20 25 m

VELKÁ ZAHRADA (2) - Velká zahrada je aktuálně bez funkce a náplně. Je to zahrada částečně užitková, kde je pár ovocných stromů a pěstují se zde stromy rodu *Thuja*. Nové tvarosloví této zahrady je dáno především obvodovými zdmi a dvěma hlavními osami, které vychází z hlavních vstupních bran. Z Dómského náměstí je to podélná osa, která je tou hlavní osou. Podélná osa začíná na první terase, která pískovcovými schody přechází v nižší terasu vlastní velké zahrady. Vrchní část slouží jako vstupní prostor zahrady, který je ozvláštňen o trvalkové záhony s travinami a cibulovinami. Záhon zároveň slouží i jako pocitová bariéra. Podélná osa je zakončena travnatou plochou s dominantní lípou a keřovou výsadbou. Tato keřová výsadba je navržena účelově, aby zakryla nevzhledný dům na konci této podélné osy.

Od prostoru u biskupské rezidence je to osa příčná, která protíná osu podélnou a v místě jejich křížení je umístěn centrální vodní prvek v podobě kruhové novodobé pískovcové kašny, která je vhodná k posezení a relaxaci. Příčná osa je zakončena stavbou, která je navržena jako kavárna. Tato kavárna je postavena na základech původního domku, který se nachází v zahradě, avšak není architektonicky nijak cennou stavbou. Posezení vedle kavárny u severovýchodní stěny je nejdůležitějším prvkem celé zahrady. Jedná se o místo, které by mělo sloužit jako nová vyhlídka na významné stavby v historickém centru města. Z této vyhlídky je velice cenným pohledovým bodem právě celá tato velká zahrada. Z tohoto důvodu je velice důležité, aby venkovní posezení u kavárny zůstalo nezastřešené a zabránilo se nevhodnému používání prvků proti slunci.

Příčná osa dělí zahradu na dvě části. Na část, kde se nachází ovocný sad a na část travnatou. Obě dvě plochy slouží hlavně jako pobytové, jedna je pod korunami ovocných stromů a druhá pro pobyt na slunci. Obě travnaté plochy by měly pod automatickou závlahou, aby nedocházelo k jejich poškozování a tím pádem i poškozování celkového pohledu právě z vyhlídky Kalich.

Hlavní posezení je záměrně navrženo pouze v obvodové severní a jižní části zahrady. Je koncipované právě pro pohledy do zahrady.

Podél severní zdi je vytvořena kovová konstrukce na popínavé růže. Konstrukce je vytvořena nad dřevěnou terasou, která vede až do zmiňované kavárny. Před konstrukcí s popínavými růžemi jsou vytvořené čtvercové, dřevěné a vyvýšené bylinkové záhony, které spolu s popínavými růžemi mohou vytvářet trvalou expozici. Konstrukce by se dala využít i na révu vinnou, avšak ta je navržena v soukromých zahradách a na jižní straně pod kamennou hradbou.

Podél jižní zdi této velké zahrady je rabatový trvalkový záhon, který je ozdobou celého prostoru. Zahrada by měla být veřejnosti přístupná s omezeným režimem provozu, který bude dán provozní dobou kavárny. Osvětlení je v této zahradě navrženo pouze podél jižní zdi. V zahradě je dále umístěno scénické osvětlení, které má navodit příjemnou atmosféru, avšak neslouží účelově.

Do kavárny bude muset být přivedena elektřina, voda a odpady z ulice Máchova od biskupské rezidence.

VIZUALIZACE 4 - velká zahrada, pohled od kavárny na katedrálu

VIZUALIZACE 5 - pohled na velkou zahradu z vyhlídky Kalich v centru města

VIZUALIZACE 6 - velká zahrada, podélná osa zahrady

VIZUALIZACE 7 - velká zahrada, pohled na kavárnu s bylinkovým záhonem a konstrukcí na popínavé růže

VIZUALIZACE 8 - velká zahrada, rabatový záhon podél jižní zdi

SCHÉMATICKÝ ŘEZ VELKOU ZAHRADOU

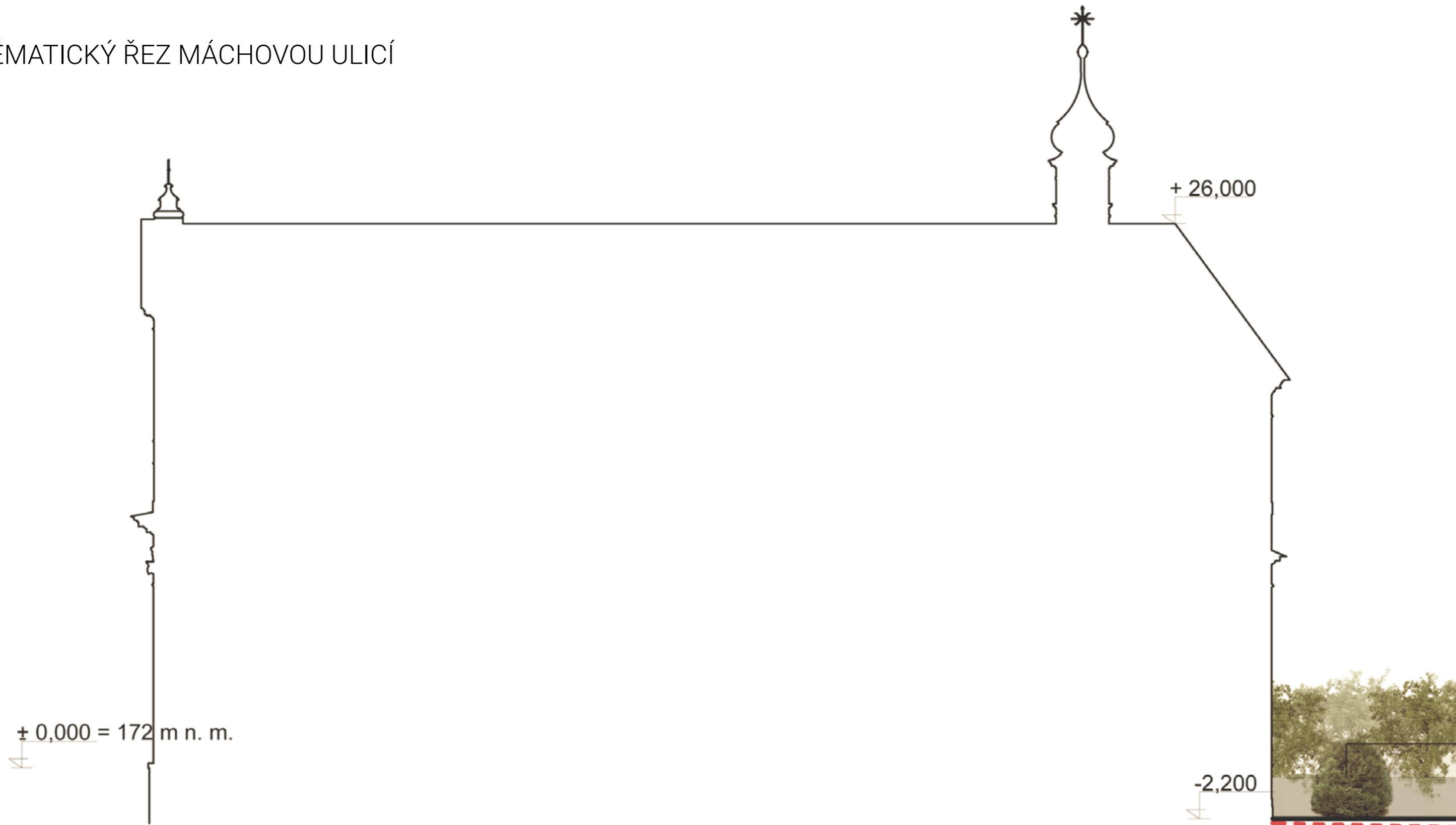

MÁCHOVA ULICE (3) - Prostor Máchovy ulice působí velice stísněným dojmem, hlavně v části mezi biskupskou rezidencí a velkou zahradou. V ulici není téměř žádná vegetace a prochází se mezi zdmi, které navozují právě stísněnou a nepříjemnou atmosféru. Zároveň prostor dostává novou funkci před prostorem biskupské rezidence i nového vstupu do zveřejněné velké zahrady. Návrh počítá s odstraněním zdi mezi biskupskou rezidencí a katedrálou. Výstavba této zdi je s největší pravděpodobností datována na 70. až 80. léta 20. století. Zeď nelogicky odděluje jednoho vlastníka. Zeď je vysoká a není prostupná žádnou brankou, tudíž se majitel, tedy Biskupství litoměřické, nedostane na svůj pozemek, který je i za vysokou zdí. Na tento pozemek může vstoupit pouze po odemčení brány mezi kanovníckými domy a katedrálou, která je ovšem jiného vlastníka. Je tedy logické, aby zeď byla odstraněna. Tím vznikne vzdušnější a větší prostor okolo východní části katedrály a zároveň zde bude odhalen původní vzdušný plot, který je za vysokou zdí, a který odděluje pozemky dvou vlastníků. Výškový rozdíl, který vzniká mezi těmito prostory bude překonán schody, které se ztrácejí v terénu (vizualizace 9). Prostor je podpořen stávajícím keřem *Taxus baccata*, který bude ostříhán do pravidelného tvaru a bude dostatečně reprezentativní danému místu. Přes zeď velká zahrady bude do Máchovy ulice vstupovat vegetace v podobě popínavých rostlin, které budou přepadat z rabatového záhonu za zdí. I tento důležitý krok, stejně jako zbourání zdi, byl konzultován s odborem památkové péče, podle nichž návrh prostoru prospěje

VIZUALIZACE 9 - Máchova ulice, pohled na schodiště na základech původní zdi

SCHÉMATICKÝ ŘEZ MÁCHOVOU ULICÍ

5. 2. 4. NEVEŘEJNÉ PROSTORY

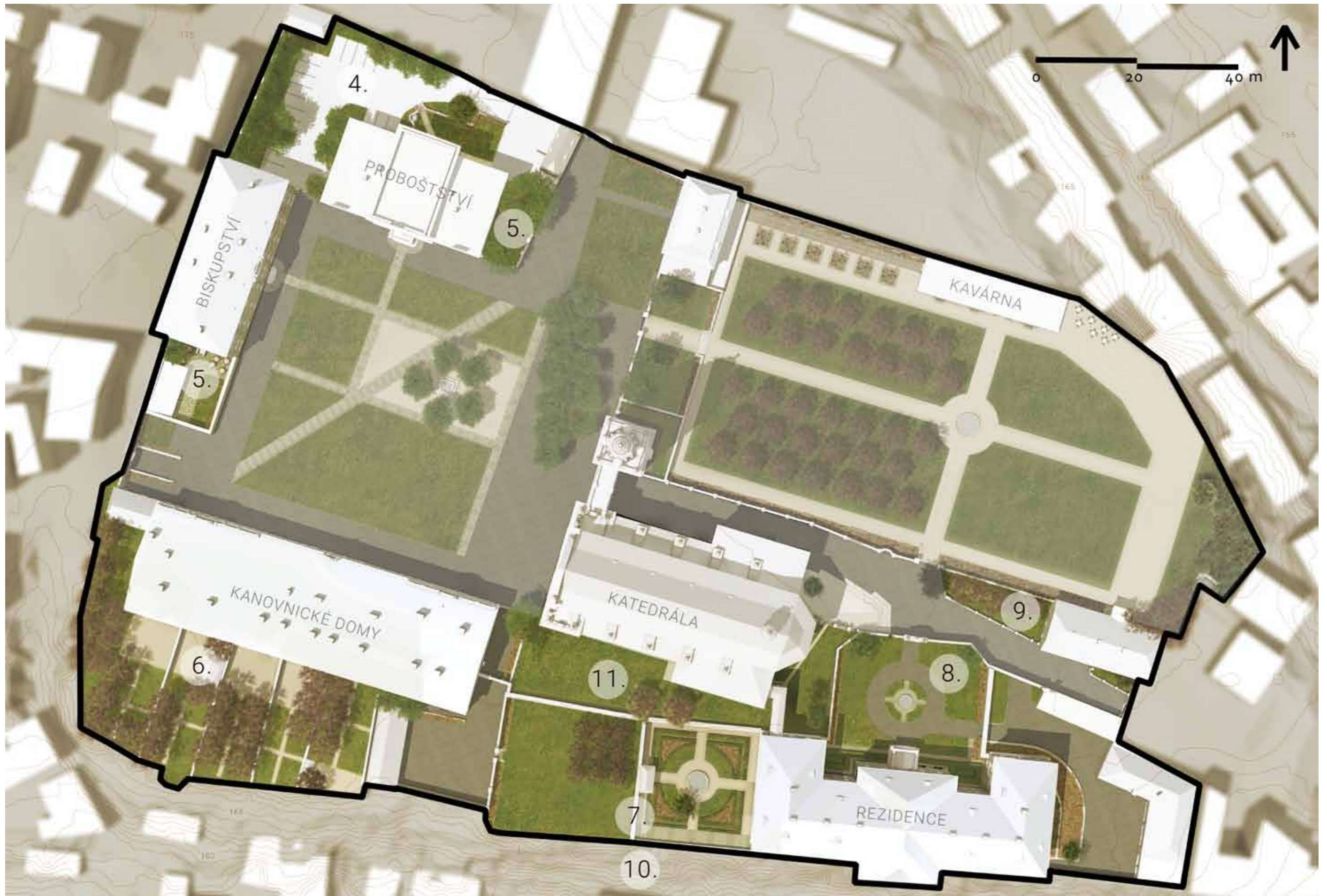

VIZUALIZACE 10 - dvůr biskupství

DVŮR ZA PROBOŠTSTVÍM (4) - Dvůr je koncipovaný jako parkovací pro vlastní uživatele Dómského náměstí. Prostor je rozdělen na dvě terasy s nájezdovou rampou, která je umístěna u severní hranice pozemku. Kapacita parkování je minimálně 23 míst na vrchní terase. Na úkor dalších parkovacích míst jsou v prostoru ponechána volná místa na travnatou plochu s nově vysázenými stromy. U nájezdové rampy na vyšší terasu je ponechán vzrostlý *Taxus baccata*, který je výraznou dominantou prostoru. Zídka, která odděluje obě výškové úrovně stávající, pouze se v ní vytvoří zmiňovaná rampa. Nižší terasa zůstává bez parkovacích míst. To je hlavně z důvodu ponechání vzdušnějšího prostoru u vstupu do budovy, i když se jedná pouze o vstup technický. Prostor zůstává zatravněn s cihlovou cestičkou, která vede od vstupu ke schodišti na druhou rampu. Pod zídkou je umístěn trvalkový záhon, který vytvoří prostor u vstupu do budovy více reprezentativní. Vjezd do této parkovací zóny zůstává umístěn na stejném místě. Z provozního hlediska je vhodné, aby se ve zdi, umístěné mezi budovami biskupství a proboštství, probourala branka, kterou by bylo možné projít na Dómské náměstí.

DVORY U ÚŘADŮ (5) - Dvory jednotlivých (vizualizace 10) úřadů jsou v aktuálním stavu bez funkce, údržby a náplně. Je nutné jim pozměnit náplň a přizpůsobit je nové funkci. Dvory jsou od samotného Dómského náměstí odděleny zdí nebo plotem. Díky tomu se jedná o prostor intimní s krásným výhledem na historické stavby. Jsou navrženy hlavně pro pobyt a užívání zaměstnanci jednotlivých úřadů. Dvůr biskupství je od samotného Dómského náměstí oddělen vysokou zdí. Jsou v něm dva polorozpadlé nevyužívané hospodářské přístavky. Návrh počítá s rekonstrukcí jednoho přístavku jako zázemí pro mobiliář. Druhý přístavek bude odstraněn a na jeho základech bude vytvořena travnatá plocha s trvalkovým záhonem podél zdi. Dvůr proboštství bude sloužit stejnému účelu.

SOUKROMÉ ZAHRADY ZA KANOVNICKÝMI DOMY (6) - Soukromé zahrady u kanovnických domů i se samotnými domy jsou ve velice špatném technickém stavu. Domy mají narušenou statiku a je potřeba, aby prošly kompletní rekonstrukcí. Po rekonstrukci by bylo vhodné uvažovat nad pronájmem jednotlivých bytových jednotek pro návštěvníky areálu, hosty nebo jako ubytovací zařízení. Navržený pravidelný rastr jednotlivých zahrad abstrahuje a geometrizuje historickou podobu zobrazenou na obr. 37 na straně 30. Každá zahrada je rozdělena na plochu pobytovou a užitkovou. Stromy jsou v jednotlivých zahradách navrženy tak, aby utvářely celistvou kompaktní skupinu, avšak musí být zvoleny stromy nižší, kompaktnější z důvodu zachování přehlednosti prostoru a výhledů na řeku Labe a její okolí. Zároveň nesmí být narušeny pohledové vazby z okolí na kanovnické domy, které utváří významnou pohledovou dominantu. Každá zahrada je intimním prostorem k danému domu a nejsou vzájemně propojeny.

ZAHRADA BISKUPA A PROBOŠTA (7) (vizualizace 11)

Obě zahrady vychází z požadavků jednotlivých vlastníků. Každý klade na svou zahradu jiné požadavky v otázkách vzhledu, užitku ale i provozu a intimity. Zahrada biskupa bude více reprezentativní a formální. Aktuální úprava zahrady je novodobá. V jejím centru je umístěna socha, ke které se sbíhají ze 4 směrů cihlové cesty. Do zahrady je vstup ze sala terrena, kde biskup přijímá návštěvy. Zahrada by měla sloužit právě i pro čestné návštěvy. Zároveň by měla vytvářet intimní a soukromý prostor pro biskupa. Je zde umístěn altán, v jehož níce vznikne pobytová lavice s polštáři. Celá zahrada je koncipována centricky, kdy v jejím středu je umístěn vodní prvek v podobě kruhové kašny. Okolo kašny jsou buxusové plůtky pravidelně stříženy, mezi nimiž jsou plochy trvalek s cibulovinami. Po obvodu jsou zdi s nikami, které jsou ve špatném technickém stavu. Návrh počítá s jejich rekonstrukcí. Před zdmi je vytvořen smíšený záhon keřů, trvalek, bylinek, okrasných trav a cibulovin. U sloupů jednotlivých nik je vysazená vinná réva, která zde zastává funkci užitkovou, ale i okrasnou. Původní cihlová dlažba bude přeskládaná z centrální části na část, která uvozuje vstup do biskupské rezidence a vymezuje tak část zahrady, která je koncipována jako vyhlídka do okolní krajiny. Jako odkaz stop minulosti jsou v zahradě ponechány významné dřeviny jako je *Magnolia* a *Taxus*.

Zahrada probošta má zcela odlišný charakter. Jedná se o zahradu kompozičně a tvarově jednodušší. Toto tvarosloví opět vychází z charakteru daného místa, kdy zahrada probošta je jednodušší a navazuje na hospodářské zázemí u kanovníckých domů. Aktuálně je zahrada neudržovaná a nacházejí se v ní ovocné dřeviny s dominantním *Juglans nigra*. Navržená zahrada je prostá v travnaté ploše s pravidelným rastrem ovocných stromů, které utvářejí decentrický menší čtverec v ploše zahrady. Posezení je v uctivé vzdálenosti pod korunami stromů. Zeď oddělující zahradu od hospodářského zázemí je aktuálně polorozpadlá. Je nutné ji dozdít aby byla zachována intimita zahrady. Podél zdi je navržen opět záhon smíšený z menších keřů, bylinek, trvalek a pro jarní efekt doplněn o cibuloviny.

Čestné nádvoří rezidence, hospodářské zázemí-parkování (8) (vizualizace 12)

Při vstupu do soukromého prostoru před rezidencí, jsou za bránou umístěny dva nevýznamné drobné hospodářské přístavky, které nemají funkci a ani využití. Zároveň za zdí, která odděluje čestné nádvoří a hospodářské zázemí je umístěn další přístavek, který slouží k ukládání nepotřebných věcí. Z koncepčního a kompozičního hlediska s těmito nevýznamnými stavbami v návrhu není dále počítáno.

V hospodářské části biskupské rezidence jsou stodoly, které dnes nejsou využívány. V návrhu je počítáno se zachováním charakteru těchto staveb, ale jejich funkce je pozměněna a stavby jsou přizpůsobené hlavně k parkování a jako technické a hospodářské zázemí. Záhon, který je

VIZUALIZACE 11 - axonometrie - soukromé zahrady vlevo probošta, vpravo biskupa

podél východního křídla biskupské rezidence bude sloužit pro hospodyně rezidence. Záhon si zachová své aktuální tvarosloví a bude vyspraven a vytvořen do dvou výškových úrovní. V záhonu se zachovávají vzrostlé keře *Taxus baccata* a bude doplněn o užitkový a okrasný sortiment rostlin. Prostor samotného čestného nádvoří je tvořen centrálním vodním prvkem, okolo kterého jsou cesty z historické cihlové dlažby a travnatá plocha. Po obvodu zdí vymezujících čestné nádvoří je vytvořen smíšený záhon, který zdobí celý prostor. U zdi se vstupní branou jsou navrženy dva stromy, které uvozují hlavní vstup do prostoru rezidence a které jsou patrné na historických snímcích obr. 49 na straně 28.

SOUKROMÉ DOMY (9) - V neposlední řadě se v areálu nacházejí dva domy, jejichž vlastníkem je Biskupství litoměřické. Návrh počítá s jejich rekonstrukcí a nabídnutí k pronájmu. Dům č.p. 12, který je na samotném Dómském náměstí bylo vhodné pronajmout jako kanceláře nebo nějaké služby. Dům č.p. 2 u východní brány by bylo vhodnější pronajmout jako dům na bydlení s vlastní soukromou užitkovou zahradou.

SVAH POD REZIDENCÍ (10) - Prudký svah pod jižní kamennou hradební zdí postupem času zarostl sukcesivními společenstvy. Koncepční studie počítá se změnou funkce, kdy by ze zarostlého svahu vznikla terasovitá vinice, a kterou by byl volný přístup jako tomu je na straně u historického centra města, kde jsou zrekonstruovaná historická opevnění s vyhlídkou právě na Dómský pahorek. Litoměřicko je nejznámější severočeskou vinařskou oblastí a zároveň se město co nejvíce snaží prosazovat v oblasti vína. Proto i církevní areál by mohl mít svoji vinici a vyrábět vlastní víno přímo z Dómského pahorku a tím se buď reprezentovat nebo propagovat.

PROSTOR OKOLO KATEDRÁLY (11) - Během vypracování práce se uvažovalo o zveřejnění jižní strany katedrály, avšak po pečlivém zvážení a prostudování všech kladů a záporů bylo od tohoto kroku upuštěno. Celá jižní strana od katedrály zůstala prostorem soukromým. Je to hlavně z důvodu pocitu bezpečnosti a intimity pro jednotlivé soukromé zahrady probošta a biskupa a zabránění zvýšenému provozu nad jejich soukromými, pobytovými zahradami. I přesto autorka doporučuje tyto prostory zpřístupnit v rámci otevřených dnů areálu nebo při příležitosti případných oslav konaných na Dómském pahorku. Prostory okolo katedrály bývaly v minulosti veřejnosti přístupné, a proto by bylo vhodné je nechat přístupné alespoň jednou za rok, kdy se uspokojí zvědavost jak místních občanů, tak návštěvníků města. Zároveň by v těchto dnech návštěvníci mohli přes zeď nahlédnout i do zcela soukromých zahrad biskupa a probošta, které jsou jinak zcela uzavřené.

VIZUALIZACE 12 - axonometrie, Máchova ulice a biskupská rezidence

6. DISKUZE

Návrh obnovy daného areálu by měl vycházet z důkladného poznání okolí a samotného řešeného území. To jsou základní pilíře úspěšného návržení koncepční obnovy. Zároveň je velice důležité seznámit se s požadavky vlastníka, ty naplnit, a s požadavky návštěvníka, těm vyjít vstříc. Není možné naplnit očekávání všech dotčených osob nebo orgánů, ale návrh by měl vycházet z těch nejdůležitějších, ty interpretovat a aplikovat je v konceptu.

Velice důležitou otázkou, do jaké hloubky by měl návrh vycházet z historických podkladů. Vždy záleží na autentičnosti daného místa. Řešený areál Dómského pahorku má velice významnou historickou stopu a z toho důvodu se návrh opírá právě o doložené historické mapy a historická zobrazení. V areálu neproběhl žádný řádný archeologický případně stavebně-historický průzkum, který by mohl lépe podchytit problematiku místa a zodpovědět otázky, které při psaní práce nebyly zodpovězeny, a které byly pouze odhadnuty.

Práce přináší nezaujatý pohled na Dómský pahorek a vytváří komplexní přehled současného stavu církevního areálu. Veškeré zpracované analýzy a rozborů jsou individuálním vyhodnocením, kterým autor získal základní informaci o stávající situaci. Je nutné k nim takto přistupovat.

Práce přichází se zcela novým využitím velké zahrady naproti rezidenci. Tento krok zveřejnění, dnes nevyužívané zahrady, je zcela zásadním v celé práci. Zpřístupněním zahrady se stane areál součástí veřejné zeleně ve městě a bude tak povýšen na zcela jinou úroveň jak v návštěvnosti, tak oblíbenosti. Zveřejnění této zahrady je podloženo místními obyvateli, kteří by o zpřístupnění zahrady stáli, ale i vlastníkem pozemku, tedy Biskupstvím litoměřickým. Zároveň bylo řešení konzultováno s místně příslušným odborem památkové péče, který proti návrhu neměl námítky a jak zveřejnění zahrady, tak další úpravy nebyly v rozporu s jejich požadavky a plány. Jediný rozpor s odborem památkové péče byl shledán v tvarosloví biskupovi soukromé zahrady. Konfliktem se zde stalo využití zahrady, kdy podle autorky by měla zahrada sloužit výhradně pro potřeby biskupa a dle odboru památkové péče by zahrada měla sloužit potřebám biskupa i hospodyň, kdy by zahrada zastávala částečně i funkci užitkovou. To dle autorky nepřipadá v úvahu a užitkovou plochu určil v části, která je blíže kuchyni a nachází se v hospodářské části u východního křídla rezidence.

Velkou otázkou si autorka musela položit ve chvíli kdy řešila, které části areálu by měly zůstat veřejné, a které by měly zůstat veřejnosti nepřístupné. Z historických podkladů bylo čitelné, že prostor okolo katedrály byl celý volně přístupný. V původní koncepci autorka počítala se zveřejněním těchto prostor (jižní část okolo katedrály). Záměrem bylo nechat celý prostor volně průchozí. Avšak tato varianta je velice otevřená návštěvníkům areálu, ale už omezuje biskupa a probošta. Ti do zahrady chodí relaxovat,

rozjímat a odpočívat a ve chvíli, kdy by se prostor zveřejnil a zvýšil se okolo katedrály provoz, tak by to omezovalo oba vlastníky. Z tohoto důvodu bylo od původního návrhu zveřejnění jižní části u katedrály ustoupeno a návrh zveřejňuje pouze velkou zahradu naproti rezidenci.

Velikým zásahem do prostoru je odstranění zdi mezi biskupskou rezidencí a katedrálou, avšak jak ukazují vizualizace, tento zásah prospěje nejen prostoru, ale i vlastníkovi pozemku. Zároveň tímto krokem není nikdo omezen ani poškozen a není to v rozporu s podmínkami odboru památkové péče.

Biskupství litoměřické si v loňském roce otevřelo ve městě vlastní malý pivovar. Nabízí se možnost využít vinici pod jižní hranicí areálu a nově navržený ovocný sad ve velké zahradě k výrobě produktů a vlastní prezentaci celého církevního areálu.

7. ZÁVĚR

Velice významnou roli v návrhu obnovy zahrad v církevním areálu na Dómském pahorku v Litoměřicích hrají odkazy a stopy do minulosti, se kterými se v návrhu počítá. Analýzami bylo potvrzeno, že potenciál areálu je vysoký, a to jak v rámci areálu, tak v rámci celého města. Velice důležité je nepotlačit charakter místa, jen ho dotvořit. Jednotlivé prostory v celém areálu hrají svou roli a bylo by vhodné tuto funkci dát i místům, která ji nemají, postrádají ji a podle toho tak i vypadají.

Důležité je uvědomit si, že historické prvky v areálu jsou natolik cenné a charakteristické pro dané místo, že změna funkcí jednotlivých ploch je nesmí ohrozit ani omezit. Snahou autorky bylo přistupovat k prostoru co možná co nejcitlivěji a konkrétní místa změnit hlavně z provozního a funkčního hlediska. Náplň prostoru určuje jeho další způsob využívání, obhospodařování a vztah okolí k němu.

Velice důležité je rozdělení prostor na zóny soukromé a veřejné. Intimita těchto zón je dána především uzavřeností areálu jako celku, ale i orientací zahrad na jih, kde stojí na vysokém ostrohu nad řekou Labe. Oproti tomu zahrada naproti rezidenci je zahradou, která postrádá funkci, náplň a dnešním stavem je určena pouze k pravidelné údržbě, ale žádnému užitku. Právě její zveřejnění prospěje jak propojenosti a provázání areálu s městem, tak i ke zvýšení atraktivity celého areálu.

Když se autorka zeptala obyvatel z Litoměřic na Dómské náměstí, setkala se s nejčastější odpovědí: „Na Dómské náměstí? A co bych tam dělal? Vždyť si tam nemám ani kam sednout.“ To je asi největší problém areálu. Pokud má tendenci se stále více otevírat veřejnosti, musí k tomu být i přizpůsoben. Zároveň by mělo být snahou vlastníků se nějakým způsobem propagovat, což je uskutečněno návrhem vytvářet vlastní produkty z nově zveřejněné zahrady, která by sloužila jako pobytová, reprezentativní i užitková.

8. SOUHRN, KLÍČOVÁ SLOVA

SOUHRN

Význam církevního areálu určuje jeho významná poloha v rámci města, ale i jeho odkaz na minulost, který je znatelný již při vstupu do areálu. Práce obsahuje návrh koncepčního řešení obnovy jednotlivých prostor církevním areálu Dómského pahorku v Litoměřicích. Koncepční studie přichází s řešením stávajících problémů, které se v areálu vyskytují a snaží se je eliminovat. Zároveň vytváří prostor, který by měl splňovat podmínky všech dotčených uživatelů, a který je dostatečně reprezentativní k historickému charakteru a jedinečnosti místa. Návrh ctí historické prvky a stopy v celém areálu a dále s nimi pracuje tak, aby je nenarušil, ba naopak, aby je více podpořil. Dómský pahorek je v konceptu více začleněn a propojen s historickým centrem města a stane se jeho nedílnou součástí. Zároveň se stane dalším ostrovem zeleně v rámci historického jádra města.

Část teoretická je zaměřena obecně na stručný literární přehled problematiky, která úzce souvisí s daným tématem obnov zahrad, které jsou součástí většiny historických církevních areálů.

Analytická část se zabývá vlastními terénními průzkumy, jejichž výsledky jsou dále interpretovány a jsou z nich vyvozené závěry, na jejichž základech je postavena koncepce obnovy prostoru v návrhové části práce.

Vhodnost a funkčnost koncepční studie je prokázána na perspektivních pohledech, které jsou součástí diplomové práce. Tyto pohledy přehledně ukazují navrhovaný stav řešeného areálu.

KLÍČOVÁ SLOVA

zahrada, obnova, historická zahrada, církevní areál,

RESUME, KEY WORDS

RESUME

The significance of an ecclesiastical complex is determined by its significant position within a city, but also its link to the past, which is noticeable upon entering the premises. The thesis contains a project of a conceptual layout of the reconstruction of the individual premises of the ecclesiastical complex Dómský pahorek in Litomerice. The conceptual study comes up with solutions to existing problems that occur in the area and try to eliminate them. It also creates a space that should meet the conditions of all the users and which is sufficiently representative for the historical character and uniqueness of such a place. The project respects the historical elements and tracks throughout the complex and work with them so that they are not violated, but rather the other way around, to support them even more. In the project, Dómský pahorek is more integrated and connected to the city's historic centre and will become its integral part. At the same time, it will become another green space within the historic city centre.

Theoretical part is focused generally on a brief literature overview of the issue, which is closely related to the given topic of reconstructions of gardens that form part of most historic ecclesiastical sites.

The analytical part deals with its own field surveys, whose results are then interpreted and the conclusions are drawn, upon which the concept of reconstruction of the area in the project part is built.

The suitability and functionality of the conceptual study is demonstrated in perspective views, which are part of the master's thesis. These views clearly show the proposed state of the discussed complex.

KEYWORDS

garden, reconstruction, historic garden, ecclesiastical complex,

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

TIŠTĚNÉ ZDROJE

BAROŠ, Adam, BAROŠOVÁ, Ivana, BOČEK, Stanislav, et al. Metodika pro výběr vhodných druhů dřevin a bylin pro venkovská sídla: certifikovaná metodika VÚKOZ. Průhonice: [Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví], 2014, 87 stran. ISBN 9788087674048.

BROUČEK, Stanislav, JEŘÁBEK, Richard (eds.). Lidová kultura: národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze a Ústav evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Mladá fronta, 2007, 3 sv. ISBN 9788020414502.

BULÍŘ, Pavel, BAROŠOVÁ, BAROŠ, Adam. Evidence a hodnocení vegetačních prvků v památkách zahradního umění: certifikovaná metodika. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., 2015, 50 stran. ISBN 9788087674079.

DOKOUPIL, Zdeněk. Historické zahrady v Čechách a na Moravě. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1957, 67 s., 59 obr.a 1 mp.přil. Česká architektura.

DVOŘÁČEK, Petr. Naše nejkrásnější historické zahrady. Olomouc: Rubico, 2008, 215 s. ISBN 9788073460914.

HÁJEK, Ondřej. Litoměřické skoky časem. Ústí nad Labem: Foto studio H, 2011. ISBN 9788090234970.

HENDRYCH, Jan. Tvorba krajiny a zahrad: historické zahrady, parky a krajina jako významné prvky kulturní krajiny; jejich proměny, hodnoty, význam a ochrana. 2., přepr. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2000, 199 s., [75] l. přil. ISBN 8001031632.

HURYCH, OTRUBA, PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, ŠUBR. Historie zahrad a parků: Historický vývoj zahradních a krajinářských úprav. 2007.

KOTYZA, Oldřich, MIKUŠEK, Eduard, ŠAFRÁNEK, Vlastimil. Litoměřice: turistický průvodce. 2. upravené vydání. Litoměřice: SOS ART, 1999.

KRÜGER, Kristina, TOMAN, Rolf (ed.). Řády a kláštery: 2000 let křesťanského umění a kultury. V Praze: Slovart, 2008. ISBN 9788073911218.

KUČA, Karel. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích. Litoměřice: Biskupství litoměřické, 2011. ISBN 9788026006848.

KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha: Libri, 1998, 952 s. ISBN 808598315X.

KUTHAN, Jiří. Benediktinské kláštery střední Evropy a jejich architektura. Praha: Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2014, 360 s. Opera Facultatis theologiae catholicae Universitatis Carolinae Pragensis. ISBN 9788074223341.

MADAR, Zdeněk. Slovník českého práva: podle stavu k 1. 1. 1999. 2., rozš. a podstatně přeprac. vyd. Praha: Linde, c1999, 924-1781 s. ISBN 8072011502.

OTRUBA, Ivar. Zahradně architektonická tvorba: význačné zahradní a parkové celky. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2000, 87 s., [74, 5] obr. přil. (některé barev.). ISBN 8071574619.

PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, Božena. Historické zahrady, parky a kulturní krajina - Severní Čechy 2003: [sborník vydaný u příležitosti konání odborného semináře ve dnech 24.-26.9.2003 v České Lípě]. Hrdějovice: Agentura Bonus, 2003, 48 s. ISBN 8086802019.

PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, Božena. Specifičnost historických zahrad a parků a její projevy v teorii a praxi. In: . 2003, s. 4-8.

PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, Božena. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vyd. Praha: Libri, 2004. ISBN 8072772791.

PAVLÍK, Milan. Regenerace historických budov, sídel a krajiny, ochrana památek. Praha: České vysoké učení technické, 1998, 329 s. ISBN 8001017974.

PEJCHAL, Miloš, ŠIMEK, Pavel. Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče. Lednice: Tribun EU s.r.o, 2012.

PETRÁŇ, Josef. Dějiny hmotné kultury: vysokoškolská učebnice pro studenty fakult připravujících učitele. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985, 478 s., obr. přil. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

REŠ, Bohumil. Obnova historických zahrad a parků. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2009, 12 s. ISBN 9788087051665.

RIEDL, Dušan. O obnově historických zahrad: zámecká zahrada v Milioticích. 2., dopl. vyd. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně, 2008, 27 s. ISBN 9788086752617.

SZILÁGYI, Klára, MOHÁCSI, Sándor, KOWALCHUK, John, FATSAR, Kristóf (ed.). There is a Garden: Guide to Monastic Gardens. Pannonhalma: mondAT Kft., 2012.

VOREL, Petr. Historický atlas měst České republiky: Litoměřice. Svazek č.1. Redaktor Petr Vorel. Praha: Historický ústav AV ČR, 1996, [12] l. ISBN 8085268353.

VOŠAHLÍK, Aleš. Mezinárodní dokumenty ICOMOS: O ochraně kulturního dědictví. 2001.

WAGNER, Bohdan. Sadovnická tvorba III: Obnova historické zeleně. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986, 103 s.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ADAMOVIÁ, Karolína. PRŮVODCE BRNEM: Vše co potřebujete vědět. Průvodce Brnem: Katedrála sv. Petra a Pavla [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.pruvodcebrnem.cz>

HEŘMANOVÁ, Eva, ČERNÁ, Jitka. Artslexikon [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Metoda_puristick%C3%A1

JANČO, Milan. Zprávy památkové péče: Historické zahrady a parky a jejich obnova z pohledu zahradního archeologického výzkumu. 2009, [cit. 2016-03-25]. Dostupné také z: <http://eshop.npu.cz/download/1259069629/zpp0905358370-janco-zahrady.pdf>

JEŘÁBEK, Petr. Vltava - Labe - Press: Brněnský deník. Brněnský deník: Lidem se otevřou další dvě kapucínské terasy [online]. 2014 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://brnensky.denik.cz>

KADLEC, Miloš, SVOBODA, Milan. PAMÁTKOVÁ PÉČE, CESTOVNÍ RUCH A VEŘEJNÁ SPRÁVA [online]. [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://www.mm.cz/getmedia/71687f46-21f8-4e70-8b5c-afb6ab19ad38/GetFile7_1

MACKOVIČ, Vladimír. Jaký význam má pojem zeleň v územním plánu. In: Urbanismus.cz [online]. 2015 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: http://www.urbanismus.cz/assets/user/publikace/dalsi_odborne_texty/zele%C5%88_v_%C3%9AP_Z%C3%81V%C4%9ARY_03.pdf

MACHOVEC, Jaroslav. Principy obnovy památek zahradní architektury v pojetí Florentské charty [online]. In: . s. 1-9 [cit. 2016-05-03]. Dostupné z: http://www.slpk.sk/eldo/sidlo_park_krajina/machovec.pdf

MAREČEK, Jiří, WESTWOODOVÁ Jennifer. Zahradnictví Franc: Historie zahrad. Zahrady-rostliny: Historie zahrad [online]. 1992 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.zahrady-rostliny.cz/historie.html>

NOVÁK, Zdeněk. Veřejná správa v oblasti památkové péče: příručka [online]. 2009 [cit. 2016-04-20]. Dostupné z: <http://kam.vse.cz/wp-content/uploads/2010/10/Spr%C3%A1va-v-pam%C3%A1tkov%C3%A9-p%C3%A9%C4%8Di.pdf>

OTTE, Miroslav. Klášter Broumov: Vzdělávací a kulturní centrum. Klášter Broumov: klášterní zahrada [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.klasterbroumov.cz/>

PETRŮ, Jaroslav. Úloha tvůrčích osobností při rekonstrukci historických zharad. In: PETRŮ, Jaroslav. Florentská charta - dokument mezinárodního výboru pro historické zahrady a lokality ICOMOS-IFLA týkající se ochrany historických zahrad: Florentská charta [online]. 2. Praha, 1996, s. 295-296 [cit. 2016-05-02]. Dostupné z: <http://otacivehlediste.ckrumlov.cz/obr/dokumenty/dokument.php3?major=19960917&minor=1&nazev=Florentsk%E1%20charta%20-%20dokument%20mezin%E1rodn%EDho%20v%FDboru%20pro%20historick%E9%20zahrady%20a%20lokality%20ICOMOS-IFLA%20t%FDkaj%EDc%ED%20se%20ochrany%20historick%FDch%20zahrad>

SEDLÁČKOVÁ, Irena. Aneris: Brno. Aneris: Brno-Petrov [online]. 2003 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.aneris.cz/cesty.html>

ŠABTRŮČKOVÁ, Markéta. Kulturně historické dědictví kolem nás: Zahradní architektura - Zahrada jako pozemský obraz ráje [online]. 2012 [cit. 2016-03-025]. Dostupné z: <http://elearning.historickedictvi.com/zobraz/materialy/odborne-texty/zahradni-architektura>

Architektura,klenot: gotika,renesance,barokoa moderní architektura. Architektura,klenot: 27 - konzervace, analýza, syntéza v památkové péči [online]. 2016 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://architektura.klenot.cz/>

Česká televize: 2009. Česká televize: Kapucínské zahrady v Brně se otevřou veřejnosti [online]. 2009 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz>

Historické zahrady, parky a kulturní krajina - Severní Čechy 2003 [online]. Česká Lípa: Agentura Bonus, 2003 [cit. 2016-03-10]. ISBN 80-86802-01-9. Dostupné z: https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0ahUKewiq4-SNqLbLahXGJXIKHVuVCv8QFgguMAM&url=http%3A%2F%2Fwww.agenturabonus.com%2Fcontent%2Fdownload%2F35-sbornik-2003.pdf_&usq=AFQjCNE11uZtqLZnD0UN55-m1MOjoDongA&sig2=UEUgWsTym604rEeQFUoyoQ&cad=rja

<http://architektura.klenot.cz/dejiny-architektury/149-27-konzervace-analyza-synteza-v-pamatkove-peci-> [online]. [cit. 2016-03-10].

Litomyšl: Město Litomyšl. Litomyšl: Zrealizované projekty [online]. 2012 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <https://www.litomysl.cz>

Ministerstvo pro místní rozvoj: Evropské strukturální a investiční fondy. Ministerstvo pro místní rozvoj: Evropské strukturální a investiční fondy [online]. 2012 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>

Veřejná zeleň města Brna. Veřejná zeleň města Brna: Denisovy sady [online]. 2015 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.vzmb.cz>

ÚSTNÍ SDĚLENÍ

_[BARUS] [archivář Biskupství litoměřické] [cit. 2015-08-13]

_[POČÍKOVÁ] [odbor památkové péče] [cit. 2016-04-01]

10. SEZNAM OBRÁZKŮ / SCHÉMAT / MAP V TEXTU, SEZNAM PŘÍLOH

obr. 1 VLČKOVÁ,Pavčina.*Zrekonstruované fasády domku*. [fotografie]. Broumov, 2016
obr. 2 VLČKOVÁ,Pavčina.*Vstup od brány zahrady do kláštera*. [fotografie]. Broumov,2010, 2016
obr. 3 VLČKOVÁ,Pavčina.*Skleník stav před a po rekonstrukci*. [fotografie]. Broumov,2016/
obr. 4 MACH,Jiří,*Rekonstrukce Broumovského kláštera*. [fotografie]. URL<<http://nachodsky.denik.cz/galerie/rekonstrukce-broumovskeho-klastera.html?mm=6021836>>
obr. 5 VLČKOVÁ,Pavčina.*Nově postavené hospodářské budovy*. [fotografie]. Broumov,2016
obr. 6 VLČKOVÁ,Pavčina.*Opravená kašna a zrekonstruované mlátové cesty*. [fotografie]. Broumov,2016
obr. 7 *Pohled na vyvýšený areál*. [letecký pohled]. URL< <http://www.historickasidla.cz/dr-cs/209-litomysl.html>>
obr. 8 *Pohled na klášterní zahrady a přilehlou zástavbu*. [letecký pohled]. URL< <http://www.joseph1699.cz/litomysl-zamek-se-zahradami>>
obr. 9 VLČKOVÁ,Pavčina.*Stav klášterní zahrady po rekonstrukci- travnaté plochy* [fotografie] ,Litomyšl ,2016
obr. 10 VLČKOVÁ,Pavčina.*Trvalkové záhony*. [fotografie]. Litomyšl ,2016
obr. 11 VLČKOVÁ,Pavčina.*Stav klášterní zahrady po rekonstrukci*. [fotografie]. Litomyšl ,2016
obr. 12 VLČKOVÁ,Pavčina.*Vodní prvek*. [fotografie]. Litomyšl ,2016
obr. 13 *Petrov s Denisovými sady a Kapucínskými terasami*. [letecký pohled]. URL< <http://www.hrusa-atelierbrno.cz/mestske-prostory-zahrady-a-parky/rekonstrukce-denisovych-sadu-a-studanky-v-brne/>>
obr. 14 VLČKOVÁ,Pavčina.*Hudební pavilon - Denisovy sady*. [fotografie]. Brno, 2016
obr. 15 VLČKOVÁ,Pavčina.*Místodržitelská zahrada - Denisovy sady*. [fotografie]. Brno, 2016
obr. 16 VLČKOVÁ,Pavčina.*Kapucínská terasa - zveřejněná*. [fotografie]. Brno, 2016
obr. 17 VLČKOVÁ,Pavčina.*Kapucínská terasa - nezveřejněná*. [fotografie]. Brno, 2016
obr. 18 Archiv Deníku.*Kapucínská terasa - nezveřejněná*. [fotografie]. URL< http://brnensky.denik.cz/zpravy_region/kapucini-chteji-otevrit-zahrady-klastera20090105.html>, 2009
obr. 19 *Diecéze v České církevní provincii*. [slepá mapa]. URL< <http://www.zemepis.com/sidla3.php>>
obr. 20 DURDÍK, Jan.*Katastrální území Litoměřic*. [vlastní dílo]. URL< https://cs.wikipedia.org/wiki/Litom%C4%9B%C5%99ice#/media/File:LT_Litom%C4%9B%C5%99ice.png>
obr. 21 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled]. URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 22 ŠPATNÝ,Pavel.*Vrch Radobyň, západní odtěžená strana kopce*. [fotografie]. URL< <http://itras.cz/radobyl/galerie/16658/>>
obr. 23 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohledové dominanty*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 24 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled]. URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 25 LANDA,Filip.*Schéma expanze Litoměřic*. [schéma]. URL<<http://litomerice-leitmeritz.net/clanky/cist/nazev/9-urbanisticky-vyvoj-litomerice>>
obr. 26 LANDA,Filip.*Socialistická sídliště 1967-1990*. [mapa]. URL<http://www.litomerice-leitmeritz.net/public/fotky/2ca1b52d37319_fullsize.jpg>
obr. 27 LANDA,Filip.*Ohraničení intravilánu železnicí*. [mapa]. URL< / LANDA,Filip / URL<http://www.litomerice-leitmeritz.net/public/fotky/2ca1b52d37319_fullsize.jpg>>
obr. 28 KOTYZA,Oldřich.*ideální rekonstrukce Litoměřic kolem roku 1200*. [scan knihy], Dějiny města Litoměřic, s. 86
obr. 29 KŮČA ,Karel.*Vyobrazení Litoměřic podle hlavičky cechovního dřevorezového formuláře z konce 18. století*. [scan knihy]. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 30
obr. 30 KŮČA ,Karel.*Záhlaví dopisního papíru 1862-1870*. [scan knihy], Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 46
obr. 31 KŮČA ,Karel.*Panorama Litoměřic od Mlékojed 1850* (autor malby Zvěřina Emil). [scan knihy]. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 44
obr. 32 *Dómské návrší přes řeku Labe r. 1916*. [historická fotografie]. URL< http://www.fotohistorie.cz/Ustecky/Litomerice/Litomerice/Litomerice_-_katedrala_sv/Default.aspx>
obr. 33 KŮČA ,Karel.*Litoměřice z r. 1845*. [scan knihy], Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 40

obr. 34 KŮČA ,Karel.*Kresba F. B. Wenera z poloviny 18. století*. [scan knihy]. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 37
obr. 35 KŮČA ,Karel.*Litoměřice z r. 1820*. [scan knihy], Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 39
obr. 36 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled]. URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 37 VOREL,Petr.*Katastrální mapa města z roku 1726 (Johann Glockperger, výřez)*. [kopie mapy]. Historický atlas měst České republiky, svazek č.1 - Litoměřice, mapa č. 6
obr. 38 VOREL,Petr.*Josef Hollmann, původní plán Litoměřic z r. 1788*. [kopie mapy. Historický atlas měst České republiky, svazek č.1 - Litoměřice, mapa č. 7
obr. 39 VOREL, Petr.*Císařský povinný otisk stabilního katastru, 1843*. [kopie mapy], Historický atlas měst České republiky, svazek č.1 - Litoměřice, mapa č. 11
obr. 40 ČUZK.*Ortofotomapa 50. léta*. [mapový podklad]. URL< <http://www.cuzk.cz/>>
obr. 41 SEZNAM.*Ortofotomapa 2002-2003*. [mapový podklad]. URL< <https://mapy.cz/letecka-2003?x=14.1282141&y=50.5324544&z=18&source=muni&id=1864>>
obr. 42 ČUZK.*Ortofotomapa 2012*. [mapový podklad]. URL< <http://www.cuzk.cz/>>
obr. 43 KOTYZA,Oldřich.*Litoměřice na dřevorezu J. Willenberga kolem roku 1600*. [scan knihy]. Dějiny města Litoměřic, s. 178
obr. 44 ANONYM.*Areál kapituly v r. 1648*. [scan knihy]Litoměřická kapitula 950 led od založení, s. 66
obr. 45 KOTYZA,Oldřich.*Výřez z půdorysu města z roku 1742*. [scan knihy]. Dějiny města Litoměřic, s. 82
obr. 46 KOTYZA,Oldřich.*Fotografie kostela sv. Jiří od východu. kolem roku 1870*. [scan knihy]. Dějiny města Litoměřic, s. 84
obr. 47 KŮČA ,Karel.*Katedrála sv. Štěpána se starou zvonici*. [scan knihy]. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 42
obr. 48 KŮČA ,Karel.*Josef Hollmann, původní plán Litoměřic z r. 1788*. [scan knihy]. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 33
obr. 49 KŮČA ,Karel.*Průhled východní branou na historické jádro Dómské návrší*. [scan knihy]. Průvodce po Dómském náměstí v Litoměřicích, s. 47
obr. 50 LANDA,Filip.*Fotografie ateliéru Porkert -konzistoř kolem roku 1870*. URL< <http://litomerice-leitmeritz.net/stavby/karta/nazev/14-kapitulni-konzistor>>
obr. 51 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled]. URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 52 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled]. URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 53 VLČKOVÁ,Pavčina.*Dómské náměstí (vlevo Kanovnické domy, uprostřed úřad biskupství vpravo probošství)*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 54 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled] URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 55 VLČKOVÁ,Pavčina.*Biskupská rezidence s čestným dvorem*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 56 FLYFOTO.*Letecké snímky města Litoměřice*. [letecký pohled]. URL< <http://www.flyfoto.cz/2012/06/litomerice.html>>, 2015
obr. 57 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohled z Věže na východ, velká zahrada naproti rezidenci*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 58 VLČKOVÁ,Pavčina.*Velká zahrada naproti rezidenci, pohled ze zvonice*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 59 VLČKOVÁ,Pavčina.*Zahrada pana biskupa a pana probošta, pohled od biskupa*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 60 VLČKOVÁ,Pavčina.*Nájemní dům čp.2*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 61 VLČKOVÁ,Pavčina.*Soukromá zahrada pana biskupa*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 62 VLČKOVÁ,Pavčina.*Soukromá zahrada pana probošta*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 63 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohled z nadchodu mezi rezidencí a katedrálou*. [fotografie]. Litoměřice, 2015

obr. 64 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohled na zaparkovaná auta vedle katedrály*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 65 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohled od východní brány*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 66 VLČKOVÁ,Pavčina.*Čestný dvůr biskupské rezidence*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 67 VLČKOVÁ,Pavčina.*Diagonální cesty na Dómském náměstí*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 68 VLČKOVÁ,Pavčina.*Neveřejný prostor na jižní straně katedrály*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 69 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohled z věže (na pravé straně v pozadí Labe, biskupská rezidence,katedrála, ulice Máchova směrem k východní bráně a zahrada naproti rezidenci*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 70 Litoměřice.*Litoměřice zvrchu detail*. [fotografie]. URL< <http://www.kralovske-mesto-litomerice.cz/fotogalerie/panorama-mesta>>, 2011
obr. 71 RENNEN,Ladislav.*Litoměřice*. [fotografie]. URL<<http://www.czechtourism.com/t/litomerice/>>, 2015
obr. 72 UHLÍŘ ,Lukáš.*Litoměřice*. [fotografie]. URL< <http://travelphoto-and-art.blogspot.cz/search/label/Czech%20Republic%20-%20Part%204>>, 2012-2014
obr. 73 SCHARFNEROVÁ, Mirka.*Mostná hora*. [fotografie]. URL<http://www.panoramio.com/photo_explorer#view=photo&position=260&with_photo_id=116857722&order=date_desc&user=5182257>
obr. 74 VLČKOVÁ,Pavčina.*Pohled na soukromou zahradu, od divadla K. H. Máchy*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 75 VLČKOVÁ,Pavčina.*Výhled z věže Litoměřice na České středohoří v popředí Vrch Radobyň*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 76 VLČKOVÁ,Pavčina.*Výhled z biskupovi zahrady směrem k řece*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 77 VLČKOVÁ,Pavčina.*Výhled z velké zahrady zahrady na město (věž kalich,, , kostel Zvěstování panny Marie s Jezuitskou kolejí)*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 78 VLČKOVÁ,Pavčina.*Dřeviny na Dómském náměstí, vlevo kruhovitě uspořádaná skupina líp, vpravo stromořadí*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 79 HÁJEK,Ondřej.*Velké sročení katolického lidu na Dómském náměstí v časech minulých*. [fotografie]. Praha :Národní knihovna, 2011
obr. 80 VLČKOVÁ,Pavčina.*Velká zahrada naproti biskupské rezidenci, ovocný sad*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 81 VLČKOVÁ,Pavčina.*Prostor před katedrálou*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 82 VLČKOVÁ,Pavčina.*Špatný technický stav zdí*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 83 VLČKOVÁ,Pavčina.*Špatný technický stav materiálů*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 84 VLČKOVÁ,Pavčina.*Prostor od centra, u hlavnímu vstupu do areálu*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 85 VLČKOVÁ,Pavčina.*Prostory okolo katedrály*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 86 VLČKOVÁ,Pavčina.*Velká zahrada naproti biskupské rezidenci*. [fotografie]. Litoměřice, 2015
obr. 87 VLČKOVÁ,Pavčina.*Zed' oddělující majetek jednoho vlastníky, biskupství*. [fotografie]. Litoměřice, 2015

11. SEZNAM SCHÉMÁT, MAP V TEXTU A PŘÍLOH

SEZNAM SCHÉMÁT

schéma 1.ŠIRŠÍ VZTAHY.....	25
schéma 2.VYMEZENÍ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ.....	27
schéma 3.SOUČASNÉ VYUŽITÍ ÚZEMÍ.....	28
schéma 4.POZEMKOVÉ VLASTNICTVÍ.....	37
schéma 5.ZELEŇ VE MĚSTĚ.....	40
schéma 6.PROVOZNÍ VZTAHY.....	41
schéma 7.PASPORT TECHNICKÝCH PRVKŮ.....	42
schéma 8. INŽENÝRSKÉ SÍTĚ.....	43
schéma 9.INVENTARIZACE.....	44
schéma 10.STŘETY V ÚZEMÍ.....	45
schéma 11.PROBLÉMOVÝ VÝKRES.....	46

Všechna schémata uvedená v seznamu vytvořena autorkou práce.

SEZNAM MAP

mapa č. 1 - ORTOFOTOMAPA BROUMOV.....	19
mapa č. 2 - ORTOFOTOMAPALITOMYŠL.....	21
mapa č. 3 - ORTOFOTOMAPA BRNO.....	23
mapa č. 4 - CHKOZONACE.....	26
mapa č. 5 - PŮDNÍPOMĚRY.....	26
mapa č. 6 - ZÁPLAVOVÉ ÚZEMÍ	26
mapa č. 7 - KLIMATICKÉ ČLENĚNÍ	45

Mapy 1, 2, 3 jsou vytvořeny z na základě podkladů z internetových stránek seznam.cz. Mapy 4, 5, 6, 7 jsou vytvořeny pomocí aplikace na stránkách mapomat.cz.

SEZNAM PŘÍLOH

1. TABULKY INVENTARIZACE ZELENĚ
2. SITUACE STÁVAJÍCÍ STAV
3. NÁVRH DŘEVIN K ODSTRANĚNÍ
4. SITUACE NAVRŽENÝ STAV